

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**GÜVEN TEORİSİ VE GÜVEN SORUMLULUĞU KAPSAMINDA
YETKİSİZ TEMSİLCİNİN VE TEMSİL BELGESİNİ GERİ
ALMAYANIN SORUMLULUĞU**

Yüksek Lisans Tezi

Gülsüm SOYLU ÜNVER

Ankara-2018

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**GÜVEN TEORİSİ VE GÜVEN SORUMLULUĞU KAPSAMINDA
YETKİSİZ TEMSİLCİNİN VE TEMSİL BELGESİNİ GERİ
ALMAYANIN SORUMLULUĞU**

Yüksek Lisans Tezi

Gülsüm SOYLU ÜNVER

**Danışman
Doç. Dr. Yıldız ABİK**

Ankara-2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI

**GÜVEN TEORİSİ VE GÜVEN SORUMLULUĞU KAPSAMINDA
YETKİSİZ TEMSİLCİNİN VE TEMSİL BELGESİNİ GERİ
ALMAYANIN SORUMLULUĞU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Doç.Dr. Yıldız ABİK

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1- Doç.Dr. Yıldız Abik (Danışman)
- 2- Doç.Dr. Hayrunnisa Özdemir
- 3- Prof.Dr. Hüsnü Azte
- 4-
- 5-

İmzası

(Handwritten signatures of the jury members)

Tez Savunması Tarihi

25.12.2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Yıldız ABİK danışmanlığında hazırladığım “Güven Teorisi ve Güven Sorumluluğu Kapsamında Yetkisiz Temsilcinin ve Temsil Belgesini Geri Almayanın Sorumluluğu (Ankara, 2018)” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

31.12.2018
Gülsüm SOYLU ÜNVER

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	iv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVEN TEORİSİ VE GÜVEN SORUMLULUĞU

§ 1. İRADE BEYANI	4
I. Tanım.....	4
II. İrade Beyanının Unsurları	5
III. İrade Beyanının Çeşitleri	6
§ 2. YORUM KAVRAMI.....	7
§ 3. YORUM TEORİLERİ	12
I. İrade Teorisi.....	12
II. Beyan Teorisi	13
III. Güven Teorisi.....	15
§ 4. GÜVEN TEORİSİNİN ESASLARI	15
I. Genel Olarak (TMK md. 2)	15
II. Klasik Güven Teorisi	17
III. Yeni (Modern) Güven Teorisi	18
A. Genel Olarak	18
B. Meram Anlatma Teorisi	23
§ 5. GÜVEN SORUMLULUĞU	27
I. Genel Olarak.....	27
II. Güven Sorumluluğunun Uygulama Alanları	31
A. Culpa ın Contrahendo Halleri ve Güven Sorumluluğu.....	31
B. Bilgi Vermeden Dolayı Sorumluluk ve Güven Sorumluluğu	35
C. Hukuki Görünüşe Güvenden Dolayı Sorumluluk ve Güven Sorumluluğu ..	39
D. Bir Kimsenin Özen Göstereceğine Güven Olgusu ve Güven Sorumluluğu.....	41
E. Çelişkili Davranış Yasağı ve Güven Sorumluluğu.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

TEMSİL

§ 6. TEMSİL	46
I. Genel Olarak.....	46
II. Temsilde Taraflar	53
III. Temsil Yetkisinin Sona Ermesi	54
A. Geri Alma.....	54
B. İstifa.....	55
C. Sürenin Sona Ermesi	55
D. Konusuz Kalması	56
E. Ölüm-Gaiplik-Ehliyetin Kaybı-İflas	56
IV. Temsil Yetkisinin Sona Ermesinin Sonuçları.....	57
A. Genel Olarak	57
B. Üçüncü Kişiler Bakımından	57
1. Temsil Yetkisinin Sona Erdiğini Bilen Üçüncü Kişiler Bakımından	58
2. İyi Niyetli Üçüncü Kişiler Bakımından	58
C. Temsilci ve Temsil Olunan Bakımından.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜVEN SORUMLULUĞU KAPSAMINDA YETKİSİZ TEMSİLCİNİN VE TEMSİL BELGESİNİ GERİ ALMAYANIN SORUMLULUĞU

§ 7. YETKİSİZ TEMSİL	61
I. Genel Olarak.....	61
II. Yetkisiz Temsilin Sonuçları	66
A. Temsil Olunanla Üçüncü Kişiler Bakımından Durum.....	66
1. Temsil Olunan Bakımından	66
2. Üçüncü Kişi Bakımından	74
B. Temsilci ile Üçüncü Kişi Arasındaki Durum.....	77
C. Temsilci ile Temsil Olunan Arasındaki Durum	83
D. Saklı Hükümler	83
§ 7. TEMSİL BELGESİNİ GERİ ALMAYANIN SORUMLULUĞU	84
I. Genel Olarak.....	84
II. TBK.'nın 44. Maddesindeki Durum	86

SONUÇ	92
KAYNAKÇA*	97
ÖZET	105
ABSTRACT	106

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.T.	: Erişim Tarihi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
Karş.	: karşılaştırınız
md.	: madde
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBK.	: Türk Borçlar Kanunu
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Çalışmamızda, hukuki işlem ya da sözleşme yapan taraflar arasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü bakımından, beyanların ve sözleşmelerin yorumlanmasında başvurulacak güven teorisi, çalışmamızın daha ayrıntılı ve kolay anlaşılabilmesi için temel teşkil edecek şekilde temsil kurumu ile yasal düzenlemesi bulunmamakla birlikte tarafların birbirlerine duydukları güvenin boşa çıkması halinde sorumluluklarının türünü ve kapsamını belirlemede son dönemlerde geliştirilmiş olan güven sorumluluğu ve bu kapsamda, yetkisiz temsilci ve yetki belgesini geri almayanın sorumluluğu incelenmiştir.

Çalışmamızın merkezinde yer alan güven kavramı, temelinde, dürüstlük, samimiyet kavramlarını barındıran ekonomik, sosyal ve kültürel bir kavramdır. Bu anlamda, güven, vatandaşların hem ikili, hem toplumsal; hem bireysel hem ticari ilişkilerinin merkezinde yer alan belki de en önemli unsurdur.

Gerek bireysel ve toplumsal, gerek ticari ilişkilerde, tarafların sözleşme kurmak niyetiyle bir araya gelmelerinden itibaren birbirlerine söyledikleri sözlerin ve gerçekleştirdikleri davranışların gerçekte hangi anlama geldiği ya da içinde bulundukları somut duruma göre, hangi anlama gelmesi gerektiği; sözleşmeyi başka bir kişi aracılığıyla yapan kişinin de gerçekte sözleşmenin tarafı olup olmayacağı hususları, taraflar arasında çıkabilecek en önemli uyuşmazlık konularındandır.

İşte, hukuk, uyuşmazlıkların çözümünü zaman zaman güven kavramında ve taraflar arasındaki kaynağını dürüstlük kuralından alan güven ilişkisinde bulmaktadır.

Hukukumuzda yasal düzenlemesi de bulunan dürüstlük kuralına göre, herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Hakkın kötüye kullanılmasını ise, hukuk düzeni korumaz ve kanunun iyi niyete hukuki sonuç bağladığı hallerde, aslolan iyi niyetin varlığıdır. İşte, hukuk düzeni

taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde, iyi niyeti ve dürüstlüğü, bu itibarla da güven ilkesini esas almaktadır.

Temsil ise, hukuki işlem ve sözleşmelerin yapılması sırasında, hazır bulunmayan taraf adına ve hesabına başka bir şahsın işlem yapmasıdır. Temsil, gerek hukuki işlemlerde gerek ticari hayatta, bireylere hız ve kolaylık kazandıran bir kurumdur. Ancak temsil ilişkisinde ve temsil yetkisinin kullanılması ile kullandırılmasında ve temsilci ile işlem yapılması hallerinde de temelde dürüstlük ve temsilin tüm taraflarının birbirine duymuş olduğu güven önemli rol oynar. Sözleşmenin bir tarafının, kendisinin değil de, onun yerine başka bir kişinin işlem yapıyor olması; hem temsil olunan, hem temsilci, hem de üçüncü kişiden herbirinin, birbirine öncelikle içsel olarak güven duymasını gerektirir.

Temsilcinin, temsil olunanın bilgi ve rızası olmaksızın onun adına ve hesabına işlem yapması ya da temsil yetkisi bulunmakta iken, temsil olunanın bu yetkiyi geri alması ya da ölüm, iflas vs. bir nedenle yetkinin sona ermesi hallerinde temsilcinin bu görevine devam etmesi hallerinde yetkisiz temsilcilik söz konusu olur. Bu hallerde yapılan sözleşmelerde geçerliliği ve bağlayıcılığı hususunda belirsizlikler ortaya çıkar. Bu belirsizliklerin giderilmesinde de, gerek temsilcinin, gerek temsil olunanın, gerekse de, üçüncü kişinin bu durumdan haberdar olup olmaması yani iyi niyetli olup olmaması hususları önem kazanır.

İşte, temsil suretiyle yapılan iş ve işlemlerde ortaya çıkan uyuşmazlıklarda da, hukuk düzeni, dürüstlük kuralı ve güven ilkesinden hareketle sonuca ulaşır.

Buradan hareketle, çalışmamızın birinci bölümünde, güven teorisi inceleme konusu yapılmış, bu bağlamda, irade beyanına, yorum kavramına, güven teorisinin gelişimine öncülük eden diğer yorum teorilerine yer verilmiştir. Bu bölümde verilen bilgiler, çalışmamızın ana başlıklarından biri olan güven teorisinin daha iyi anlaşılabilmesi için temel teşkil etmektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, çalışmamızın temelde dayanak noktası yaptığı güven sorumluluğu tüm yönleriyle ve uygulama alanları da, benzer kurumlardan farkları ile birlikte doktrindeki farklı görüşlere yer verilerek açıklanmıştır.

Kanunda özel düzenlemesi olmayan güven sorumluluğu, temelde hukuki dayanağı olan TMK.'nın 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralına göre ortaya konulmuştur.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, yine çalışmamızın dayanak noktalarından bir diğeri olan temsil kavramı, uygulanması, temsil yetkisinin sona ermesi ile hukuki yönleri ve sonuçları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Böylelikle, yetkisiz temsil ve temsilde yetki belgesinin geri alınmaması durumlarında doğabilecek sorumluluğun kapsamını belirlemede, hukuki temellerin tespiti ile bu sayede de kolaylık sağlanmaya çalışılmıştır.

Nihayet, çalışmamızın dördüncü bölümünde, ilk üç bölümde ortaya konulan bilgiler ışığında, yetkisiz temsilcilik konusu ile çalışmamızın ana başlıklarından bir diğeri olan güven sorumluluğu kapsamında yetkisiz temsilcinin ve yetki belgesini geri almayanın sorumluluğu incelenmiştir.

İncelenen tüm konulara ilişkin Yargıtay kararları belirlenerek çalışmaya eklenmiş ve bu vesileyle doktrindeki görüş ve tartışmaların uygulamadaki yeri de açıklanmaya çalışılmıştır.

Sonuç kısmında ise, çalışma ile varılan sonuçlar belirlenerek açıklanmış ve bu şekilde çalışmamız sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜVEN TEORİSİ VE GÜVEN SORUMLULUĞU

§ 1. İRADE BEYANI

I. Tanım

İrade beyanı, kişilerin içinden geçen düşünceleri söz, yazı ya da hareketler ile dış dünyaya aktarmasıdır¹. İrade, kişilerin tamamen iç dünyalarında yer alan duygu ve düşünceleri olup açıklanmaması halinde, hukuken sonuç doğurmazken, beyanda bulunulması yani dışarıya açıklanması halinde hukuksal anlamda da sonuç doğurmaya başlar. Zira, bir sözleşmenin meydana gelmesi için, tarafların iradesinin bulunması yetmez², hukuki anlamda esas olan kişilerin iç dünyasında yer alan iradenin dış dünyaya yansıtılması yani açıklanmasıdır³. Bir hukuki işlemin temel unsuru da irade beyanıdır. Zira her hukuki işlemin en az bir irade beyanı içermesi şarttır⁴. Tek tarafın irade beyanı

¹ Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul, 1976, s. 60; Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara, 2018, s.127; Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Alttop, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul, 1988, s. 82; Önen, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 1999, s.35; Antalya, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul, 2016, s. 88.

² İnan, Ali Naim/Yücel, Özge: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, 2014, s. 167.

³ Cansel, Erol/Özel, Çağlar: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Ankara, 2014, s. 95; Antalya, s. 88.

⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Serozan, Rona/Arpacı, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, İstanbul, 2008, s. 90; Tekinay, s. 50; Önen, s. 35; Hatemi/Gökyayla, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul, 2017, s. 83; Kılıçoğlu, Ahmet M.; Borçlar Hukuku Genel

ile de hukuki işlem oluşabilir ve borç doğabilir⁵. Ancak hukuki işlemin oluşabilmesi için irade beyanı ile birlikte bu beyanın hukuki sonuç doğurma amacını taşıması zorunludur⁶.

II. İrade Beyanının Unsurları

İrade beyanı, irade ve beyan olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. İrade sübjektif, beyan ise, objektif unsurdur⁷. Her ne kadar teorik olarak unsurları irade ve beyan olarak ayrılmakta ise de, aslında irade ve beyan birbirinden ayrılamaz bir bütünü ifade eder⁸.

Hükümler, 22. Bası, Ankara, 2018, s. 84; Kaplan, İbrahim: Borçlar Hukuku Dersleri, Ankara, 2003, s. 57.

⁵ Oğuzman, M. Kemal/Öz, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Bası, İstanbul, 2014, s. 209.

⁶ Tekinay, s. 50, s.,81; Gülerci, Altan Fahri/Kılınç, Ayşe: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2011, s. 72; Antalya, s. 91; Oğuzman, M. Kemal/Barlas, Nami: Medeni Hukuk (Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar), 18. Bası, İstanbul, 2012, s. 194.

⁷ Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s.130-131; Eren, s. 128; Reisoğlu, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Bası, İstanbul, 2012, s. 103; Esener, Turhan/Gündoğdu, Fatih: Borçlar Hukuku I, İstanbul, 2017, s. 27; Altaş, Hüseyin: Borçlar Hukuku Genel Hükümler 2018-2019 Ders Notları, s.51-huseyinaltas.net, (E.T. 24.12.2018); Antalya, s. 89; Gülerci/Kılınç, s. 77.

⁸ Kocayusufoğlu, Necip: Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı, İstanbul, 1968, s. 15.

III. İrade Beyanının Çeşitleri

İrade beyanı; bildiriliş tarzına göre, açık veya kapalı oluşuna göre, yazılı veya sözlü olmasına göre, karşı tarafa ulaşması gerekli olup olmamasına göre farklı türlere ayrılır.

Bildiriliş tarzına göre, hazır olanlar arasındaki irade beyanları doğrudan, hazır olmayanlar arasındaki irade beyanları ise dolaylı irade beyanlarıdır. Doğrudan irade beyanında, irade doğrudan hazır olan muhataba yöneltilirken, dolaylı irade beyanında muhatap beyanı ancak mektup, gazete gibi bir araçla öğrenebilir⁹.

İrade beyanı, açık ya da zımni olarak da gerçekleşmiş olabilmektedir. İradenin anlam ve konusunun beyan ile doğrudan anlaşılması halinde, açık irade beyanı söz konusu olmaktadır, anlam veya işlem yapma iradesinin doğrudan anlaşılmasını olmasa hallerinde kapalı irade beyanı söz konusu olmaktadır¹⁰. Kapalı irade beyanları sözler dışında davranışlar ya da susma şeklinde de gerçekleşebilir. Karşı taraf beyan sahibinin hareket tarzından iradesini anlamaktadır¹¹. Belirli koşullarda, yasa, dürüstlük kuralı ya da işin özelliği gereği muhatapın sadece susmasını da kabul beyanı olarak değerlendirmiştir¹². TBK her iki irade beyanı türünü de aynı hukuki sonuçlara bağlamıştır.

⁹ Önen, s. 37; Kaplan, İbrahim: Borçlar Hukuku Dersleri, Ankara, 2012 s. 68.

¹⁰ Nomer, Haluk: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Onbeşinci Bası, İstanbul, 2017, s. 39; Önen, s. 35-36, Kaplan, s. 69.

¹¹ Esener/Gündoğdu, s. 30; Antalya, s. 93-94; Altaş, s. 54.

¹² Eren, s. 135-136; Nomer, s. 43. Susma, kural olarak red anlamındadır, bu nedenle cevap verme yükümlülüğü bulunmuyor ise, susma kabul olarak değerlendirilemez, susmanın kabul olarak nitelendirilmesi için kişinin kabul kabul ettiğine dair başka bir davranışta bulunması gerekir. (Kılıçoğlu: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 22. Bası, Ankara, 2018, s. 65).

İrade beyanları yazılı olarak yapılabileceği gibi, muhataba sözlü olarak da yöneltilebilir¹³. İrade beyanının hüküm ve sonuç doğurması için karşı tarafa ulaşması gerekebilir. Beyanın karşı tarafa ulaşması, onun hakimiyet alanına ulaşması demektir¹⁴. Tam tersine karşı tarafın hakimiyet alanına varması gerekmeden hüküm ve sonuç doğuran irade beyanları ise, ulaşması gerekmeyen irade beyanları olarak adlandırılmaktadır, bu tür irade beyanlarının belirli kişilere yöneltilmiş olması da şart değildir¹⁵.

§ 2. YORUM KAVRAMI

Yorum, karşılıklı irade beyanlarının anlamlarının ve yöneldiği hukuki sonuçların belirlenebilmesi¹⁶; hakim tarafından gerçek anlamının araştırılarak tespit edilmesidir¹⁷. Yorumlamada aslolan tarafların gerçek ve ortak iradelerinin ortaya konulmasıdır¹⁸. Birincil yorum aracının kullanılan sözcükler olduğu tartışmasızdır¹⁹. Dilin ve anlatımın yetmediği durumlarda ise, özellikle de beyan sahibi ya da muhatabın beyana farklı anlamlar yükledikleri hallerde, iradenin başka araçlarla yorumlanması gerekliliği ortaya

¹³ Antalya, s. 99-100.

¹⁴ Kaplan, s. 71.

¹⁵ Esener/Gündoğdu, s. 28; Antalya, s. 96-97.

¹⁶ Kılıçoğlu, s. 340.

¹⁷ Tekinay, s. 148; Kocayusufpaşaoğlu, Hata, sh. 6; İnan/Yücel, s.262; Tunçomağ, Kenan: Türk Borçlar Hukuku, I. Cilt, Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul, 1976, s.278; Altaş, s. 55.

¹⁸ Yıldırım, Abdulkerim: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 94.

¹⁹ Cansel/Özel, s.119. Kanunların yorumlanması yöntemi olarak da kullanılan lafzi yorum metodunda, metnin ne anlama geldiğini tespit etmek için öncelikle metinde kullanılan sözlere bakmak gerekir ve bu yorumlama yönteminin, diğer yorumlama yöntemlerinden ayrılan yönü, sözlerin sözlük anlamı ile anlaşılmasını sağlamaktır. (Gözler, Kemal: Hukuka Giriş, Bursa, 2018, s, 289).

çıkılmaktadır²⁰. Zira, beyanın, dilin ve kullanılan sözcüklerin ve kalıpların yere, zamana, kullanan kişinin şahsi durumuna, tecrübe ve bilgi düzeylerine göre değiştiği hallerde gerçek anlamının ortaya çıkmaması, muğlak, çelişkili, tartışmalı olması ya da birden çok anlama gelmesi durumları söz konusu olabilir²¹. Ancak, yorumlanan iç iradenin, açık veya kapalı, eksik veya yanlış da olsa dış dünyada dayanağı bulunmaktadır²². İrade ve beyan arasındaki uyumsuzluk halleri, bilerek ya da bilmeden meydana gelebilir²³. Sözleşmeler ise, ancak iki tarafın birbiri ile uyumlu irade beyanları ile oluşabilir²⁴ ve karşılıklı iradelerin birbirine uygun olup olmadığı hususunda anlaşmazlık varsa, sonuca ancak irade beyanlarının yorumlanması ile ulaşılabilir²⁵. Bu itibarla yorum, hakim tarafından tarafların net olmayan ve tartışmalı beyanlarına anlam yüklenmesidir²⁶. Yorumla, tarafların karşılıklı olarak beyanların anlamı konusunda anlaşamadıkları durumlarda başvurulur²⁷. Yani, taraflar arasında beyanların birbirine uygun olup olmadığı hususunda uyuşmazlık olması hallerinde, yorum ile beyanların anlamı tespit edilir²⁸. Zira yorumlama, sözleşmede açıklanmamış hususların açıklığa kavuşturularak, tarafların ortak amaçları ve hedefledikleri hukuki sonuçları belirleyerek sözleşmenin

²⁰ Eren, s. 147; Kılıçoğlu, s. 342.

²¹ Eren, s. 147; Tunçomağ, s. 278, Kılıçoğlu, s. 342; Reisoğlu, s. 102; Kayar, İsmail: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara, 2015, s. 75.

²² Kramer, Art. 18, N. 16; Jaggi/Gauch, Art. 18, N.25. (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 332' den naklen).

²³ Akıntürk, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Tıpkı 23. (15.) Basım, İstanbul, 2009, s. 45.

²⁴ Akıntürk, s. 43; Gülerci/Kılınç, s. 77; Akıncı, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Onuncu Baskı, Konya, 2017, s. 74.

²⁵ Karahasan, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Birinci Cilt, İstanbul, 2003, s. 114; Kılıçoğlu, s. 340; Oğuzman/Öz, s. 70.

²⁶ Ayan, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Konya, 2007, s. 142.

²⁷ Akıntürk, s. 43; Cansel/Özel, s. 118.

²⁸ Oğuzman/Öz, s. 70.

içeriği ile ilgili hukuki uyumsuzlukların giderilmesi amacını taşır²⁹. İrade beyanlarının yorumlanması sırasında açığa kavuşturulmaya çalışılan, sözleşmenin varlığı değil, tarafların amaçladıkları hukuki sonuçlara göre beyanların taşıdıkları anlamlardır³⁰.

Sözleşmelerin yorumlanması hususu, TBK.'nın 19. maddesi ile düzenlenmiştir. TBK.'nın 19. maddesinde, açıkça, bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınacağı hususu hüküm altına alınmıştır. Buna göre, yorumlama sırasında hareket noktası, tarafların kullandıkları sözcükler, bunların anlamları ve dilbilgisi kuralları³¹ ise de, sadece beyanda geçen sözler esas alınmaz³², tarafların gerçek ve ortak iradelerine dayanılır³³. Yorumlama ile her iki tarafın yararına adil bir denge oluşturulmaya çalışılır³⁴. Zira irade beyanında bulunan kişi, beyanının gerçek iradesine uygun olarak; muhatap ise, kendisi beyana hangi anlamı vermiş ise, bu anlama uygun olarak yorumlanmasını bekler³⁵. Karşılıklı olmayan taahhütlerde, borçlunun yararına olacak şekilde; anlamı açık olmayan hükümlerde sözleşmeyi kaleme alan aleyhine yorum yapılmalıdır³⁶. Taraflar kendi aralarında, kullanılan sözlerin ne anlama geldiği ya da birbiri ile çelişen hükümler bulunması halinde, hangisine üstünlük tanınacağı hususları belirlenerek ileride çıkması olası ihtilaflar önlenebilir³⁷. Bu şekilde bir çözümleme

²⁹ Feyzioğlu, s. 350; Önen, s. 45.

³⁰ Feyzioğlu, s. 350.

³¹ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 333.

³² Reisoğlu, s. 102.

³³ Nomer, s. 46.

³⁴ Eren, s. 147; Ayan, s. 142.

³⁵ Eren, s. 147.

³⁶ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 336.

³⁷ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 337.

bulunmamakta ise, tarafların beyanları ile esasen neyi kasetmiş oldukları hususunun yorumlanması görevi, hakime aittir³⁸. Hakim, resen yorumlama yapamaz, ancak geçerli bir sözleşmenin varlığı ve sözleşme içeriğine ilişkin uyumsuzluk olması halinde taraflardan birinin talebi üzerine yorumlama yetkisini kullanır³⁹. Zira, gerçek iradenin belirlenmesi eylemli olarak olanaklı ise, bu irade esas alınır, irade şüphe oluşturmayaacak derecede açık ise, yoruma ihtiyaç yoktur⁴⁰. Hakim, yorum sırasında gerekli görmesi halinde, bilirkişiye başvurabilir ancak bilirkişi raporunun bağlayıcılığı bulunmaz⁴¹. Yorum yapılırken hakim, birtakım araçlardan faydalanır. Öncelikle yorumlama sırasında, yasaların yorumlanmasında olduğu gibi, beyanın hem sözünün hem de özünün birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir⁴². Zira, sadece sözlerin esas alınması halinde farklı anlamlar ortaya çıkabilir. Yargıtay da, 2002 tarihli bir kararında, kredi kartına kefil olan kişinin garanti veren olarak gösterilerek garanti sözleşmesi yapılmış olmasına rağmen, sözleşmede kullanılan deyimler kıstasına göre, ilk bakışta garanti sözleşmesi olduğu izlenimi uyandırıyor ise de, sadece sözcüklere dayanılarak sözleşmenin niteliğinin belirlenmesinin mümkün olmadığını da belirterek amacın kefalet sözleşmesine yönelik olması sebebiyle garanti sözleşmesinin geçersiz olacağı

³⁸ Akıntürk, s. 44; Gülerci/Kılınç, s.78.

³⁹ Önen, s. 46.

⁴⁰ Karahasan, s. 114.

⁴¹ (Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 18.10.1995 tarih, 1995/2958 esas ve 1995/5641 karar sayılı kararında sözleşmelerin yorumunun doğrudan hakime ait olduğu, özel ya da teknik bilgiyi gerektirmeden bu konularda bilirkişi görüşüne başvurulması gerekmediği gibi teknik konularda ve hesap için görüşü sorulan bilirkişinin kendiliğinden verdiği sözleşmedeki hükümlerin yorumuna ilişkin görüşün de mahkemeyi bağlamayacağı belirtilerek bu durum vurgulanmıştır.) YKD, C. 22, S.7, 1996, s. 1096-1097.

⁴² Kılıçoğlu, s. 342.

yönündeki kararı ile bu durumu vurgulamıştır⁴³. Esasen, sözleşmenin hukuki nitelendirilmesi, yorumdan farklı olarak tarafların iradesi dışında kalan, hakimin sözleşmenin içeriğine göre belirleyeceği bir husustur⁴⁴. Bununla birlikte, yorum yapılırken, taraflar arasındaki sözleşmenin tamamı gözetilir⁴⁵. Sadece bir sözcük ya da cümlenin esas alınması halinde, farklı sonuçlar ortaya çıkabilir⁴⁶. Ayrıca taraflar arasında sözleşme henüz kurulmadan önce, hazırlık görüşmeleri sırasındaki irade beyanları da yorumlamada araç olarak kullanılabilir⁴⁷. Hakim bu araçlar ile sözleşmenin başlangıç noktasına inerek, o zamanki beyanları, dürüstlüğü, objektifliği ve güven ilkelerini gözeterek yorumlama yapar⁴⁸. Hakimin bu yorumu nasıl yapacağı ise, taraflardan birinin ya da taraflar dışında üçüncü bir kişinin anlayış ve iradesine dayanmasına göre, hukuki gelişim sürecinde ortaya çıkan yorum teorileri doğrultusunda belirlenecektir⁴⁹.

Yorum teorilerinin başlıcaları, hareket noktalarına göre farklılaşan irade teorisi, beyan teorisi ve güven teorisidir⁵⁰.

⁴³ (Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 28.01.2002 tarih, 2001/10654 esas, 2002/506 karar sayılı kararı), YKD C. 28, S. 8, Ağustos 2002, sh. 1190-1194.

⁴⁴ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 338.

⁴⁵ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 334; Tekinay, s. 197; Kılıçoğlu, s. 344; Nomer, s. 33.

⁴⁶ Kılıçoğlu, s. 342.

⁴⁷ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 335; Kılıçoğlu, s. 344; Cansel/Özel, s. 119.

⁴⁸ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 335; Önen, s. 46.

⁴⁹ Eren, s. 148.

⁵⁰ Ayan, s. 143.

§ 3. YORUM TEORİLERİ

I. İrade Teorisi

İrade teorisi, beyanın irade sahibinin amacına göre, beyana verdiği anlamı esas alarak yorumlanmasıdır⁵¹. İrade teorisi, beyan sahibinin iç iradesini esas aldığından taraflar arasında beyan sahibinin gerçek iradesi geçerli olur. Oldukça eski olan irade teorisine göre, beyan ancak gerçek iradeye uygun olduğu sürece değerli ve etkilidir⁵². Bu bakımdan, bu teoride beyan sahibinin iradesi, beyandan üstün tutulmaktadır. Bu sebeple de, yorumlama yapılırken beyan sahibinin beyanının gerçek anlamı araştırılmalıdır. Yani, hakim, beyan sahibinin yalnız beyanını değil, içsel iradesini de tespit edecek şekilde bir bütün olarak yorum yapmalıdır⁵³. Bu itibarla beyanda bulunurken kullanılan söz ve davranışlar, gerçek iradeyi yansıtmadıkça sonuç da doğurmaz⁵⁴. Beyan, ancak gerçek iradenin açıklanması halinde geçerli olabilir. Bu açıdan, beyan, beyan sahibinin istediği derecede irade beyanı olarak değerlendirilebilir⁵⁵.

İrade teorisi, sübjektif bir teoridir. Zira, tamamen kişinin iç dünyasına, psikolojik durumuna ait olan iradeyi esas almaktadır⁵⁶. Beyan sahibinin yararını esas alır ve bu açıdan yorumlama sırasında adil menfaat dengesi kurma prensibine uymaz. Esasen beyanın, iradeye uygun olduğunun kabulü gerekir. Aksi durumun beyan sahibince ispatı

⁵¹ Eren, s. 149; Kılıçoğlu, s. 340.

⁵² Tekinay, s. 94; Antalya, s. 228; Kaplan, s. 73.

⁵³ Esener/Gündoğdu, s. 24.

⁵⁴ Tekinay, s. 94.

⁵⁵ Meier-Hayoz, Vertrauensprinzip, s. 24, Schöenberger/Jaggi-ZK OR Art. 1, N. 184. (Eren, s. 149' dan naklen).

⁵⁶ Eren, s. 149.

gerekir. Zira, karşı taraf beyan sahibinin iradesini sadece kendisine ulaşan şekli ile bilmektedir. Muhatabın, beyan sahibinin, gerçek düşünce ve isteklerini bilmesi beklenemez. Bu sebeple karşı taraf, muhatabın beyanına göre hareket eder. İrade teorisi ise, sadece beyan sahibinin iradesini korur. Ancak, toplumsal hayatın düzenini korumak bakımından muhatabın beyanı da gözetilmelidir⁵⁷. Bu açılardan, irade teorisi, ticari hayatta da güvenilirliği sarsmaktadır⁵⁸. İrade teorisi, muhatabın iradesini korumadığından doktrinde eleştirilmiş ve çağdaş hukukta da değerini kaybetmiştir⁵⁹.

II. Beyan Teorisi

Yorum teorileri içinde en eskisi olup, irade teorisinin ortaya çıkmasından sonra, ticari güvenilirlik için tehlike oluşturması sebebiyle tepki olarak yeniden savunulan beyan teorisi, beyanın, beyan sahibinin gerçek iradesini değil beyanını yani karşı tarafın beyana verdiği anlamı esas alarak yorumlanmasıdır⁶⁰.

Esasen beyan teorisi, sübjektif ve objektif beyan teorisi olarak ikiye ayrılmakta ise de tasnifin ve anlatımın daha kolay olması amacıyla, bu bölümde sübjektif beyan teorisi, beyan teorisi olarak incelenecek olup, objektif beyan teorisi, klasik güven teorisi başlığı altında incelenecektir. Sübjektif beyan teorisi, doktrinde anlam verme teorisi olarak da adlandırılmaktadır⁶¹.

Beyan teorisi, irade teorisinin beyan sahibini sınırsız olarak korumasından dolayı güven ilkesinin sarsılması sebebiyle savunulmuştur. Buna göre, yorum sırasında, hakimin tarafların iradesini araştırması gerekmez, beyanda kullanılan sözlerin anlamı

⁵⁷ Ayan, s. 143.

⁵⁸ Esener/Gündoğdu, s. 25.

⁵⁹ Karahasan, s. 116; Eren, s. 149.

⁶⁰ Eren, s. 150; Kılıçoğlu, s. 341.

⁶¹ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 133; Tekinay, s. 94; Antalya, s. 228.

esas alınır⁶². Burada önemli olan, muhatabın beyana ne anlam verdiğidir. Zira, muhatap, beyan sahibinin iradesini bilemez ve beyanı sadece kendisine ulaştığı şekli ile öğrenir. Bu sebeple de karşı taraf, beyan sahibinin sadece beyanına göre hareket etmekte haklıdır⁶³. Bu itibarla, beyan sahibinin gerçek iradesine, aykırı beyanda bulunması halinde, muhatap, söylendiği şekilde anlamış ise, beyan, gerçek iradeyi yansıtmasa da sonuç doğurur⁶⁴. Bu açılarından, beyan teorisi de, esasen karşıt yönlü bir irade teorisidir. Zira yorum, bu defa beyanda bulunanın değil, muhatabın iradesini esas alacak şekilde yapıldığından, bu da irade teorisi niteliğindedir⁶⁵. Ancak, beyanın taraflar arasında iradeyi açıklamayı sağlayan bir araç olmasına rağmen, bu aracın eksik olması sadece şekil noksanlığı olarak görülür ve yorum sırasında beyanın lafzi anlamı esas alındığından, muhatap gerçek iradeyi bilse ve dürüstlük kuralı da bu iradeye göre davranmasını gerektirse dahi esas, şekle feda edildiğinden muhatabın beyana göre davranışı hukuken korunur⁶⁶. Bununla birlikte, beyan teorisinde de, irade teorisinin aksine karşı taraf korunur, beyan sahibinin çıkarlarını ihmal ettiğinden eşitlik ilkesi, beyan sahibi aleyhine bozulmuş olur⁶⁷. Bu şekilde yorumlama, beyan sahibinin gerçek iradesini tespit etmek için çaba sarfetmeyen muhatabın menfaatini koruduğundan ve muhatap bakımından hakkın kötüye kullanılmasına yol açabileceğinden doktrinde eleştirilere uğramıştır⁶⁸.

⁶² Karahasan, s. 116.

⁶³ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 133.

⁶⁴ Eren, s. 150; Ayan, s. 143.

⁶⁵ Eren, s. 151; Karş. Meier-Hayoz, s. 108 (Tekinay, s. 94' ten naklen).

⁶⁶ Esener/Gündoğdu, s. 25; Antalya, s. 229.

⁶⁷ Esener/Gündoğdu, s. 25; Ayan, 143.

⁶⁸ Eren, s. 151; Antalya, s. 229.

III. Güven Teorisi

Güven teorisi, irade beyanının dürüstlük kuralına göre muhatabın vereceği ya da vermesi gerekli anlam esas alınarak yorumlanmasıdır⁶⁹. Bu teori, her iki tarafın menfaatleri arasında denge kurmayı amaçlar ve kaynağını dürüstlük kuralından alır⁷⁰. Güven teorisi, muhatabın da beyan sahibinin de çıkarlarını korumayı amaçladığından, çağdaş hukuk içinde genel kabul görmüş ve Türk-İsviçre hukukunda öğreti ve içtihatlarla hakim olan teoridir⁷¹. Güven teorisi, esasları ve uygulama alanları ile birlikte bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

§ 4. GÜVEN TEORİSİNİN ESASLARI

I. Genel Olarak (TMK md. 2)

Güven teorisi, hukuki işlemin her iki tarafını korumayı bu itibarla da daha önce açıkladığımız irade ve beyan teorilerinin açıklarını kapatmayı amaçlayarak ortaya atılmış ve geliştirilmiş⁷², zaman içinde de doktrin ve içtihatlarla bu teoriye üstünlük tanınmıştır⁷³. Güven teorisine göre, irade beyanının yorumlanmasında, muhatap tarafından bilinen ve bilinmesi gereken tüm unsurlar dürüstlük kuralı gözetilerek değerlendirilmeli⁷⁴ ve böylece haklı güven korunmuş olmalıdır⁷⁵. Özellikle alışveriş

⁶⁹ Kılıçoğlu, s. 341; Karahasan, s. 116; Tekinay, s.95.

⁷⁰ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 133; Eren, s. 152; Tekinay, s.95.

⁷¹ Feyzioğlu, s.356; Karahasan, s. 117; Tekinay, s.96; Oğuzman/Barlas, s. 194; İsviçre Hukuku için bkz; Eren, s. 154, dn. 18' de belirtilen yazarlar.

⁷² Eren, s. 152; Kalkan Oğuztürk, Burcu: Güven Sorumluluğu, İstanbul, 2008, s. 33.

⁷³ Bkz. 71. dipnotta belirtilen yazarlar. Ayrıca bkz. Karahasan, s. 114, 56. dipnotta belirtilen yazarlar.

⁷⁴ Kılıçoğlu, s.341.

hayatında, muhatabın haklı güvenini koruma zorunluluğu kendini hissettirdiğinden güven teorisi, bu duruma müdahale etmekte ve beyan sahibinin gerçek iradesine uymasa da gerçek bir iradeye dayanıyormuş gibi beyanı, hüküm ve sonuca bağlamaktadır⁷⁶. Bu sayede taraflar arasında, karşılıklı menfaatler de adil şekilde dengede tutulur. Zira, bu teori kapsamında hem muhatabın dürüstlük kuralı gereğince beyana vermesi gereken anlama karşı haklı güveni; hem de beyan sahibinin beyanının, yine dürüstlük kuralı gereği, olağan şekilde anlaşılacağına dair haklı güveni ayrı ayrı korunmuş olur⁷⁷.

Türk Borçlar Kanunu'nda, güven teorisini doğrudan düzenleyen bir hüküm mevcut olmamakla birlikte, yorum sırasında, güven teorisinin uygulanması, TMK'ın 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük ilkesinin⁷⁸ gereğidir⁷⁹. Bu itibarla güven teorisi, hukuki güven, istikrar ve hakkaniyet düşüncesini esas alır⁸⁰.

⁷⁵ Kalkan Oğuztürk, s. 35.

⁷⁶ Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 135.

⁷⁷ Kalkan Oğuztürk, s. 35-36.

⁷⁸ TMK'ın 2. maddesi uyarınca herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kuralına uygun hareket etmek zorundadır. Dürüstlük kuralı, kanunla belirlenmiş genel bir ilke ve kuraldır, hem hukuki işlemlerin tamamlanması ve yorumlanması ile hukuki işlemde doğan borçların yerine getirilmesinde, hem de, kanundan doğan hakların kullanılması ve ifasında dikkate alınır. (Akyol, Şener: Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, 2. Bası, İstanbul, 2006, s.6). Dürüstlük kuralı TBK' da yer almayan ancak borçlar hukukuna da hâkim olan bir ilkedir (Altaş, s. 26). Dürüstlük kuralına uygun olarak davranma şekli, makul ve dürüst bir kişiden beklenen davranış şekli olarak kabul edilmelidir (Eren, s. 152; Kalkan Oğuztürk, s. 36, dn. 137). Dürüstlük ilkesine göre yorum yapılması da, hukukta "makul" daha açık ifade ile "hukuk, örf ve adet kurallarına uyan, dürüst, namuslu, orta zekalı kabul edilen insanın belirli hukuksal durumda ondan beklenen davranış şekli belirlenerek buna kıyasen sonuca varılmasıdır (Kalkan Oğuztürk, s. 36, dn. 137; İnan/Yücel, s.78). Hakim dürüstlük kuralına uyulup uyulmadığını resen dikkate alır (Akyol, Dürüstlük, s. 10). Dürüstlük kuralı, Yargıtay 20. HD' nin 21.06.2018 tarih, 2016/11534 esas, 2018/4714 karar sayılı ilamında da, "Dürüst davranma, "Bir hak sahibinin, hakkını kullanırken veya bir borçlunun borcunu yerine

Esasen, güven teorisi, ortaya çıkış anından itibaren zaman içinde değişme ve gelişmeler göstermiştir⁸¹. Bu gelişmeler sebebiyle güven teorisini, klasik güven teorisi ve yeni güven teorisi olarak iki ayrı başlık altında incelemek gerekir.

II. Klasik Güven Teorisi

Tarihsel gelişim sürecinde güven teorisinin ilk şekli, klasik güven teorisi olarak adlandırılmaktadır⁸². Klasik güven teorisine göre somut olayda, muhataba benzer hal ve şartlarda olan, makul ve dürüst üçüncü bir kişinin dürüstlük kuralı gereğince beyana vereceği anlam esas alınarak yorum yapılmaktadır⁸³. Burada esas alınan, muhatabın değil, üçüncü kişinin beyana vereceği objektif ve genel anlamdır⁸⁴. Bu itibarla da, yorum sırasında somut olayın tarafı olan muhatabı bir kenara bırakarak makul ve dürüst

getirirken iyi ve doğru hareket etmesi, yani dürüst, namuskar, makul, fiilinin neticesini bilen, orta zekalı her insanın benzer hadiselerde takip edecek olduğu yolda hareket etmesi” anlamındadır.” şeklinde; Yargıtay 8. HD' nin 20.02.2018 tarih, 2017/9284 esas, 2018/2518 karar sayılı ilamında ise, “ dürüstlük, herkesin uyması gerekli olan genel ve objektif bir davranış kuralıdır. Bu kural, kişilerin tarafı oldukları hukuki ilişkilerde dürüst, namuslu, ahlaklı ve diğer kişilerde yaratılan güvenle tutarlı şekilde davranmalarını ifade eder. Buna göre belirli bir hukuki ilişkide dürüstlük kuralına uygun davranış; toplumdaki dürüst, namuslu ve orta zekalı bir kişinin, genel ahlâk, doğruluk ve karşılıklı güven esaslarına uygun davranış biçimidir.” şeklinde açıklanmıştır (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018). Yargıtayın benzer yönde içtihatları mevcuttur. (Yargıtay HGK' nın 17.01.2018 tarih, 2017/5-2578 esas, 2018/42 karar sayılı kararı-<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

⁷⁹ Eren, s. 152; Tekinay, s.196; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 135; Yıldırım, s. 94.

⁸⁰ Eren, s. 152.

⁸¹ Eren, s. 152.

⁸² Doktrinde klasik güven teorisi, beyan teorisinin bir türü olarak objektif beyan teorisi olarak da adlandırılmaktadır (Antalya, s. 229; Ayan, s.143).

⁸³ Karahasan, s. 115; Eren, s. 153.

⁸⁴ Antalya, s. 229.

ancak objektif ve soyut bir üçüncü kişinin yorum tarzını esas aldığından, sübjektiviteden uzaklaşarak tamamen objektif bir yorum teorisi haline gelmiştir⁸⁵. Bu haliyle klasik güven teorisi, doktrinde eleştirilere uğramıştır⁸⁶. Zira yöneltlen beyanın, muhatabın hukuk alanında etki yarattığı gözetildiğinde, muhatabın kendisini dikkate almayan yorum tarzı, her iki tarafın istemediği sonuçlara yol açabileceği de dikkate alındığında kabul edilemez⁸⁷.

III. Yeni (Modern) Güven Teorisi

A. Genel Olarak

Klasik güven teorisinin, beyan sahibinin haklı menfaatlerini tamamen ihlal etmesi, ayrıca somut olaydaki muhatap yerine üçüncü kişi konumundaki objektif muhatabı esas alarak gerçek muhatabın bildiği şart ve durumları göz önüne almaması doktrin ve uygulamada eleştirilmiş, taraflar arasında daha adil bir denge kurmayı amaçlayan ve makul ve dürüst üçüncü kişi yerine makul ve dürüst muhatabı esas alan yeni bir güven teorisi geliştirilmiştir⁸⁸. Böylece yeni güven teorisi hakim yorum teorisi olarak klasik güven teorisinin yerini almıştır⁸⁹. Esasen, yeni güven teorisi, irade teorisini tamamen bertaraf etmez, burada esas olan irade serbestisi ile birlikte aynı derecede önemli olan güvenin korunmasıdır⁹⁰.

⁸⁵ Karahasan, s. 115; Eren, s. 153; Antalya, s. 229-230.

⁸⁶ Karahasan, s. 115.

⁸⁷ Antalya, s. 230.

⁸⁸ Eren, s. 154; Antalya, s. 230.

⁸⁹ Karahasan, s. 117; Antalya, s. 230.

⁹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Hata, s. 12.

Yeni güven teorisi, hem beyan sahibinin iradesini dürüst ve makul şekilde beyan edeceği, hem de muhatabın kendisine yöneltilen beyanı dürüst ve makul şekilde anlayacağı hususlarında tarafların haklı güvenlerini korumayı ve dürüstlük kuralları uyarınca beyanları ile bağlı olmalarını amaçlamaktadır⁹¹. Bu şekilde, yeni güven teorisi, her iki tarafın menfaatini koruyarak hukuki güven ve istikrar ile hakkaniyet ilkesine de uyum sağlamaktadır⁹².

Güven ilkesi, günümüzde ticari hayat için vazgeçilmez olduğundan, şartlarının da çok iyi tespiti gerekmektedir⁹³. Güven ilkesine, irade beyanının bulunup bulunmadığının (daha önce açıklandığı üzere, irade beyanının varlığı, beyanın hukuki sonuca yönelmiş olup olmadığı ve beyanın iradeye dayanıp dayanmadığı hususunun yorumu ile tespiti edilir)⁹⁴, buradan hareketle de sözleşmenin meydana gelip gelmediğinin ve meydana gelmiş ise, açık olmayan noktaların tespiti doğrultusunda yorum yapılırken başvurulur⁹⁵. Yani güven ilkesi, öncelikle irade beyanlarının hüküm

⁹¹ Tekinay, s.196; Oğuzman/Öz, s.72.

⁹² Kocayusufpaşaoğlu, Hata, s. 9; Antalya, s. 231.

⁹³ Schmoeckel, s. 415 (Kalkan Oğuztürk, s.41' den naklen).

⁹⁴ Beyan iradesinin ve buna bağlı olarak hukuki sonuç iradesinin bulunmaması halinde, Klasik Alman Hukuku öğretisine göre, beyanın hukuken bağlayıcılığı yoktur ve yaptırımı yokluk olacaktır (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 140; Kalkan Oğuztürk, s.46). Ancak bir kısım Alman yazarlar ile Türk-İsviçre Hukukunda ileri sürülen bir diğer görüşe göre, beyan iradesinin ve hukuki sonuç iradesinin bulunmaması arasında fark yoktur ve her iki durumda da, dürüstlük kuralı gereğince, muhatap tüm şartları gözeterek irade beyanını değerlendirmekte haklı ise, muhatabın haklı güveni korunur ancak bu durumdaki beyan sahibinin, hata hükümlerine dayanarak, tazminat hükümlerine de katlanmak suretiyle, sözleşmeyi iptal etmesi mümkün olabilir (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 142).

⁹⁵ Kalkan, Oğuztürk, s. 43.

doğurması, sözleşmelerin oluşması ve sözleşme içeriğinin yorumlanması amacıyla uygulanır⁹⁶.

Yeni güven teorisine göre irade beyanına beyan sahibinin ne anladığı ya da kastettiği değil, dürüst ve makul bir muhatap tarafından verilen anlam esas alınır⁹⁷. Yani beyana muhatap açısından bakılmakla birlikte, muhatabın yerine kendisi değil, makul ve dürüst muhatap figürü konulur⁹⁸. Ayrıca muhatabın, beyan sahibinin iradesini, hem kendi içinde bulunduğu hal ve şartları gözetmek hem de beyan sahibine ilişkin hal ve şartları araştırarak göz önünde tutmak durumunda olacaktır⁹⁹. Muhatabın, bu bilgilerden bağımsız olarak düşünerek beyana tamamen objektif bir anlam yüklemek tarafların karşılıklı ortak amaca varmalarına engel olur¹⁰⁰. Zira, muhatabın bildiği ve bilmesi gerekli tüm durumları gözetmesi, bu teorinin de esası olan dürüstlük kuralının gereğidir. Burada, muhataptan beklenen özen, dürüstlük kuralı kapsamında değerlendirilmelidir ve beyana, objektif dürüstlük kuralına göre anlam vermesi gerekmektedir¹⁰¹. Buradan hareketle yeni güven teorisine göre beyana, ne beyan sahibinin sübjektif iradesine; ne de muhatabın bağımsız bir üçüncü kişi gibi objektif anlayışına; hatta ne de, muhatabın, kendisine yönelen beyana sübjektif olarak verdiği anlam esas alınmaktadır¹⁰². Yeni güven teorisine göre, irade beyanının yorumlanmasındaki ölçüt, sübjektif muhatap ile objektif muhatabın bir birleşimi¹⁰³ olan gerekli özeni gösteren makul ve dürüst muhatabın beyana vereceği anlamdır. Yani yeni güven teorisi, somut olay ve tarafların

⁹⁶ Kalkan, Oğuztürk, s. 43.

⁹⁷ Eren, s. 155; Kayar, s. 75.

⁹⁸ Altaş, s. 57.

⁹⁹ Eren, s. 155.

¹⁰⁰ Feyzioğlu, s. 356.

¹⁰¹ Karahasan, s. 117.

¹⁰² Eren, s. 155.

¹⁰³ Karahasan, s. 117; Eren, s. 155.

sübjektif durumundan uzak, daha objektif bir yorumlama türüdür¹⁰⁴. Bu sayede de, yeni güven teorisi, somut olayda menfaat dengesini sağlayıp korumaktadır. Zira, bu yorum teorisi ile, muhatabın içinde bulunduğu şartlar ile muhatabın fiilen bilmediği ancak makul ve dürüst üçüncü kişinin bilebileceği şartların bir arada değerlendirilmesi gerekir¹⁰⁵. Burada muhatap bakımından olması beklenen makullük ve dürüstlük derecesi, orta seviyedeki bir kişinin makullük ve dürüstlük derecesidir¹⁰⁶. Bu açıdan muhataptan beklenen, kendi eğitim düzeyi, mesleği, sosyal çevresi, cinsiyeti gibi durumlar gözetildiğinde aynı durumda bulunan üçüncü kişinin anlamlandırma tarzıdır¹⁰⁷. Muhatap, beyanı, işin niteliğini, örf ve adeti, beyanda bulunan kişinin durumunu, aralarındaki ilişkiyi gözeterek yorumlar¹⁰⁸. Buradan hareketle yeni güven teorisi, muhatabın, beyan sahibinin gerçek irade ve amacını belirlemesi konusunda iyi niyetli bir gayret sarf etmesini bekler¹⁰⁹. Beyan sahibi ise açıklamasının iş hayatında dürüstlük kuralına göre anlaşılması gerektiği gibi anlaşılmasına ve işlemin buna göre gerçekleşmesine katlanır¹¹⁰.

Yorum sırasında, lafzın önemli olduğu açık olmakla birlikte, bazı durumlarda, açıkça söylenmiş sözler, gerçek iradeyi yansıtmayabilir¹¹¹. Bu itibarla tarafların karşılıklı iradelerinde uygunluk bulunmaması durumunda muhatabın, beyana, dürüstlük kuralı gereğince, içinde bulunduğu tüm hal ve şartları değerlendirerek verdiği anlam ile

¹⁰⁴ Antalya, s. 231.

¹⁰⁵ Eren, s. 156.

¹⁰⁶ Kalkan Oğuztürk, s. 35, 137 nolu dn.

¹⁰⁷ Eren, s. 156.

¹⁰⁸ Esener/Gündoğdu, s. 26.

¹⁰⁹ Kılıçoğlu, s. 341.

¹¹⁰ EGGER, Kommentar zum schweiz. ZGB, Personenrecht, Zürich 1930, Art. 2 No. 13, s. 69, Türkçe tercümesi, V. Çernis, s.87 (Esener/Gündoğdu, s.27' den naklen).

¹¹¹ BGE 129 III 702 E.24, 1) Koller, age., & 3, Nr. 176 s. 73 (Kılıçoğlu, s. 341' den naklen).

uyum sağlandığı takdirde, sözleşme kurulmuş olacak; uygunluk olmaması halinde ise, sözleşme kurulmamış sayılmayarak güven ilkesi uyarınca iradelerin farazi uygunluğu sağlanmış olacaktır¹¹².

Sözleşmelerin yorumlanması konusunda, tarafların birbirlerini doğru olarak anlamaları halinde, yanlış beyana itibar edilemeyeceği hususu, TBK' nın 19/1. madde ve fıkrasında “*bir sözleşmenin türünün veya içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın gerçek ve ortak iradeleri esas alınır*” şeklindeki düzenleme ile hüküm altına alınmıştır. Yani, yeni güven teorisi, tarafların birbirlerini doğru anladıkları, beyanlara fiilen doğru anlam verdikleri hallerde, korunmaya değer menfaat kalmadığından uygulanmaz¹¹³. Bu şekilde, yeni güven teorisi tarafların somut olayda birbirlerini doğru olarak anlamadıkları durumlarda uygulanabilir hale gelir. Bu suretle, yorumu yapmakla görevli olan hakimin, TBK.' nın, yorum sırasında hangi hususların ortaya çıkarılması gerektiği yönündeki düzenlemelerini gözeterek kendisini de karşı tarafın yerine koyarak işin durumuna, orta zekalı, dürüst ve güvenilir kişinin olağan hayat koşulları, ticari yaşam ilişkileri ve tecrübesine göre vereceği anlamı esas alması gerekmekte olup¹¹⁴ bu yöntemle iradenin, öncelikle gerçek ve sübjektif; bunun mümkün olmaması halinde ise, objektif anlamını bulması amaçlanmaktadır. Yani, yorumlama sırasında makul ve dürüst üçüncü kişinin değil, makul ve dürüst muhatabın vereceği anlamı temel alması gerekmektedir¹¹⁵.

¹¹² Antalya, s. 231-232.

¹¹³ Gauch/Schluep/Schmid, I, N. 211 vd.; Brox, A.T.N., 131; Keller/Schöbi, sh. 126 vd.; Schwenger, sh. 155; Koller, OR, sh. 58-59; BGE 105 II 16, 19; 115 II 323, 329 (Eren, s. 156' dan naklen).

¹¹⁴ Akıntürk, s. 46; Antalya, s. 230.

¹¹⁵ Karahasan, s. 115.

B. Meram Anlatma Teorisi

Yeni güven teorisi, İsviçre Hukukunda “meram anlatma teorisi”, Alman hukukunda ise, “tabii yorum teorisi” olarak adlandırılmaktadır, bu teori ise, kendi içinde “fiili meram anlatma teorisi” ve “farazi meram anlatma teorisi” olarak da ikiye ayrılır¹¹⁶. İsviçre Hukukunda, yeni güven teorisi doğrudan “farazi meram anlatma teorisi” olarak da belirtilmektedir¹¹⁷.

Fiili meram anlatma teorisine göre somut olayda taraflar birbirlerini doğru olarak anlamış ise beyan, lafzi olarak başka bir anlama gelmekte ise de, beyan sahibinin gerçek iradesine göre yorum yapılmakta iken; farazi meram anlatma teorisine göre, tarafların birbirlerini doğru olarak anlamamaları halinde bir tarafın gerçek, bir tarafın farazi iradesine göre yorum yapılır¹¹⁸. Muhatabın, beyan sahibinin gerçek iradesini fiilen anladığı ve anlaması da gerektiği hallerde beyan sahibinin, beyandaki yanılması gözetilmez ve sözleşme kurulmuş sayılır¹¹⁹.

Federal Mahkeme de muhatabın, beyan sahibinin gerçek iradesini bildiği hallerde, güven teorisinin uygulanmaması gerektiğini belirtmiştir ¹²⁰. Tarafların birbirlerini doğru olarak anlamamaları halinde, yorum yapılması -farazi meram anlatma teorisi gereğince- birden farklı ihtimale bağlı olarak değişebilir¹²¹.

¹¹⁶ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 135.

¹¹⁷ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 134, 5 nolu dipnotta belirtilen yazarlar; (güven teorisine bu anlamda İsviçre hukukunda bazı yazarlar “farazi meram anlatma teorisi” de demektedirler).

¹¹⁸ Eren, s. 157.

¹¹⁹ Antalya, s. 231.

¹²⁰ Feyzioğlu, s. 356, (Bkz. Feyzioğlu, s. 356, 636 nolu dn.ta belirtilen kararlar).

¹²¹ Eren, s. 157.

Somut olayda, muhatap, beyan sahibinin gerçek iradesini, dürüstlük kuralları gereğince anlayabilecek durumda ise, yorumlama, muhatabın beyana verdiği sübjektif anlama göre değil, makul ve dürüst bir muhatabın beyana vereceği anlama göre olmalıdır¹²². Böylece yorum, beyan sahibinin gerçek, muhatabın farazi iradesine göre yapılmış olur¹²³. Zira, beyan sahibinin gerçek iradesini anlayarak kabul beyanında bulunan muhatap esasında beyan sahibinin gerçek iradesine göre sözleşme kurulmasına rıza göstermiş olur¹²⁴. Esasen, burada, tarafların gerçek iradeleri arasında doğal bir uyuma meydana gelir¹²⁵. Muhatap, beyan sahibinin, gerçek iradesini anlamamış ancak dürüstlük kuralları gereğince, anlaması gerekmekte ise, bu durumda da yine, güven ilkesi uygulanır ve beyan sahibinin gerçek iradesine göre sözleşmenin kurulduğu sonucuna varılır¹²⁶.

Bir diğer ihtimale göre, beyan sahibi, gerçek iradesini anlatamamış ve muhatap ise, bu beyanı, her türlü özeni göstererek, bildiği ve bilmesi gereken tüm şartları da göz önünde bulundurarak dürüstlük ilkesi gereğince anlaması gerektiği gibi anlamış ise, bu defa yorumlama, muhatabın gerçek, beyan sahibinin farazi iradesine göre yapılır ve böylece muhatabın haklı güveni de korunur¹²⁷. Zira, bu gibi durumlarda sıkı sıkıya beyanla bağlı kalmak sadece beyan sahibini dengesiz şekilde korumak olur¹²⁸.

¹²² Eren, s. 157.

¹²³ Keller/Schöbi, sh. 128 vd.; E. Lange, sh. 31 vd.; Gauch/Schluep/Schmid, I, N. 218 (Eren, s. 157' den naklen).

¹²⁴ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 136-137.

¹²⁵ Gauch/Schluep/Schmid, N. 212 vd. (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 137' den naklen).

¹²⁶ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 137.

¹²⁷ Eren, s.158; Antalya, s. 231.

¹²⁸ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 135.

Taraflardan hiçbirinin gerçek iradesine uymayan durumlarda ise, her iki tarafın farazi iradesine göre, yorumlama yapmak hukuki güven ilkesi ile bağdaşmaz¹²⁹. Zira muhatabın içinde bulunduğu hal ve şartlara göre beyan sahibinin gerçek iradesini anlayamayacak ve belirleyemeyecek durumda olması ya da beyan sahibinin, iradesine dürüstlük kuralı gereğince vermesi gerektiği anlamdan farklı anlam vermiş olması halinde, artık güven teorisi uygulanmaz ve beyan geçersiz olacağından sözleşme de kurulmuş sayılamaz¹³⁰.

Açıklandığı üzere, yeni güven teorisine göre, tarafların karşılıklı irade beyanlarının birbirine uygun olduğu sonucuna varılırsa, sözleşme kurulmuş; uygun olmadığı sonucuna varılırsa, sözleşme kurulmamış sayılacaktır¹³¹. Yani güven teorisi, sadece tarafların birbirlerini doğru anlamamış olmaları halinde, başvuru bir yorumlama yöntemidir. Tarafların somut olayda birbirlerini doğru anlamış olmaları durumunda ya da her iki tarafın irade ve anlayışına uygun olmayan durumlarda, güven teorisi uygulama alanı bulamaz. Sadece muhatapça bilinmeyen ve anlaşılamayan hallerde, TBK' nın 23. maddesi uyarınca, hata hükümleri uygulanabilecekken, muhatapça bilinen ve bilinmesi gereken durumlarda, irade beyanları yorumlanarak TBK' nın 1. maddesi kapsamında sözleşmenin kurulması sonucuna varılır¹³². Zira

¹²⁹ Gauch/Schluep/Schmid, I, N. 220 (Eren, s. 158' den naklen).

¹³⁰ Antalya, s. 231-232.

¹³¹ Oğuzman/Öz, s. 72; Kalkan Oğuztürk, s. 37, 137 nolu dn.

¹³² Muhatapça bilinmeyen ve bilinmesi gerekmeyen hatalarda ise, sözleşmenin iptali yoluna gidilir, muhatapça bilinen hatalara ilişkin hallerde ise, sorun TBK' nın 1. maddesi uyarınca çözümlenir ve irade beyanları yorumlanarak karşılıklı beyanlar arasında uyuma olması halinde güven ilkesine dayanılarak sözleşmenin kurulduğu sonucuna varıldıktan sonra, gerçek iradesine uymayan şekilde beyanda bulunmuş konumundaki beyan sahibinin, TBK' nın 30. (Mülga BK' nın 23. maddesi) maddesi uyarınca hata sebebiyle sözleşmeyi iptal etme hakkı saklıdır (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 138; Kalkan Oğuztürk, s. 46). Hata sebebiyle

“yorum, iptalden önce gelir” kuralı gereği, sözleşmenin iptalinden önce, yorumlanmasında zorunluluk bulunur¹³³.

Tüm açıklamalar ışığında, güven teorisinin, hukuki güveni sağladığı ve bu suretle alışveriş ve ticaret hayatında da istikrarı koruduğu açıktır. Bu sebeple toplumda bireylerin hukuki işlemlerini rahat şekilde gerçekleştirmelerini sağlayan önemli bir ilkedir¹³⁴.

sözleşmeyi iptal eden taraf ise, karşı tarafın, sözleşmeye güvenmesinden dolayı uğradığı zararı TBK' nın 35. (Mülga BK' nın 26. maddesi) maddesi uyarınca tazmin etmekle yükümlüdür, ancak burada kusur sorumluluğu söz konusudur ve sadece kendi ihmali yani kendi kusurlu davranışı ile hataya düşen taraftan tazminat istenebilmektedir (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 140); Ayrıca sözleşmenin hata hükümlerine göre iptal edilebilmesine ilişkin örnekler için bkz. Oğuzman/Barlas, s. 195-196.

¹³³ Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 139, Kalkan Oğuztürk, s.46. Yargıtay 9. HD' nin 27.04.2017 tarih, 2017/4499 esas, 2017/7374 karar sayılı ilamında da, yıllık izin kullandırılmamasının İş Kanunu'nda sayılan haklı nedenle fesih sebepleri arasında yer almadığı ve bu nedenle davacı işçi tarafından gerçekleştirilen feshin haksız olduğu gerekçesiyle davacının kıdem tazminatı talebinin reddedilmesi yönündeki yerel mahkeme kararı, “Mahkemece; davalı işyerindeki izin uygulamasının nasıl olduğu araştırılmalı, davacının fesih bildiriminde belirtilen ilgili yıllık izin belgeleri davalıdan HMK' nın 220. maddesi kapsamında istenmeli, otel rezervasyon ve ödeme belgeleri davacıdan istenmeli, davacının ne zaman yıllık izin talep ettiği, davalı tarafından yıllık izin verilip verilmediği hususları tespit edildikten sonra güven teorisi de dikkate alınarak varılacak sonuca göre asıl dava ve karşı dava hakkında bir karar verilmesi gerektiği...”nden bahisle eksik araştırma sebebiyle bozma kararı verilmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

¹³⁴ Yargıtay 1. HD, 20.09.2018 tarih, 2015/13312 esas, 2018/12634 karar sayılı ilamı (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018) ile Yargıtay HGK, 06.06.2018 tarih, 2017/5-2022 esas, 2018/1168 karar sayılı ilamında (www.kazanci.com, E.T. 24.12.2018) bu durum “...Hukukumuzda, diğer çağdaş hukuk sistemlerinde olduğu gibi kişilerin huzur ve güven içerisinde alış verişte bulunmaları, satın aldıkları şeylerin ileride kendilerinden alınabileceği endişelerini taşımamaları, dolayısıyla toplum düzenini sağlamak düşüncesiyle, alan kişinin iyi niyetinin

§ 5. GÜVEN SORUMLULUĞU

I. Genel Olarak

"Güven", temelinde dürüstlük, içtenlik, açık sözlülük gibi kavramlar barındıran hem ekonomik hem sosyal ve kültürel alanlarda karşılık bulan psiko-sosyolojik bir kavramdır¹³⁵. İçinde barındırdığı ilkeler gereği, güven ilişkisi karşılıklı ve hukuki olarak da korunmayı gerektirir. Ancak hukuken korunabilmesi için güven anlayışının objektif dayanak noktaları olmalıdır. Bu itibarla 19. yüzyılın sonlarına doğru, kanunlarda açıkça hüküm altına alınmayan olay ve problemler için doktrinde, niteliği farklı ve yeni hukuki kurum ve sorumluluk türleri ortaya atılmıştır¹³⁶. Sözleşmenin müspet ihlali, fiili borç

korunması ilkesi kabul edilmiştir...." şeklinde vurgulanmıştır. Yargıtay' ın yerleşik içtihatlarında ayrıca, "4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 1007. maddesi, tapu sicilinin aleniliği ve tapu siciline güven ilkelerinin yansımalarının sonucu olarak, mülkiyet hakkı ya da başkaca bir aynî hak edinen kişinin, bu sicilin tutulması nedeniyle uğradığı zararın tazminine ilişkin olup, buna göre "Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur" ve "buradaki sorumluluğun kusur aramayan bir sorumluluk niteliğinde bulunduğu, yani tapu kaydının yanlış tutulması veya tapu işlemlerinde görevli olan kimselerin hukuka aykırı eylemleri nedeni ile güvenerek işlem yapan üçüncü kişilerin uğrayacakları zararlar nedeniyle devletin kusursuz sorumluluğunun olduğu, sorumluluğun esasının tapu kayıtlarının aleni olması ve bu kayıtlara güven duyulmasındaki zorunluluktan kaynaklandığı..." denilerek tapuya itimat prensibinin güven ilkesinden kaynaklandığı açıklanmıştır. (Yargıtay HGK 13.06.2018 tarih, 2017/2025 esas, 2018/1189 karar; Yargıtay 20. HD, 31.05.2018 tarih, 2016/9523 esas, 2018/4150 karar sayılı ilamları-<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018). Ayrıca, aynı yönde kararlar için bkz. Yargıtay 20. HD, 31.05.2018 tarih, 2016/11497 esas, 2018/4130 karar; 10.05.2018 tarih, 2016/6947 esas, 2018/3638 karar sayılı ilamları (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

¹³⁵ Kalkan Oğuztürk, s. 3-4.

¹³⁶ Yalman, Süleyman: Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk, Ankara, 2006, s.37.

ilişkileri ve davranış yükümleri ile birlikte hukuki niteliği konusunda doktrinde tam bir görüş birliği sağlanamayan sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk da hakkaniyetin sağlanmasına yönelik boşluk doldurma yöntemi olarak geliştirilmiştir¹³⁷.

Güven kavramına aykırı hareket edilmesi halinde, toplumsal tepkiler olabileceği gibi, ihlal durumunu hukuki yaptırımlara bağlamak, bireylere buna uygun davranma yükümlülüğü yüklenmesi sonucunu doğurur. Esasen, güven sorumluluğu, yasal olarak düzenlenmemiştir ve doktrin tarafından da genel kabul gören, ortak bir tanım henüz yapılmamıştır¹³⁸. Ancak, birbirine güven sağlayan kişiler, aralarında oluşan güveni boşa çıkarmaları halinde, dürüstlük kuralına aykırı davranmış olmaları sebebiyle meydana gelen zarardan sorumlu olurlar, bu sorumluluk da, hakimin hukuk yaratması sonucu oluşmuş bir sorumluluktur¹³⁹. Daha açık olarak, dürüstlük kuralı, sözleşme veya hukuki ilişki içinde bulunan şahıslar arasında, en baştan bulunan ilişkiye ek olarak güven ilişkisi olarak adlandırılan ikincil bir ilişkinin doğmasına sebep olur.¹⁴⁰ Bu anlamda güven sorumluluğu, bir tarafın güven vermesi ile oluşan, güven ilişkisi sonucunda gelişen ve bu ilişkinin ihlali ile ortaya çıkan bir sorumluluktur. Bu sorumluluk, sözleşme ya da haksız fiil sorumluluğundan farklıdır, her ikisi arasında bulunan üçüncü bir sorumluluk sebebidir¹⁴¹. Bu sorumluluk, dürüstlük kuralından kaynaklanır ve sözleşmenin edimleri dışında, yan yükümler doğurur¹⁴². Esasında, hukuki bir sonucun

¹³⁷ Yalman, s. 37.

¹³⁸ Gürpınar, Damla: Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Ögüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir, 2006, s. 218.

¹³⁹ Durak, Yasemin: (Güven Sorumluluğu ve Culpa In Contrahendo), SÜHFD, C.25, S.1, 2017, s. 239-288, s.239.

¹⁴⁰ Akyol, Dürüstlük, s.115.

¹⁴¹ Kırca, Çiğdem: Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, Ankara, 2004, s.111.

¹⁴² Akyol, Dürüstlük, s.115; Durak, s. 244. Yargıtay 9. HD' nin 10.09.2018 tarih ve 2017/27765 esas, 2018/15409 karar sayılı ilamında da bu durum, "... İşçinin iş sözleşmesini ihlal edip etmediğinin

meydana gelmesinde, esas olan güven ise, bu sorumluluk güven sorumluluğudur¹⁴³. Güven sorumluluğunun Türk hukukunda özel bir kanuni düzenlemesi yoktur, pozitif hukuktaki dayanağı TMK.'nın 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralıdır¹⁴⁴.

Doktrin ve uygulamada, güven sorumluluğu olarak adlandırılan ve kanunda düzenlenmiş diğer sorumluluk tipleri ile tam olarak örtüşmeyen bu sorumluluk halinde, hem taraflar arasında haksız fiil hukukundan daha fazla dikkat ve özen borcu gerektiren özel bir bağlantı kurulmuştur, hem de bir sözleşme bulunmamaktadır. Somut olayda, sözleşme var ise de, bu sözleşmenin tarafları ile güven sorumluluğu doğuran edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisinin tarafları farklıdır¹⁴⁵. Güven sorumluluğu hallerinde, zarara uğrayanın boşa çıkan güveni, taraflar arasındaki geçerli bir sözleşme ilişkisinden doğan güven kadar yoğun olmamakla birlikte, haksız fiil hukukunda olduğu gibi, genel ve soyut bir güvenin de ötesindedir¹⁴⁶. Buradaki güven, özel ve somut ayrıca boşa çıkmayacağı taahhüt edilmiş olan güvendir¹⁴⁷.

tespitinde, sadece asli edim yükümlülükleri değil; kanundan veya dürüstlük kuralından doğan yan edim yükümlülükleri ile yan yükümlerin de dikkate alınması gerekir. Sadakat yükümü, sözleşmenin taraflarına sözleşme ilişkisinden doğan borçların ifasında, karşı tarafın şahsına, mülkiyetine ve hukuken korunan diğer varlıklarına zarar vermeme, keza sözleşme ilişkisinin kapsamı dışında sözleşme ile güdülen amacı tehlikeye sokacak özellikle karşılıklı duyulan güveni sarsacak her türlü davranıştan kaçınma yükümlülüğünü yüklemektedir.” denilmek suretiyle açıklanmıştır (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

¹⁴³ Canaris, Claus – Wilhelm, Die Vertrauenshaftung im Deutschen Privatrecht, München 1971, s. 1-2, Kostkiewicz, Jolanta Kren, Vertrauenshaftung im schweizerischen IPR, ZBJV, 2001, S. 162 (Durak, s. 245’ ten naklen).

¹⁴⁴ Gürpınar, s. 214.

¹⁴⁵ Demircioğlu, Huriye Reyhan: Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk, Ankara, 2009, s.161.

¹⁴⁶ Serozan, s. 213; Demircioğlu, s. 224.

Güven sorumluluğunun varlığından söz edebilmek için, en önemli unsur olarak tarafların birbirleri üzerinde objektif temele dayanan, iyi niyetli yani haklı bir güven yaratmış olmaları; bu ilişkiden kaynaklanan ve nedensellik bağı tespit edilebilecek şekilde zarar meydana gelmesi, güven vererek hukuki görünüş yaratan kişinin kusurlu olması ve oluşan sorumluluğun başka hukuki kurumların kapsamında kalmaması gerekmektedir¹⁴⁸.

Buradaki güven, objektif ve haklı bir güven olmalıdır. Zira bu tür güven, hukuk düzenince korunmayı hak ederken, her duruma körü körüne inanç ve güven bu kapsamda korunmaz¹⁴⁹. Yine, gelecekte ortaya çıkması beklenen bir duruma ilişkin konuya güven de koruma kapsamında olmaz. Zira, gelecekte bir durumun hukuken düzenlenmesi için sözleşme yapma olanağı bulunmaktadır¹⁵⁰. Bunlarla birlikte, güvenen kişinin şahsi durumu, yani iyi niyetli olup olmamasına göre de duyduğu güvenin korunması ihtimali değişir.

¹⁴⁷ Demircioğlu, s. 224. Yargıtay 9. HD' nin 22.11.2016 tarih ve 2015/5593 esas, 2016/20624 karar sayılı ve 15.11.2016 tarih ve 2015/5614 esas, 2016/20007 karar sayılı ilamlarında, güven teorisi ve güven sorumluluğu ayrıntılı olarak açıklanmış ve davacının başarı primi alacağı ödetilmesi konusundaki talebinin, yerel mahkemece reddedilmesi kararına yönelik olarak yapılan incelemede; söz konusu işyerinde başarı prim uygulaması olduğu, işveren vekili konumunda olup yaptığı işlerin işvereni bağlayacağının kabulünün gerektiği genel müdür yardımcısının imzası ile davacıya gönderilen elektronik yazışmalarda, davacıya başarı primi ödeneceği yönünde güven verildiğinin anlaşıldığından bahisle yazışmalarda adı geçen çalışanlara prim verilip verilmediğinin araştırılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinden bahisle güven sorumluluğu gözetilerek bozma kararı verilmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

¹⁴⁸ Kalkan Oğuztürk, s. 68; Gürpınar, s.219.

¹⁴⁹ Kırca, s. 194.

¹⁵⁰ Gürpınar, s. 220.

Güven ile doğan zararın arasında nedensellik bağı, zarar gören kişinin durumu bilseydi de aynı şekilde davranıp davranmayacağı hususuna göre belirlenir¹⁵¹. Aynı şekilde davranacağının belirlenmesi halinde, nedensellik bağının varlığından söz edilemez ve güven sorumluluğu da söz konusu olmaz.

Güven sorumluluğun oluştuğunun tespit edilmesi halinde, bu tür sorumluluğun, haksız fiil ve sözleşme sorumluluğu arasında kaldığı gözetilerek her iki sorumluluk türü için aynı olan tazminata ilişkin, TBK' nın 51. ve 52. maddeleri güven sorumluluğu kapsamında da uygulanır¹⁵².

Yasal düzenlemesi olmayan güven sorumluluğunun, Türk, Alman ve İsviçre hukukundaki yeri, hukuki niteliğini ve uygulama alanlarını açıklığa kavuşturacaktır. Bu itibarla, güven sorumluluğunun sınırları, doktrindeki görüşler ve diğer sorumluluk hallerinden ayrılan yönleri incelenerek uygulama alanları tespit edilebilir.

II. Güven Sorumluluğunun Uygulama Alanları

A. Culpa in Contrahendo Halleri ve Güven Sorumluluğu

Bir sözleşme kurma niyetinde olan taraflar, bunun öncesinde biraraya gelerek sözleşme hususunda görüşmeler yaparlar. Bu görüşmeler sonucunda, sözleşme kurulmamış olsa dahi, taraflar arasında görüşmeye başladıkları andan itibaren güven esasına dayalı bir ilişki kurulmuş olur ve bu ilişkiden dolayı aralarında yasal bir borç ilişkisi de oluşur¹⁵³. Bu borç ilişkisi, sözleşme ve haksız fiil sorumluluklarından farklı olarak, Borçlar Kanununda açıkça sorumluluk kaynağı olarak düzenlenmemiş bir

¹⁵¹ Gürpınar, s. 228.

¹⁵² Kırca, 208; Kaiser, s. 203 (Gürpınar, s. 231' den naklen).

¹⁵³ İnal, Tamer: Türk Hukukunda Borç Kaynakları, Borca Aykırılık ve Sonuçları, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 1992, s. 242.

sorumluluk türü olan culpa in contrahendo sorumluluğudur. Bu sorumluluk, sorumluluk hukukuna ilişkin kuralların eksik ve yetersiz kalması halinde, hakkaniyete aykırı sonuçların doğmasına yol açan olayları çözmek amacıyla, kanundaki boşluğun hukuki kıyas yoluyla doldurulması sonucunda kabul edilen bir sorumluluk türüdür¹⁵⁴. Doktrinde culpa in contrahendo ve güven sorumluluğu ilişkisi hususunda çeşitli görüşler mevcuttur.

Canaris ve onun görüşündeki yazarlar, culpa in contrahendo sorumluluğuna giren halleri, güven sorumluluğu alanına dahil etmekte ve güven sorumluluğu alanını geniş tutmaktadır¹⁵⁵. Bu görüşe göre, güven sorumluluğu, culpa in contrahendodan doğan sorumlulukla birlikte, sözleşmenin devamında ve sözleşme sonrasındaki ihlallerden doğan sorumlulukları da kapsamaktadır. İsviçre Federal Mahkemesi de, culpa in contrahendo sorumluluğunun prensiplerini genelleştirmiş, güven

¹⁵⁴ Adıgüzel, Sibel: (Sözleşme Görüşmelerinde Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk), TAAD, Yıl:3, Sayı:9, Ankara, 2012, (s.281-312), s. 311. Yargıtay 13. HD’ nin yerleşik içtihatlarında culpa in contrahendo sorumluluğunu ayrıntılı olarak açıklamış (örnek olarak bkz. Yargıtay 13. HD 11.06.2015 tarih ve 2015/10155 esas, 2015/19267 karar; 26.01.2011 tarih ve 2010/5023 esas, 2011/884 karar sayılı (yayınlanmamış) ilamları); 08.12.2011 tarih ve 2011/11238 esas, 2011/18434 karar sayılı (yayınlanmamış) ilamında “...Zararın kapsamı konusuna gelince; Öğretide ve Yargıtay kararlarında bu zararın menfi zarar olduğu konusunda görüş birliği oluşmuştur. Sözleşme yapılması düşüncesiyle yani uyulacağına ve yerine getirileceğine inanılan bir sözleşmenin hüküm ifade etmemesi ve yerine getirilmemesi yüzünden güvenin boşa çıkması nedeniyle uğranılan zarar “menfi zarar” olup böylelikle sözleşmenin yerine getirilmemesi nedeniyle yapılan masrafların sözleşmeyi yerine getirmeyen tarafın karşılaması kabul edilmiştir. Diğer bir anlatımla sözleşmenin yapılacağına güven duyan tarafın zararının diğer tarafça karşılanması gerekir.” şeklinde zararın tür ve kapsamını belirlemiştir.

¹⁵⁵ Demircioğlu, Huriye Reyhan: Sorumluluk Hukukunun İkili Yapısının Aşılması Çabalarının Ürünleri Olarak Culpa In Contrahendo ve Güven Sorumlulukları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 2009, s.219-229, s.226; Kalkan Oğuztürk, s. 236.

sorumluluğunu, culpa in contrahendo sorumluluğunun genellemesi olarak kabul etmiştir¹⁵⁶.

Kırca' ya göre, yasada sözleşme öncesi alan gerektiği gibi düzenlenmemiştir. Sözleşme için görüşen taraflar arasında özel bir ilişki oluşur, bu ilişkide, haksız fiil sorumluluğunun uygulanması haklı değildir. Burada bir boşluk oluşmaktadır. Oluşan bu boşluk, edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi teorisi ile doldurulur. Bu teori ise; birbirine güven sağlayan kişilerin dürüstlük kuralına aykırı davranışları sonucu oluşan güvenin boşa çıkmasından dolayı sorumlu olmaları halidir. Bu itibarla culpa in contrahendodan sorumluluk, hakim hukuk yaratması ile oluşan borç ilişkisinin dürüstlük kuralına aykırı olarak ihlalden kaynaklanan sorumluluktur¹⁵⁷. Kırca' nın tanımlaması da, güven sorumluluğunun kapsamını geniş olarak değerlendirmektedir.¹⁵⁸ Esasen, burada, güven ile culpa in contrahendo sorumluluğunun iç içe geçmişliği söz konusu olur ve bu tür durumlar için “üçüncü kişinin culpa in contrahendodan sorumluluğu” da denilmektedir¹⁵⁹.

Gürpınar da, güven sorumluluğunun kapsamını, geniş olarak belirlemiş, culpa in contrahendo sorumluluğunu güven sorumluluğu kapsamına dahil etmiştir¹⁶⁰.

Başpınar, vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun kapsamını incelerken, bu sorumluluğu culpa in contrahendo ve güven sorumluluğu olarak ifade etmiştir. Yazara göre, sözleşme öncesinde oluşan özel ilişkiden doğan yükümlülüklerin ihlali, culpa in contrahendo sorumluluğuna sebebiyet vermekle birlikte, hem bir yüküm ihlali,

¹⁵⁶ Kırca, s. 147, (BGE 120 II 331, 336 E. 5a.; 121 III 350; 23.06.1998 tarihli karar, (4C.410/1997) (Moser/Berger, AJP 1999, s. 542 vd.) - (Kırca' dan naklen); Hehli, N 390 (Gezder, Ümit: Türk/İsviçre Hukukunda Culpa İn Contrahendo Sorumluluğu, İstanbul, 2009, s.87' den naklen).

¹⁵⁷ Kırca, s.148.

¹⁵⁸ Kalkan Oğuztürk, s. 238.

¹⁵⁹ Demircioğlu, Sempozyum, s.228.

¹⁶⁰ Gürpınar, s. 210 vd.

hem de kusur niteliğinde olacaktır¹⁶¹. Culpa in contrahendo, kendine özgü niteliği olan bir sorumluluk hali olarak belirlenmiş¹⁶², buradan hareketle oluşturulan ve ihlal edilen güvenden doğan sorumluluk hali olarak güven sorumluluğu kavramı kabul edilmiştir¹⁶³.

Serozan' a göre, güven sorumluluğunun temeli, edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisidir, güven sorumluluğu, sözleşmenin tarafı olmamış ancak sözleşmeye dışarıdan etki etmiş üçüncü kişinin sorumluluğudur, iki kişinin karşılıklı sözleşme görüşmelerinde ise, culpa in contrahendo sorumluluğu söz konusu olacaktır, ayrıca güven sorumluluğunda kusur aranmayacağından culpa in contrahendo sorumluluğundan kusur unsuru yönünden de ayrılmaktadır¹⁶⁴.

¹⁶¹ Başpınar, Veysel: Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Bası, Ankara, 2004, s. 220-222.

¹⁶² Berger, 48 (Başpınar, s.227' den naklen). Yargıtay 1. HD' nin, vekaletnamenin hile ile alındığı ve kötüye kullanıldığı iddiası ile açıldığı değerlendirilen dava dosyası ile ilgili vermiş olduğu 20.09.2018 tarih, 2016/15037 esas, 2018/12616 karar sayılı ilamında, “... Borçlar Kanununun temsil ve vekalet akdini düzenleyen hükümlerine göre, vekalet sözleşmesi büyük ölçüde tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekilin borçlarının çoğu bu güven unsurundan, onun vekil edenin yararına ve iradesine uygun davranış yükümlülüğünden doğar. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (TBK) sadakat ve özen borcu vekilin vekil edene karşı en önde gelen borcu kabul edilmiş...” ve “Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.” demek suretiyle vekilin özen borcundan doğan sorumluluğuna değinilmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

¹⁶³ Başpınar, İsviçre Federal Mahkemesinin BGE III 336 Sayılı kararından hareketle, güven sorumluluğu kavramını özetlemiş, güven sorumluluğunun şartlarını taraflar arasında dürüstlük kuralından doğan özel bir bağlantının meydana gelmiş olması, taraflardan birinin diğer tarafta korunmaya değer bir güven oluşturması, dürüstlük kuralını ihlal eden davranış ile oluşan zarar arasında illiyet bağının bulunması ve zarar verenin kusurlu davranışı olarak belirlemiştir, ancak culpa in contrahendo sorumluluğu ile güven sorumluluğu arasındaki farka ilişkin ayrıca değerlendirme yapmamıştır (Başpınar, s. 224-229).

¹⁶⁴ Serozan, s. 252 vd.

Kalkan Oğuztürk' e göre, güven, hukukun her alanında ihtiyaç duyulan ve hem sözleşme ilişkilerinde, hem sözleşme öncesi görüşmelerdeki özen yükümünde hem de haksız fiil hukukunun temelinde yer alan bir kavramdır. Ancak tüm ilişkilerden doğan sorumluluk hallerinin güven sorumluluğu olarak değerlendirilmesi, hukuk tekniği açısından belirsizliğe yol açabileceğinden, daha dar anlamda değerlendirilmelidir. Zira ahlaka aykırılık sorumluluğu, kusurlu-kusursuz haksız fiil sorumluluğu, sözleşme sorumluluğu hallerinde, ayrıca güven sorumluluğu olduğu söylenemez¹⁶⁵.

B. Bilgi Vermeden Dolayı Sorumluluk ve Güven Sorumluluğu

Bilgi verme, bir durum ya da konuyu karşı tarafa bildirmektir. Öğüt verme veya tavsiyede bulunma ise, bir kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak bulunduğu duruma göre yapacağı şeyi belirtmesidir. Danışmanlık da, öğüt verme ya da uyarıda bulunma şeklinde gerçekleştirilir. Bu şekilde karşı tarafın, danışmanın sözlerinden ve verdiği bilgilerden sonuca varması sağlanır. Tavsiyede bulunma, bilgi verme ile aynı anlama gelmemekte ise de, iki kavramın hukuki sonuçları arasında fark bulunmadığından hukuki anlamda bilgi verme, öğüt verme kavramını da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır¹⁶⁶.

Bilgi vermeden sorumluluk, hizmet sunumu değil, bilgi verilmesi durumlarında söz konusu olmaktadır. Burada, bilgi verenin, bir başkasının iradesinin oluşmasında sağladığı güvenin boşa çıkması söz konusudur¹⁶⁷. Bilgi verenlerin üçüncü kişiye karşı sorumluluğunun doğması için, aralarında özel bir hukuki bağlantı oluşması, bu anlamda özel ölçüde kişisel güven sağlanması, üçüncü kişinin verilen bilgilere güven duyması,

¹⁶⁵ Kalkan Oğuztürk, s. 248, 270-272.

¹⁶⁶ Kırca, s. 5.

¹⁶⁷ Durak, s.249.

bilgi verenin üzerine düşen özen yükümünü ihlal etmiş olması, zarar gören üçüncü kişinin bilgi verenden aldığı bilgileri tasarruflarında somut olarak kullanması gerekmektedir¹⁶⁸.

Kırca' nın da isabetli olarak belirttiği gibi,¹⁶⁹ **Canaris, Walter, Bucher'** e göre, davranışlarıyla güven sağlayan bilgi veren ile üçüncü kişi arasında meydana gelen edim yükümünden bağımsız borç ilişkisi, üçüncü kişide, bilgi vermeden kaynaklanan güven ilişkisinin ihlali sonucu oluşan zararların tazmini sorumluluğunu doğurur¹⁷⁰.

Altop, Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında Bankaların Verdikleri Banka Bilgilerinden Dolayı Hukuki Sorumlulukları isimli eserinde, güven sorumluluğu adı altında olmasa da, bankaların üçüncü kişilere verdikleri bilgilerden dolayı sorumlu olması gerektiğini belirtmiştir¹⁷¹. Yazara göre, banka ile bilgi alan üçüncü kişi arasında bilgi vermeden dolayı zarar meydana gelmesi halinde, taraflar arasında dürüstlük ilkesi gereğince, doğan edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi ihlal edilmiş olur ve sözleşme esaslarının uygulanması gerekir¹⁷².

Tarman, bilirkişilerin verdiği raporlar ile karşı tarafta zarar meydana gelmiş olması halinde, aralarında özel temastan dolayı oluşan borç ilişkisi gereğince - taraflar arasında güven ilişkisinin oluştuğunun tespit edildiği durumlarda - güven sorumluluğunun meydana geleceği ve zararın bu kapsamda karşılanacağını

¹⁶⁸ Kırca, s. 187-196.

¹⁶⁹ Kırca, s. 111.

¹⁷⁰ Kırca, s. 111.

¹⁷¹ Kalkan Oğuztürk, s. 231.

¹⁷² Altop, Atilla: Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında Bankaların Verdikleri Banka Bilgilerinden Dolayı Hukuki Sorumlulukları, İstanbul, 1996, s. 117-118.

belirtmektedir¹⁷³. Aynı konu, **Tanriver** tarafından değerlendirilmiş, bilirkişilerin herhangi bir sözleşmesel sorumluluklarının bulunmadığı sonucuna varılmış, kasıt ya da ağır ihmal ile yanlış hazırlanan ve hükme esas alınan raporlar sebebiyle zarar meydana gelmiş ise, oluşan zararın tazmini gerektiği belirtilmiş ancak açıkça güven sorumluluğundan da bahsedilmemiştir¹⁷⁴.

Bucher, üçüncü kişiye verilen bilgilerin, bu kişilerin tasarruflarında zarara sebep olması halinde, doğan zararın culpa in contrahendodan doğan sorumluluk kapsamında olduğu görüşündedir ve buna göre, sorumluluğun varlığı ile kapsamı, bilginin sağladığı güvenin ölçüsüne göre belirlenir¹⁷⁵.

İsviçre Federal Mahkemesi, bilgi verme ve tavsiyede bulunma halinde, daha önceleri haksız fiil sorumluluğu doğacağını kabul etmekle birlikte, daha sonra, güven sorumluluğunun uygulama alanlarından biri olarak belirlemiştir¹⁷⁶.

Başpınar, bilgi veren kişinin, üçüncü kişinin kendisine olan güveni dolayısıyla, TMK' nın 2. maddesi gözetilerek, güven sorumluluğu çerçevesinde, sorumlu tutulması gerektiği görüşündedir¹⁷⁷. Vekilin, henüz sözleşme oluşmadan bilgi vermesi halinde, görüş isteyen kişinin karşı tarafın uzman olduğunu düşünmesinden kaynaklanan güveninin, TMK' nın 2. maddesine dayanan güven sorumluluğu çerçevesinde korunması

¹⁷³ Tarman, Zeynep Derya: Die Gutachterhaftung gegenüber dem Dritten im deutschen und schweizerischen Recht, Universitaet Konstanz, 2007, s. 117-118. (Kalkan Oğuztürk, s. 233'ten naklen).

¹⁷⁴ Tanriver, Süha: Bilirkişinin Hukuki Statüsü, Yükümlülükleri, Yetkileri ve Sorumluluğu, Ankara, 2002, s. 101-104.

¹⁷⁵ Bucher, Eugen, Was man aus einem Fall von "Putativ-Vertrauenshaftung" lernen kann, recht 2001, s. 79 (Durak, s. 250' den naklen).

¹⁷⁶ BGE 120 II 331, 337 (Gezder, s. 184' den naklen); Kalkan Oğuztürk, s. 234.

¹⁷⁷ Başpınar, s.229.

gerekir¹⁷⁸. Ancak, bu durumda, üçüncü kişi değil, sözleşme öncesi görüşme yapan tarafların birbirine karşı sorumluluğu söz konusu olduğundan, güven sorumluluğu değil, culpa in contrahendo sorumluluğunun oluştuğunu söylemek daha doğrudur. Zira güven sorumluluğunda, üçüncü kişinin dışardan olaya müdahil olması durumunda meydana gelen zarardan sorumluluk hali doğmaktadır¹⁷⁹. Yine Başpınar' a göre, vekilin işi görürken sadece müvekkiline karşı değil, üçüncü kişilere karşı da özen gösterme borcu bulunmaktadır. Yazar, vekilin üçüncü kişilere karşı meydana getirmiş olduğu güvenin ihlali halinde de, güven sorumluluğunun uygulama alanı bulabileceğini belirtmiş, güven sorumluluğunu, üçüncü kişinin zararını hukuki sonuca bağlamak olarak değerlendirmiştir¹⁸⁰.

Kalkan Oğuztürk' e göre, karşılıklı iki taraf arasında bilgi alma söz konusu olması halinde, sözleşme sorumluluğu ya da culpa in contrahendo sorumluluğu doğacaktır ancak bilgi veren ile zarar gören arasında işlemsel temas bulunmaması ve üçüncü kişinin, bilgi veren kimsenin kendi kusuru ile yarattığı hukuki görünüşe güvenmesi neticesinde zarar meydana gelmesi halinde, güven sorumluluğu söz konusu olacaktır¹⁸¹. Bilgiyi veren, üçüncü kişiyi zarara uğratma kastıyla yanlış bilgi vermiş ise, haksız fiil sorumluluğu meydana gelecektir¹⁸².

Durak da, bilgi verenin sorumluluğunun, güven sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir¹⁸³.

¹⁷⁸ Başpınar, s.229.

¹⁷⁹ Kalkan Oğuztürk, s. 241.

¹⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz: Başpınar, s. 239-243.

¹⁸¹ Kalkan Oğuztürk, s.254.

¹⁸² Kalkan Oğuztürk, s. 257.

¹⁸³ Durak, s. 250.

C. Hukuki Görünüşe Güvenen Dolayı Sorumluluk ve Güven Sorumluluğu

Karşısında gelişen hukuki duruma, gerçekte var olmamasına rağmen, varmışcasına güvenen kimsenin güveni, şayet iyiniyetli ve gerçekmiş gibi kabul etmekte haklı ise, sadece güven olgusunun korunması gereğinden dolayı korunur¹⁸⁴. Yani, hukuki görünüş korunduğu ölçüde, gerçek hukuki duruma uymayan dış olgular da, gerçek olgular gibi korunmuş olur¹⁸⁵. Buradan hareketle, bir kimseye temsil yetkisi verdiği ve bu işlemle bağlı olacağı yönünde hukuki görünüş yaratmış olan kişi, üçüncü kişilerin iyi niyetle bu görünüşe güvenerek temsilci olarak görünen kişi ile yaptıkları işlemlerden sorumlu olur¹⁸⁶. Bu şekilde güvenin boşa çıkması sonucu bir zarar meydana gelmiş olması halinde ise, bu zarar güven sorumluluğu kapsamında tazmin edilir. Güven sorumluluğu kapsamında tazmin edilecek zarar, o duruma güvenilmeseydi ortaya çıkmayacak olan ve haksız fiil zararı şeklinde değildir. Üçüncü kişinin sebep olduğu kazanç kaybı ya da masraf yapma şeklindeki zarardır¹⁸⁷.

Hukuki görünüş ilkesi, esasen dürüstlük ilkesinden doğan güven ilkesinin sonucudur. Gerçeğe uymayan bir hukuki görünüşe güvenin haklılığı tespit edilirken,

¹⁸⁴ Kalkan Oğuztürk, s. 261. Yargıtay bir çok kararında güven ilkesi, güven sorumluluğu ve hukuki görünüşe güven ilkesine değinmiştir. Örnek karar olarak bkz. Yargıtay HGK 10.02.2010 tarih ve 2010/9-39 esas, 2010/71 karar sayılı (www.kazanci.com, E.T. 24.12.2018); 05.05.2010 tarih ve 2010/12-74 esas, 2010/243 karar sayılı (www.kazanci.com, E.T. 24.12.2018); 13.06.2018 tarih ve 2017/19-1627 esas, 2018/1187 karar sayılı (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018); Yargıtay 9. HD 22.11.2016 tarih ve 2015/5593 esas, 2016/20624 karar sayılı (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018) ilamları.

¹⁸⁵ Ülgen, Hüseyin: Hukuki Görünüş Nazariyesi, İstanbul, 2005, s.19.

¹⁸⁶ Sungurbey, Ayfer Kutlu: : Yetkisiz Temsil (özellikle culpa in contrahendo-sözleşmenin görüşülmesinde kusur ve olumsuz zarar), İstanbul, 1988, s. 40.

¹⁸⁷ Kalkan Oğuztürk, s. 262.

güven ilkesi esas alınır¹⁸⁸. Bu ilkede korunan değer haklı güvendir. Bu itibarla muhatap, kendisine gelen beyanı, bildiği veya bilmesi gereken tüm unsurları dikkate alarak anlamalı ve bu şekilde anlaması dürüstlük ilkesi gereğince haklı görülmelidir¹⁸⁹. Bu durumda, ifa talebi söz konusu olur¹⁹⁰.

Canaris' e göre, güvenden doğan sorumluluk, pozitif ve negatif anlamda güvenin korunması olarak ortaya çıkar, hukuki görünüş halleri ise, güvenin pozitif olarak korunması halleri içinde yer alır. Hukuki görünüşe yol açan kimsenin, bu görünüşü bilinçli olarak meydana getirmiş olması ise, hukuki görünüşe güvenden doğan sorumluluk bakımından genel bir ilke getirmektedir¹⁹¹. Yazar, hukuki görünüşe güvenden doğan sorumluluğu, gerçekte olmayan bir talebin, sadece görünüşteki varlığından dolayı kabul edilmesi olarak kabul etmektedir¹⁹².

Akyol' a göre, hukuki görünüşe güvenen kimsenin güveninin boşa çıkması halinde, güven veren kimse hakkın kötüye kullanılması durumu ile karşı karşıya gelir ve bu şekilde verdiği güvene aykırı davranarak hakkını kötüye kullanan kişi korunmaz¹⁹³.

Sungurbey' e göre, üçüncü kişilerde belirli bir kanaat oluşturacak şekilde hukuki bir görünüş yaratan kimsenin, iyi niyetle bu görünüşe güvenerek işlem yapan üçüncü kişilere karşı sorumlu olması ve hukuki durumun sonuçlarına katlanması, objektif iyi niyet ve buna dayanan güven ilkesinin zorunlu sonucudur¹⁹⁴. Sungurbey, bu yöndeki görüşünü, somut bir örnekle açıklamıştır. Bir bankanın, bir bürosunu yöneten

¹⁸⁸ Kalkan Oğuztürk, s. 43.

¹⁸⁹ Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, s. 124.

¹⁹⁰ Durak, s. 246.

¹⁹¹ Canaris, s. 28. (Kalkan Oğuztürk, s. 59' dan naklen).

¹⁹² Canaris, sh. 9 (Ülgen, s. 19' dan naklen).

¹⁹³ Akyol, Şener: Medeni Hukukta Çelişki Yasağı, Prof. Dr. Feyzi N. Feyzioğlu' nun Anısına Armağan, İstanbul, 2007, s. 25-30.

¹⁹⁴ Sungurbey, İsmet: Medeni Hukuk Sorunları, Cilt I, İstanbul, 1973, s. 90-97.

tek kişinin, banka sirkülerine göre tek başına imza yetkisinin bulunmamasına rağmen, başvuranların döviz alması ya da hesap açtırması karşılığında makbuz vermesi durumunda, bankanın, güvenin pozitif korunması kapsamında, bu işlemlerden sorumlu olacağının kabulü gerekir¹⁹⁵. Esasen burada, menfi zararın tazminini gerektiren güven sorumluluğu değil, hukuki görünüşe güven ilkesinin korunması söz konusu olur ve üçüncü kişinin yetkisiz temsilcinin yetkili olduğuna dair güveni korunur¹⁹⁶.

Ülgen' e göre ise, hukuki görünüş olgusuna bağlanan sonuçlar bakımından, görünüşün, yasa tarafından korunup korunmadığına göre ayırım yapılabilir¹⁹⁷. Hukuki görünüşe güvenin yasa tarafından korunduğu durumlarda, hukuki görünüşe güvenen kimse, zaten yapılan hukuki işlem sonucunda doğacak hak ve borçları iktisap eder ve ayrıca bir sorumluluk doğmaz. Ancak hukuki görünüşe güvenin, yasa tarafından korunmadığı hallerde, yapılan işlem hükümsüz kalacağından ve buradaki asıl amaç karşı tarafın güvenliğini korumak olduğundan, hukuki görünüşe güvenen kimsenin bu işlem dolayısıyla uğradığı zararın tazmini yönünde sorumluluk doğar¹⁹⁸.

D. Bir Kimsenin Özen Göstereceğine Güven Olgusu ve Güven Sorumluluğu

Hukuki işlemlerde, güvenin boşa çıkması sonucu, zarar meydana gelebilir, işte duruma güvenilmesi sonucu meydana gelen bu zararın karşılanması gerekir ki, buna güvenin negatif olarak korunması denilmektedir¹⁹⁹. Burada, kişi, kendi haklarına ve menfaatlerine özen gösterileceği yönünde güven oluşturur, bu güven kapsamında, o kişi ile hukuki işleme giren şahsın bu güvene aykırı davranması sonucu meydana gelen

¹⁹⁵ Sungurbey, s. 90 vd.

¹⁹⁶ Kalkan Oğuztürk, s. 230.

¹⁹⁷ Ülgen, s.20.

¹⁹⁸ Ülgen, s.20.

¹⁹⁹ Akyol, Çelişki, s. 31; Kalkan Oğuztürk, s. 249.

zararın tazmin edilmesi de güvenin negatif olarak korunması kapsamındadır²⁰⁰. Hukuki işlem yapmak için bir başkasının hakimiyet alanında olan kişinin, özellikle, sözleşme öncesi görüşmeler sırasında, karşısındaki tarafından, haklarına özen gösterileceği hususunda güvende hissetmesi doğaldır. Güvene aykırı davranış sonucu meydana gelen zararın tazmini gerekliliğinin, güven sorumluluğu mu, yoksa culpa in contrahendodan kaynaklanan sorumluluk mu olduğu hususunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur²⁰¹.

²⁰⁰ Gürpınar, s.220; Durak, s. 251. Yargıtay 13. HD 24.04.2018 tarih ve 2015/41488 esas, 2018/4944 karar sayılı tazminat talebine ilişkin ilamında, "Vekil, vekalet görevine konu işi görürken yöneldiği sonucun elde edilmemesinden sorumlu değil ise de, bu sonuca ulaşmak için gösterdiği çabanın, yaptığı işlemlerin, eylemlerin ve davranışların özenli olmayışından doğan zararlardan dolayı sorumludur. Vekilin sorumluluğu, genel olarak işçinin sorumluluğuna ilişkin kurallara bağlıdır." denilmek suretiyle vekilin özen göstereceğine duyulan güvenden kaynaklanan sorumluluğu vurgulamış, devamında "...Vekil, hastasının zarar görmemesi için, mesleki tüm şartları yerine getirmek, hastanın durumunu tıbbi açıdan zamanında ve gecikmeksizin saptayıp, somut durumun gerektirdiği önlemleri eksiksiz biçimde almak, uygun tedaviyi de yine gecikmeden belirleyip uygulamak zorundadır. Asgari düzeyde dahi olsa, bir tereddüt doğuran durumlar da, bu tereddüdünü ortadan kaldıracak araştırmalar yapmak ve bu arada da, koruyucu tedbirleri almakla yükümlüdür. Çeşitli tedavi yöntemleri arasında bir seçim yapılırken, hastanın ve hastalığın özellikleri göz önünde tutulmak, onu risk altına sokacak tutum ve davranışlardan kaçınılmak ve en emin yol seçilmelidir. Gerçekten de müvekkil (hasta), mesleki bir iş gören vekilden, tedavinin bütün aşamalarında titiz bir ihtimam ve dikkat göstermesini beklemek hakkına sahiptir." denilerek hekimin de, (vekil gibi), hekimin ve hastanenin meslek alanı içinde olan bütün kusurlarının, hafif de olsa, sorumluluğun unsuru olarak kabul edilmesi gerektiği açıklanmış ve kabul edilmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

²⁰¹ Canaris ve Loser, özen gösterileceğine güvenin boşa çıkması halinde, güven sorumluluğunun uygulanacağı görüşünde iken (Loser, s. 552-553-Kalkan Oğuztürk, s. 250' den naklen), Kalkan Oğuztürk, bu durumda tipik bir culpa in contrahendo sorumluluğunun söz konusu olacağı yönünde değerlendirme yapmıştır (Kalkan Oğuztürk, s. 250-251).

E. Çelişkili Davranış Yasağı ve Güven Sorumluluğu

Bir kimsenin, davranışları ile çelişkiye düşmesi halinde, başka bir kişi zarara uğramış ise, çelişki yaratan kişi bakımından sorumluluk doğar ve hukuken yaptırım uygulanır²⁰². Çelişkili davranış yasağında da, korunması istenen unsur güvendir²⁰³. Ancak burada, esas konu, güven sorumluluğunda olduğu gibi, güvene aykırı davranış değil, ilk davranışının aksine davranılmasıdır²⁰⁴. Zira, oluşan zararın sebebi, güven değil, güven sağlayan kişinin davranışında çelişmesidir²⁰⁵.

Güven sorumluluğunda, zarardan dolayı sorumluluk doğmakta, çelişkili davranış yasağında ise, o davranış ile bağlı olma durumu söz konusu olmaktadır²⁰⁶. Örneğin, vekaletsiz iş görme halinde, iş sahibinin, kendi yararına olan sonuçları kabul edip onaylarken, yetkisiz kurulan bir diğer sözleşmeye onay vermemesi halinde, çelişki oluşur²⁰⁷ ve çelişki yasağı nedeniyle sözleşmeye onay vermesi zorunlu hale gelir²⁰⁸. Bu itibarla, çelişkili davranış yasağı ile güven sorumluluğu birbirinden bağımsız kurumlardır²⁰⁹.

Uygulamada çelişki yasağı örnekleri, zamanaşımını ileri sürme, tahkim şartının geçersiz olduğunu iddia ettiği halde, tahkimde kararın lehine çıkması durumunda aksini

²⁰² Akyol, Çelişki, s. 1.

²⁰³ Kalkan Oğuztürk, s. 253.

²⁰⁴ Kalkan Oğuztürk, s. 253.

²⁰⁵ Akyol, Çelişki, s. 35.

²⁰⁶ Kalkan Oğuztürk, s. 253.

²⁰⁷ Akyol, Temsil, s. 495-496.

²⁰⁸ Akyol, Çelişki, s. 24.

²⁰⁹ Aynı yönde görüş için bkz. Akyol, Çelişki, s. 34; Kalkan Oğuztürk, s. 253.

savunma, karşı tarafa hakkını kullanmayacağı kanaatini uyandırma, müzakerelerin sözleşme kurulmadan kesilmesi gibi çeşitli durumlarda görülmektedir.²¹⁰

Yargıtay HGK ' nın da, 30.01.2013 tarih ve 2012/19-670 esas, 2013/171 karar sayılı (yayınlanmamış) ilamında, güven teorisi, dürüstlük ilkesi ve güven sorumluluğu ayrıntılı olarak açıklanmış ve devamında “...somut olay değerlendirildiğinde; Davacı şirket vekili tarafından, davalı şirkete (Bayi) gönderilen Noterliği'nin 10 Mart 2000 tarih ve yevmiye nolu ihtarnameyle, 06.10.1998 tarihli bayilik sözleşmesinin 15.maddesine göre, eksik mal alımından kaynaklanan kar mahrumiyetinin müvekkili şirkete ödenmesi gerektiğinin bildirilmesi üzerine, davalı şirket (Bayi) tarafından davacı şirkete gönderilen ...Noterliği'nin 24 Mart 2000 tarih ve yevmiye nolu cevabi ihtarnamesinde sözleşmenin 15.maddesinin dikkate alınmaması kaydı ile bayiliklerinin devamına aksi takdirde fesih şartlarını görüşmek üzere bir araya gelmeye hazır olduklarını belirtmiştir. Taraflar, az yukarıda içeriklerine yer verilen ihtarnamelere rağmen ticari ilişkilerini sözleşmenin kalan süresi olan dokuz (9) yıl boyunca sürdürmüşlerdir. Bu ticari ilişkinin devamı sırasında, davalı şirket (Bayi), sözleşme gereği her yıl satmayı taahhüt ettiği miktarın altında beyaz mal satmıştır. Görüldüğü üzere, davalı şirketin, davacı şirkete hitaben gönderdiği 24 Mart 2000 tarihli ihtarnamedeki önerisi, davacı şirketin bu anılan ihtarnameye cevap vermemekle (veya sessiz kalmakla) birlikte, sözleşme süresince davalı şirkete beyaz mal vermesine ilişkin davranışı, bu ilişkinin sözleşmenin kalan süresince (9 yıl) devam ettiği gözönüne alındığında, davacı şirket, taraflar arasındaki bayilik sözleşmesinin ceza-i şartı düzenleyen 15.maddesinin uygulanmayacağı konusunda davalı tarafta haklı bir güven oluşturmuştur. Davalı şirket, kendisinde uyandırılan bu haklı güven dolayısıyla davacı şirketten beyaz mal almaya devam etmiş; ancak, beklemediği şekilde, bayilik sözleşmesinin kendisi tarafından feshinden sonra davacı tarafından eldeki dava ile ceza-

²¹⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Akyol, Çelişki, s. 47-55.

i şart tazminatının tahsili istenilmiştir. Dolayısıyla, davacı şirketin bayilik sözleşmesinin 15.maddesinin uygulanmayacağı yönündeki anlaşma nedeniyle ortaya çıkan olgunun kaynağı haklı güvendir. Bu şekilde ortaya çıkan güven sorumluluğu ise, dürüstlük ilkesinin bir gereğidir. Daha da önemlisi, davacı şirketin davranışları ile davalı şirkette yarattığı güvenle çelişki oluşturacak şekilde sözleşmenin davalı şirket tarafından feshinden sonra eldeki davaya konu edilen ceza-i şart tazminatını istemesi çelişkili davranış yasağını oluşturur ki, böyle bir davranışın hukuken korunması beklenemez. Öyleyse, yerel mahkemenin az yukarıda belirtilen maddi ve hukuki olguları gözeterek, paralel gerekçelere dayalı olarak davacı tarafın ceza-i şart tazminatının reddine ilişkin karar vermesinde bir isabetsizlik bulunmadığından, usul ve yasaya uygun direnme kararının onanması gerekir.” denilerek çelişkili davranış yasağı gözetilerek güven sağlayan kişinin davranışında çelişmesi sebebiyle, davalının iyi niyeti ve güveninin korunması gerektiği yönünde karar vermiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEMSİL

§ 6. TEMSİL

I. Genel Olarak

Bir hukuki işlem ilke olarak, yapan kimse hakkında hüküm ve sonuç doğurur. Hukuki işlemlerin, sonuçlarının bizzat işlemi yapanları bağlaması ve üçüncü kişilere etkisinin olmaması Roma hukukundan gelen ve tüm devlet kanunlarında kabul edilen genel bir hukuk kuralıdır²¹¹. Ancak, hukuki ve maddi engeller bazen bir kimsenin kendi başına hukuki işlem yapmasına imkan vermeyebilir. Hastalık, işyerinden izin alınamaması, işlemin yapılacağı yerden uzak olunması, fiil ehliyetleri tam olmayan kişilerin her türlü işlemi kendi başına yapabilmekten yoksun olmaları gibi durumlarda bu işlemin, işlem sahibi adına bir başkası tarafından yapılması gerekir ve buna imkan sağlayan bir kuruma ihtiyaç duyulur.

İşte, bir kimsenin, hüküm ve sonuçları başka bir şahsın hukuk alanında doğmak üzere, o şahsın ad ve hesabına üçüncü kişilerle hukuki işlem yapma yetkisine temsil²¹², aralarındaki ilişkiye temsil ilişkisi denir. Temsil kurumu sayesinde, hukuki işlemler ve ticari hayat hız kazanır²¹³.

²¹¹ Önen, s. 6

²¹² Belgesay, Mustafa Reşit: Hukuki Muamelelerde Temsil, İstanbul, 1941, s. 8; Eren, s.444; Nart, Serdar: Borçlar Hukuku (Genel Hükümler-Özel Hükümler), Ankara, 2014, s.43; Yıldırım, Abdülkerim: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beşinci Baskı, Ankara, 2010, s.151.

²¹³ Yıldırım, s. 151.

Geniş anlamli temsil ilişkisi her çeşit iş ve işlem bakımından düşünülebilir. Bir kimse bir diğerini cenaze töreninde temsil etmiştir, bir başkası diğerini misafirleri kabul ve ağırlamada temsil etmiştir vb. dar ve teknik anlamda temsilde ise, temsil ilişkisinin konusunu bir hukuksal işlem teşkil etmektedir.

Temsil yetkisi, hem yetkiyi veren hem de temsilci ile işlem yapan üçüncü şahıs bakımından riskler içerir zira yetkinin kapsamının kesin olarak belirlenmesi zaman zaman zor olabilmektedir²¹⁴. Temsil yetkisinin verilmesi de irade açıklaması ile olduğundan, sınırlarını, mahiyetini belirlemek için yetki verilmesine yönelik iradenin de, yetki verdiği ortam, şartlar dikkate alınarak güven esasına göre yorumlanması gerekir²¹⁵.

Temsilde, temsilcinin beyan ettiği irade temsil edilenin değil, temsilcinin kendi iradesidir. Hukuki işlem yapıp yapmamaya ya da işlemin içeriğine ve nasıl yapılacağına temsilci karar verir. Bunu yaparken, kendisine verilen temsil yetkisi çerçevesinde ya da temsil edilenin verdiği yetkinin sınırları içinde ve onun talimatlarına bağlı olarak hukuki işlem yapması, hukuki işlemin temsil olunanın iradesiyle kurulduğu anlamına gelmez²¹⁶. Burada, temsilcinin iradesi, temsil olunanın iradesi yerine geçer ve bu irade, hem işlem hem de açıklama iradesini kapsar²¹⁷. Bununla birlikte, temsil yoluyla yapılan işlemlerde, işlemi temsil olunan adına temsilci yapmakla birlikte, bu işlem sanki bizzat temsil olunan tarafından yapılmış gibi işlem görür. Hukuki işlem, bunu yapan temsilcinin değil temsil olunanın işlemidir ve tüm hüküm ve sonuçlar temsil olunana ait olur²¹⁸. Ancak, temsilci, temsil olunanın iradesini onun adına ve yerine açıkladığından, temsilcinin iradesinin sakatlanması, işlemin iptali; temsilcinin kötü niyetli olması halinde ise,

²¹⁴ Akyol, Şener: Temsil Yetkisinin Yorumu, Prof. Dr. Ali Naim İnan' a Armağan, Ankara, 2009, s. 105.

²¹⁵ Akyol, Yorum, s. 105.

²¹⁶ Akıncı, s.125.

²¹⁷ Akyol, Şener: Temsil Teorisinde Ulak (Temsilci Olmayan Aracının Faaliyeti), İstanbul, 2007, s. 61.

²¹⁸ Eren, s.444; Akyol, Şener: Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul, 2009, s. 3.

iyiniyetle kazanılacak hakların kazanılamaması sonucunu doğurur²¹⁹. Temsilde, temsilcinin yaptığı hukuki işlemler, temsil olunanın hesabına ve yararına olarak yapıldığı için, genel olarak, temsil, temsil olunanın menfaatine hizmet eder²²⁰. Bununla birlikte, temsil olunan, temsilcinin gerçekleştirdiği hukuki işlemlerden doğan borçlardan, tüm malvarlığı ile sorumlu olmakla birlikte, temsilci, temsil olunanın borcunu yüklenmedikçe, yapılan işlem temsilcinin malvarlığını etkilemez²²¹. Ayrıca, hukuki işlemin sonuçlarının temsil olunana ait olması için temsilcinin, sonuçların temsil olunana ait olacağını ayrıca bildirmesi gerekmez²²².

Temsil ancak hukuki işlemlerin yapılmasında söz konusu olur. Hakların kullanılmasında, borçların ifasında, kullanma ve ifa, hukuki işlem ile yapıldığı takdirde temsil mümkündür. Ancak hakkın kullanılması, borcun ifası maddi fiillerle gerçekleştiriliyorsa, temsil hükümleri uygulanamaz. Hakkın kullanılmasının veya borcun ifasının maddi fiillerle yapıldığı hallerde, bunları yapan üçüncü kişi mümessil olarak değil, ancak yardımcı kişi olarak tanımlanabilir. İhtar gibi hukuki işlem benzeri fiillerde de temsil uygulanabilirken, nişanlanma, evlenme, boşanma, vasiyetname gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda da temsil uygulanmaz²²³. Ancak münhasıran şahsa bağlı bazı haklarda, hakların kullanılmasına karar verme yetkisi bir temsilciye bırakılamasa da, hak sahibi hakkını kullanmaya karar verdikten sonra bunun kullanılması ile ilgili muameleleri yapmak üzere bir temsilciyi yetkili kılabilir. Örneğin, boşanma davasını yürütmek üzere bir avukata vekalet verilebilir.

²¹⁹ Akyol, Ulak, s. 61.

²²⁰ Belgesay, s. 9; Tunçomağ, s. 404.

²²¹ Tunçomağ, s. 408.

²²² Belgesay, s.119.

²²³ Eren, s.444; Nomer, s. 101; Yıldırım, s. 152.

Temsil yetkisi, tek taraflı bir hukuki işlem olup, temsilcinin üçüncü kişinin işlem yapma konusunda yetkiyle donatılması halidir²²⁴. Temsil yetkisi, vekalet ile kimi zaman eş anlamlı olarak kullanılsa dahi²²⁵; esasında temsil yetkisi iki tarafa borç yükleyen vekalet sözleşmesinden ayrılır. Vekalet sözleşmesi, karşılıklı bir sözleşme olduğu halde, temsil tek taraflı bir hukuki işlemdir²²⁶. Ayrıca, vekalet, hukuki işlemlerle birlikte maddi fiillere ilişkin de olabilir²²⁷. Bununla birlikte, temelde, vekil, hukuki işlem yapma borcuna girdiğinde, temsil yetkisine ihtiyaç duyar, yani, temsil yetkisi sayesinde, vekil vekalet veren adına işlem yapabilir²²⁸. Yine temsilci hukuki işlemi yaparken bizzat kendi iradesini açıklar ve bu yönüyle haberciden de farklıdır. Zira, haberci kendi iradesini değil haberi gönderenin iradesini açıklar²²⁹. Yani, temsilci üçüncü kişi ile işlem yapıp yapmama ve işlem içeriği hususunda -temsil olunanın verdiği talimatla bağlı kalmak kaydıyla- serbest iken; habercinin böyle bir serbestisi bulunmamaktadır²³⁰. Yine, temsilci aracılığıyla yapılan işlem hazırlar arasında; haberci vasıtasıyla yapılan işlem ise, hazır olmayanlar arasında gerçekleştirilmiş sayılır²³¹. Organ ise, tüzel kişilerin fiil ehliyetlerini kullanmakta aracıdır, ve yaptıkları hukuki işlemler ile tüzel kişiyi borç altına sokar, bu haliyle tüzel kişinin bizzat kendi iradesidir, bu itibarla da teknik olarak

²²⁴ Şenyüz, Doğan: Borçlar Hukuku, Genel ve Özel Hükümler, 6. Baskı, Bursa 2012, s.66.

²²⁵ Nomer, s. 136.

²²⁶ Erzurumluoğlu, Erzan: Borçların Genel Kuralları, Ankara, 1982, s. 48-49; Yıldırım, s. 154.

²²⁷ Yıldırım, s. 154.

²²⁸ Nomer, s. 136.

²²⁹ Şenyüz, s. 66.

²³⁰ Lehmann, s. 280, Enneccerus/Nipperday, §178 II 1a., Böhmer, s.4 vd., Hueck, s. 432 (Akyol, Ulak, s. 62' den naklen).

²³¹ Yıldırım, s. 152.

temsilci değildir²³². Ancak, tüzel kişilerin taraf olacakları işlemlerin, kendi adlarına davranacak birtakım gerçek kişilerce yapılmasında zorunluluk vardır. Bu da genel anlamda temsil ilişkisi sayılabilir²³³, uygulamada da, önemli bir fark sayılmaksızın yapılan işlemler bakımından tüzel kişinin temsilinden bahsedilmektedir²³⁴. Buradaki önemli fark, haksız fiiller bakımından meydana gelir, zira, tüzel kişi, organlarının haksız fiillerinden de sorumludur²³⁵.

Temsil yetkisi, hata, aldatma, korkutma sonucu verilmiş ise, kural olarak temsil yetkisi veren bağlı değildir. Ancak işlemle bağlı kalmak istemeyen temsil olunanın karşı tarafa bu durumu bildirmesi de gereklidir, aksi halde işlem geçerlilik kazanır²³⁶.

Temsilcinin tam ehliyetli olması şart değildir²³⁷. Sınırlı ehliyetsiz bir kişi kendi adına ve hesabına yapamayacağı hukuki işlemleri bir başkasının temsilcisi olarak yapabilir. Çünkü temsilci olabilmek için temyiz gücüne sahip olmak yeterli görülmüştür²³⁸. Zira temsil yoluyla yapılan hukuki işlem temsil olunanı bağlar ve temsilci bakımından borç doğurmaz²³⁹. Temsil yetkisi verebilme hususunda ise, tam ehliyetli olmayan şahıslar ancak tek başına yapabilecekleri işlemler bakımından temsil yetkisi verebilirken, bu işlerin dışındaki işlemler için yine yasal temsilcilerinin izni ile

²³² Gülerci/Kılınç, s.131; Nomer, s. 137. Ayrıca TBK' nın 48. maddesine göre ortaklık temsilcileri ve organlarının ve ticari vekillerinin yetkisi hakkında TBK' daki temsile ilişkin genel hükümler değil, bu konudaki özel hükümler uygulanır.

²³³ Aybay, Aydın: Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm, 14. Bası, İstanbul, 2016.

²³⁴ Nomer, s. 137.

²³⁵ Nomer, s. 138.

²³⁶ Erzurumluoğlu, s.49.

²³⁷ Tunçomağ, s.402.

²³⁸ Nart, s. 45; Erzurumluoğlu, s.49.

²³⁹ Belgesay, s. 127; Nomer, s. 134.

temsil yetkisi verebilirler²⁴⁰. Bununla birlikte, temsil olunanın, temyiz gücünün olmaması, işlemin geçersiz olması sonucunu doğurmaz. Zira temyiz gücü olmayan şahısların hukuki işlemlerinin temsilci tarafından yapılması yasal bir zorunluluktur²⁴¹.

Temsil yetkisinin verilmesi, herhangi bir geçerlilik şartına bağlı değildir²⁴². Uygulamada, temsilciliğin kanıtlanması amacıyla belge verilmekte ise de, bu durum temsil yetkisinin geçerliliği ile ilgili değildir²⁴³. İspat açısından verilen belgeye yetki belgesi denilmektedir²⁴⁴.

Temsil yetkisi, süre, konu ve kişi bakımından sınırlandırılabilir²⁴⁵. Temsil yetkisi, konu bakımından sınırlanmadan genel olarak verilmiş ise de, bazı işlemler için özel olarak ismen belirtilerek yetki verilmesi zorunludur²⁴⁶.

²⁴⁰ Erzurumluoğlu, s. 49.

²⁴¹ Belgesay, s.127.

²⁴² Tunçomağ, s. 412; Gülerci/Kılınç, s. 135.

²⁴³ Erzurumluoğlu, s. 49; Nart, s.45.

²⁴⁴ Tunçomağ, s. 412; Nart, s. 45; Yıldırım, s. 155.

²⁴⁵ Nart, s. 45.

²⁴⁶ TBK' nın 504/3. madde ve fıkrasına göre, “*Vekil özel olarak yetkili kılınmadıkça dava açamaz, sulh olamaz, hakeme başvuramaz, iflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato talep edemez, kambyo taahhüdünde bulunamaz, bağışlama yapamaz, kefil olamaz, taşınmazı devredemez ve bir hak ile sınırlandıramaz*”. HMK' nın 74. maddesine göre, “*Açıkça yetki verilmemiş ise vekil; sulh olamaz, hâkimi reddedemez, davanın tamamını ıslah edemez, yemin teklif edemez, yemini kabul, iade veya reddedemez, başkasını tevkil edemez, haczi kaldıramaz, müvekkilinin iflasını isteyemez, tahkim ve hakem sözleşmesi yapamaz, konkordato veya sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması teklifinde bulunamaz ve bunlara muvafakat veremez, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvuramaz, davadan veya kanun yollarından feragat edemez, karşı tarafı ibra ve davasını kabul edemez, yargılamanın iadesi yoluna gidemez, hâkimlerin fiilleri sebebiyle Devlet aleyhine tazminat davası açamaz, hangileri hakkında yetki verildiği açıklanmadıkça kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davaları açamaz ve takip edemez*”.

Temsili, yetkinin kaynağı açısından iradi-kanuni; yarattığı sonuçlar açısından doğrudan-dolaylı; temsilcinin hareket tarzına göre, aktif ve pasif; yetkinin bulunup bulunmaması açısından yetkili-yetkisiz temsil gibi türlere ayırmak mümkündür²⁴⁷.

Anne-babaların velayetleri altındaki çocuklarını temsilinde olduğu gibi, yetki doğrudan doğruya yasadan doğmakta ise, kanuni; bir araba alımı için arkadaşına yetki verilmesi durumunda olduğu gibi, tek taraflı varması gerekli irade beyanı ile verilen yetkide ise, iradi temsil söz konusu olmaktadır. Temsil olunanın, üçüncü kişiye yaptığı bildirim iradi temsil sonucunu doğuracağı gibi, sadece ihmal ya da sessiz kalarak yaratılan görüntünün güven ilkesi kapsamında temsil sonucunu doğurması da mümkündür²⁴⁸.

Eğer, temsilcinin yaptığı işlemlerin doğrudan doğruya temsil olunanın hukuki alanında hüküm ve sonuç doğurması söz konusu ise, doğrudan temsil söz konusu olur²⁴⁹.

Temsilcinin, işlemi kendi adına ancak başkasının hesabına yaptığı yani üçüncü kişinin temsilcilikten haberdar olmadığı, işlemin önce temsilcinin hukuk alanında hüküm ve sonuç doğurduğu ancak sonradan temsil olunana devrettiği durumlarda dolaylı temsil söz konusudur. Dolaylı temsilin söz konusu olması için, temsilcinin başkası adına hukuki işlem yapma yetkisinin olması, temsilcinin hukuki işlemi başkasının hesabına ancak kendi adına yapması gerekir²⁵⁰.

Temsilcinin, temsil olunan adına irade açıklamasında bulunması ve bu şekilde hukuki işlem yapması halinde aktif; temsil olunana yapılan beyanların, temsilci tarafından kabul edilmesi halinde ise, pasif temsil durumu mevcuttur²⁵¹.

²⁴⁷ Akyol, Temsil, s. 43-50.

²⁴⁸ Nomer, 139.

²⁴⁹ Hatemi/Gökyayla, s. 107 vd; Nomer, s.134; Nart, s. 43.

²⁵⁰ Yavuz, Cevdet: Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil, Doktora Tezi, İstanbul, 1983, s. 23-57.

²⁵¹ Tunçomağ, s. 416; Yıldırım, s. 158.

Temsilcinin, yasadın ya da temsil olunanın iradesinden aldığı yetki ile işlem yapması halinde yetkili temsil söz konusudur. Oysa, temsilcinin, herhangi bir yetkisi olmadan ya da aldığı yetkinin sınırlarını aşarak işlem yapması halinde ise, yetkisiz temsil söz konusu olur²⁵².

II. Temsilde Taraflar

Bir hukuki işlemin temsilci vasıtasıyla yapılması durumunda, temsil olunan, temsilci ve üçüncü kişi olmak üzere üç taraf vardır yani temsil üçlü ilişki şeklindedir²⁵³. Bu itibarla temsilde, hukuksal işlemin tarafları ile işlemi yapanlar farklıdır²⁵⁴. Bu üçlü ilişkide rol oynayan taraflardan birincisi, bir hukuki işlemi başkasının adına ve hesabına yapan kimsedir ki, buna *temsilci* denir. İkincisi, kendi adına ve hesabına bir hukuki işlem yapan kimsedir ki, ona da *temsil olunan* denir. Üçüncüsü ise, temsilci ile o hukuki işlemi yapan kimsedir ki, bu kimseye de *üçüncü kişi* denir²⁵⁵. Temsilcinin, kendisiyle ya da her iki tarafın temsilcisi olarak işlem yapması ancak bu konuda açıkça yetkilendirilmiş olması ya da temsil olunanlar bakımından menfaat çatışması bulunmaması şartına bağlıdır²⁵⁶. Bu hususta açık yetki verilmemiş ya da diğer şartlar sağlanmamışsa, yetkisiz temsil söz konusu olur²⁵⁷.

²⁵² Yıldırım, s. 159.

²⁵³ İnceoğlu, M. Murat: Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul, 2009, s. 8.

²⁵⁴ Kılıçoğlu, s. 307.

²⁵⁵ Akıntürk, s. 43.

²⁵⁶ Akyol, Temsil, s. 53; Yıldırım, s. 161.

²⁵⁷ Hatemi/Gökyayla, s. 112.

III. Temsil Yetkisinin Sona Ermesi

Temsil yetkisi, kendiliğinden veya iradi olarak çeşitli sebeplerle sona erebilir. Sona erme şekilleri, iradi olarak ya da kendiliğinden meydana gelebilir. Bunlardan geri alma ve istifa iradi olarak; sürenin sona ermesi, yetkinin konusuz kalması, ölüm, gaiplik ya da ehliyetin kaybı halleri, kendiliğinden yetkiyi sona erdiren sebepler olarak belirlenebilir.

Bununla birlikte, temsil yetkisinde, iç ilişkinin temsil olunanın iradesi ile sona erdirilmesinin, dış ilişkiyi de sona erdirmek istemesi anlamına geldiğinin kabulü gerekir²⁵⁸.

A. Geri Alma

Temsil yetkisinin tek taraflı bir işlem olma özelliğinden dolayı tek taraflı yetki verme işlemi yine tek taraflı olarak sınırlandırılabilir ve geri alınabilir²⁵⁹. Yetkinin geri alma ile kaldırılması, temsilciye yöneltilecek irade beyanı ile yapılır ve temsilciye ulaşması ile hüküm ifade eder.²⁶⁰ Temsil yetkisini kaldırma hakkından önceden feragat edilmesi hükümsüzdür²⁶¹. Zira temsil yetkisi güven duygusuna dayanmaktadır ve zaman içinde güven duygusunun sona ermesi halinde temsil yetkisi de geri alınabilmelidir²⁶². Önceden feragat edilmiş olmasına rağmen daha sonradan yetkinin geri alınması hukuken geçerli olmakla birlikte taahhüdü ihlal kapsamında değerlendirilebilir ve tazminata konu olabilir.

²⁵⁸ İncoğlu, s.266.

²⁵⁹ Nomer, s. 143.

²⁶⁰ Oğuzman/ Öz, s. 240.

²⁶¹ Hatemi/Gökyayla, s.110.

²⁶² Bozer, Ali: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara, 2007, s.285.

TBK.'nın 44. maddesi ile geri alma işlemini sona erme sebebi olarak düzenlemesinin sebebi yetkisi geri alınan temsilcinin iyi niyetli üçüncü kişilerle yapacağı hukuki işlemlerde temsil olunanı korumaktır²⁶³. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, temsil yetkisinin geri alındığından habersiz olan iyi niyetli üçüncü kişilerin korunması amaçlanmaktadır.

B. İstifa

İstifa temsilcinin temsil yetkisini kullanmaktan vazgeçtiğini bildirmesidir. İstifa tek taraflı yenilik doğurucu bir hakkın kullanılması olduğundan, temsilcinin tek yönlü şekil şartına da tabi olmayan beyanda bulunması ile gerçekleşir²⁶⁴. İstifa temsil olunana ulaşır ulaşmaz hüküm ve sonuç doğurur. Temsilci geri almada temsil olunan bakımından olduğu gibi istifa suretiyle temsil görevinden ayrılırken sebep göstermek zorunda olmamakla birlikte istifanın haklı ya da haksız olması temsil olunanın uğradığı zararın tazmini bakımından önem arz eder²⁶⁵.

C. Sürenin Sona Ermesi

Temsil yetkisinin belli bir süre için verilmiş olması halinde bu sürenin dolması ile temsil ilişkisi sona erer. Bu da, temsil yetkisinin kendiliğinden sona ermesi hallerindendir. Taraflar en baştan temsil yetkisinin süresini kararlaştırabilir, ya da sona ereceği tarihi belirleyebilir. Bu halde, kararlaştırılan süre ya da tarihte yetki sona erer.

²⁶³ Kılıçoğlu, s.329.

²⁶⁴ Ayan, s.173.

²⁶⁵ Gülerci/ Kılınç, s.138.

D. Konusuz Kalması

Temsil yetkisinin sürenin dolması ile kendiliğinden sona ermesi halinde olduğu gibi yetkinin bir veya birkaç iş için verilmiş olması durumunda da yapılacak iş veya işlerin tamamlanması ile temsil yetkisi kendiliğinden sona erer. Örneğin, sadece belli bir taşınmanın satılması ile ilgili yetki verilmiş ve taşınmaz da satılmış ise, yetki konusuz kaldığından sona erer.

E. Ölüm-Gaiplik-Ehliyetin Kaybı-İflas

Temsilcinin ya da temsil olunanın ölümü, haklarında gaiplik kararı verilmesi, ehliyetlerini kaybetmeleri veya iflas kararı ilan edilmesi durumlarında temsil yetkisi son bulur²⁶⁶. Yasada bu doğrultuda kural konmuş ise de taraflar bunun aksini kararlaştırabilecekleri gibi işin niteliği de bunun aksini gerektirebilir²⁶⁷. Özellikle temsil olunan kişinin ölümü halinde, mirasçılarının tespitinin, mirasbırakana ait hakların mirasçılara intikal etmesinin zaman aldığı durumlarda temsil yetkisinin bir süre daha devam etmesi bir ihtiyaç olarak değerlendirilebilir. Temsil olunanın menfaatleri doğrultusunda da temsil yetkisinin devam etmesi de mümkündür.

Temsilcinin ölümü halinde de temsil yetkisinin devam edeceği kararlaştırılabilir. Böyle bir durumda temsilcinin mirasçıları temsil yetkisini kullanmaya devam eder.

Temsilcinin istifası ile de yetki sona erer ancak zamansız ve haksız istifa halinde temsil olunanın zararının doğması halinde zamansız istifa eden temsilci bu zararlardan da sorumlu olur²⁶⁸.

²⁶⁶ Kılıçoğlu, s.326 vd.

²⁶⁷ Eren, s.469.

²⁶⁸ Kılıçoğlu, s.330.

IV. Temsil Yetkisinin Sona Ermesinin Sonuçları

A. Genel Olarak

Temsil yetkisinin sona ermesi halinde, temsilci artık temsil olunan hesabına hiçbir hukuki işlem yapamayacağından, sona ermeden sonra yapılan işlem kural olarak temsil olunanı bağlamayacağı gibi²⁶⁹ temsilci kendi adına hareket etmediği için sözleşme temsilciyi de bağlamaz²⁷⁰. Yani, temsil yetkisinin sona ermesinden sonra, üçüncü kişinin iyiniyetini koruyan bir hükmün mevcut olmadığı durumlarda, temsilcinin yaptığı işlemler yetkisiz temsil kapsamında kalır²⁷¹. Esasen Yasada temsil olunanı koruyucu şekilde düzenlenen bu kural, üçüncü şahısların ve temsilcinin haklı menfaatlerini de gözetmek bakımından yumuşatılmış ve TBK.'nın, 40. vd. maddelerinde üç tarafın menfaatlerini dengeleyecek şekilde hükümlere de yer verilmiştir²⁷².

B. Üçüncü Kişiler Bakımından

Temsil yetkisinin sona ermesinin üçüncü kişiler bakımından sonuçları, temsil yetkisinin sona erdiğini bilen ve bu durumu bilmeyen iyi niyetli üçüncü kişiler arasında farklılık göstermektedir.

²⁶⁹ Ayan, s.173.

²⁷⁰ Nomer, s.145.

²⁷¹ İnceoğlu, s. 325.

²⁷² Oğuzman/Öz, s. 242.

1. Temsil Yetkisinin Sona Erdiğini Bilen Üçüncü Kişiler Bakımından

Üçüncü kişilerin temsil yetkisinin sona erdiğini bilmesi ya da bilmesinin gerekmesi hallerinde temsilci ile işlem yapmış olsalar dahi yapılan işlem temsil olunanı bağlamaz ve yetkisiz temsil hükümleri geçerli olur²⁷³. Üçüncü kişi, temsil yetkisinin sona erdiğini biliyor ise, temsilcinin bu durumu bilmemesi de sonucu değiştirmez²⁷⁴. Temsil olunanın yapılan hukuki işleme onay vermesi halinde işlem geçerli hale gelebilecek iken onay vermemesi durumunda üçüncü kişi zarara uğramış ise, zararını haksız fiil hükümlerine dayandırarak kendisini yetkili temsilci olarak gösteren kusurlu temsilciden talep edebilir. Ancak bu durum yetkisiz temsilci ile üçüncü kişi arasındaki ilişkiye göre belirlenecektir²⁷⁵.

2. İyi Niyetli Üçüncü Kişiler Bakımından

Temsil olunan, temsil yetkisi verdiği konusunda diğer kişilere bildirim yapmış ise, sonradan temsil yetkisini geri aldığını da bu kimselere bildirmesi gerekir, aksi takdirde temsil yetkisinin geri alındığını iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez ve dolayısıyla da temsilcinin iyi niyetli üçüncü kişiler ile yaptığı işlemler temsil olunanı bağlar²⁷⁶.

²⁷³ Eren, s.471; Oğuzman/Öz, s. 243, TBK' nın 45/1 madde ve fıkrasına göre, “Temsilci yetkisinin sona ermiş olduğunu bilmediği sürece, temsil olunan veya halefleri, temsilcinin yapmış olduğu hukuki işlemlerin sonuçlarıyla bağlıdır”. TBK' nın 45/2 madde ve fıkrasına göre ise, “Bu kural, üçüncü kişilerin yetkinin sona ermiş olduğunu bildikleri durumlarda uygulanmaz”.

²⁷⁴ Eren, s. 471.

²⁷⁵ Kılıçoğlu, s.338-339.

²⁷⁶ Nomer, s.146.

Üçüncü kişilerin iyi niyeti, temsil yetkisi sona eren temsilcinin elinde bulunan yetki belgesine güvenden kaynaklanabilir. Yasa, bu gibi bir durumda temsilcinin temsil yetkisi sona ermiş olmasına rağmen elindeki belge ile işlem yapmaya devam etmesi halinde hem temsil olunanın hem de üçüncü kişilerin zarar görmesi ihtimalini gözeterek temsilciyi yetki belgesini temsil olunana ya da mahkemeye tevdi etmekle yükümlü tutmaktadır²⁷⁷. Bununla birlikte temsil olunanın da yetki belgesini geri alması gerekmektedir. Yasa, yetki belgesinin geri verilmesi başlığını taşıyan 44. maddesinde temsil olunanın, bu hususta ihmalkar davranması ya da temsilciyi yetki belgesini geri verme konusunda zorlamaması halinde, iyi niyetli üçüncü kişilerin bu yüzden uğradıkları zararlardan sorumlu olacağını kabul etmiştir²⁷⁸. Ancak burada temsil olunanın sorumlu olduğu zarar, üçüncü kişilerin yetkisiz temsilciyi yetkili zannetmelerinden kaynaklanan menfi zararlarıdır²⁷⁹. Zira esasen yetkisi sona ermiş temsilci ile yaptıkları işlemler geçerli değildirler²⁸⁰.

C. Temsilci ve Temsil Olunan Bakımından

Temsil olunan temsilciden herhangi bir sebeple ve sebep göstermeden temsil yetkisini geri alabilir. Ancak temsil olunanın temsil yetkisini geri alma sebebinin haklı olup olmaması temsilcinin geri alma dolayısıyla uğramış olduğu zararın tazmin edilmesi bakımından önemlidir ve haksız olarak yetkisi geri alınan temsilci bu sebeple uğradığı zararın tazmin edilmesini temsil olunandan isteyebilir²⁸¹.

²⁷⁷ Akıntürk, s.73.

²⁷⁸ Kılıçoğlu, s.329.

²⁷⁹ Reisoğlu, s. 158.

²⁸⁰ Akıntürk, s.73.

²⁸¹ Gülerci; Kılınç, s.138.

Temsilci, daha önce yaptığı işler karşılığında ücret ödenmesinin kararlaştırılmış olması ya da işin niteliği gereği ücret ödenmesi gereken bir işlem yapmış olması hallerinde temsilci bu ücreti talep etme hakkına sahiptir²⁸².

Temsilcinin temsil yetkisi sona ermesine rağmen temsil yetkisini kullanmaya devam etmesi halinde ise, temsil olunan üçüncü kişilere karşı yapılan sözleşmenin kendisini bağlaması ya da sözleşmeye onay vermemesi nedeniyle iyi niyetli üçüncü kişilerin uğradığı zararlardan sorumlu durumda kalmış ise, bu zararın tazmini için temsilciye başvurulabilir²⁸³.

Ayrıca temsilci temsil yetkisinin sona ermesi halinde temsil olunan hesabına aldıklarını teslim etmek ve yaptığı işlemlerin hesabını vermek durumundadır²⁸⁴.

²⁸² Kılıçoğlu, s.336.

²⁸³ Kılıçoğlu, s.336.

²⁸⁴ Kılıçoğlu, s.336.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜVEN SORUMLULUĞU KAPSAMINDA YETKİSİZ TEMSİLCİNİN VE TEMSİL BELGESİNİ GERİ ALMAYANIN SORUMLULUĞU

§ 7. YETKİSİZ TEMSİL

I. Genel Olarak

Yetkisiz temsil, bir kimsenin hiçbir yetkiye sahip olmaksızın veya sahip olduğu yetkiyi aşarak bir başkasının adına ve hesabına hukuki işlemler yapması demektir²⁸⁵. Hiçbir yetkinin bulunmaması ya da yetkinin aşılması sebebiyle meydana gelen yetkisiz temsil durumlarında, hukuki sonuç bakımından herhangi bir fark bulunmamaktadır²⁸⁶. Bu şekilde, bir kimse üçüncü bir kişi ile başkası adına bir hukuki işlem veya sözleşme yaparsa, bu kişiye yetkisiz temsilci denir²⁸⁷. Yetkisiz temsil, TBK' nın 46. maddesinde "*bir kimse yetkisi olmadığı halde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak onandığı takdirde temsil olunanı bağlar*" şeklinde düzenlenmiştir.

Yetkisiz temsilin mevcut olması için üç şartın gerçekleşmiş olması gerekir. İlk olarak yetkisiz temsilci ile üçüncü kişi arasında bir sözleşme yapılmış olmalıdır. Sonra yetkisiz temsilcinin bu sözleşmeyi başka bir şahıs ve özellikle temsil olunan adına yapması gerekir. Temsilci, sözleşmeyi başkası adına yapmamışsa, temsilden ve dolayısıyla yetkisiz temsilden söz edilemez. Nihayet, temsilci temsil yetkisine sahip

²⁸⁵ Gülerci/Kılınç, s. 139; Akıntürk, s.73; Akyol, Temsil, s. 449; Nart, s. 47.

²⁸⁶ Kırca, İsmail: Vekaletsiz İş Görmenin Temsil Hukukunda Uygulama Alanı Bulduğu Haller, AÜHFD, C. 44, S. 1-4, 443-450, 1995, s. 447, 18 nolu dn.

²⁸⁷ Esener, Turhan: Türk-İsviçre Hukuku Bakımından Yetkisiz Temsil, Ankara, 1963, s.115; Karahasan, s. 407.

olmamalıdır²⁸⁸. Dış temsil yetkisi mevcut olup üçüncü kişi de iyi niyetliyse iç temsil yetkisi bulunmasa bile yetkisiz temsilden söz edilemez²⁸⁹. Örneğin temsil olunan, üçüncü şahsa T'nin taşınmaz alma konusunda yetkili olduğunu bildirmiş, fakat T' ye bu hususta yetki vermemişse, yine de üçüncü kişi ile T arasında yapılan satım sözleşmesi geçerli olur. Ancak bunun için, üçüncü kişinin iyi niyetli olması, yani T' nin temsil yetkisine sahip olmadığını bilmemesi veya bilmek zorunda olmaması gerekir²⁹⁰.

Bir kimse üçüncü bir kişi ile başkası adına bir hukuki işlem yaptığı zaman temsil yetkisini haiz değilse, yapılan işlemin hüküm ve sonuçları hiçbir şekilde temsil olunanın hukuki alanında meydana gelmez²⁹¹. Yetkisiz temsilcinin yaptığı hukuki muamele, kural olarak temsil olunanı bağlamaz²⁹². Bu hukuki muameleden doğan hak ve borçlar temsil olunanına ait değildir²⁹³. TBK' nın 46. maddesi hükmü, “*Bir kimse temsil yetkisi olmadığı halde başkası adına bir sözleşme yaparsa, bu sözleşme, temsil edileni, onay vermediği takdirde bağlamaz*” şeklindedir. Temsil olunan ya hemen onay vermediğini

²⁸⁸ Eren, s.473.

²⁸⁹ Eren, s.473.

²⁹⁰ Esener/Gündoğdu, s.278.

²⁹¹ Eren, s.473.

²⁹² Belgesay, s. 133; Erzurumluoğlu, s. 53. Yargıtay 11. HD 21.03.2018 tarih, 2016/8835 esas, 2018/2186 karar sayılı (yayınlanmamış) ilamında, “ ...şirketin kuruluşundan şirket ortaklığından ayrıldığı tarihe kadar şirketi temsil ve ilzama yetkili olmadığından yetkisiz temsilci tarafından keşide edilen bir çek nedeniyle davacı tüzel kişinin sorumlu olmasının mümkün olmadığı, davalı şirketin ise ticari ilişkiye girilmemiş olan bir şirketi temsilen keşide edilen çekin, gerçekten de davacı/keşideci şirketi temsile yetkili kişi tarafından keşide edilip edilmediğini denetleme yükümlülüğü altında olduğu ancak davalı şirketin bu yükümlülüğünü yerine getirmediği...”nden bahisle, temsil olunanın yetkisiz temsilcinin yaptığı işlem ile bağlı olmadığı hususunu açıklamıştır.

²⁹³ Kılıçoğlu, s. 336.

açıklar ya da onay verip işlemi sahiplenir ve sözleşmeye taraf olur²⁹⁴. Esasen, yetkisiz temsilci ile yapılan işlem ile üçüncü kişi bağlıdır. Bu nedenle de burada tek taraflı bağlamazlık durumu söz konusudur²⁹⁵. Ancak, yetkiye dayanılmaksızın yapılan işleme, temsil olunan sonradan onay vermişse, artık işlem başlangıcından, yani yapıldığı tarihten itibaren temsil olunan yönünden sonuçlarını doğurur ve onu bağlar²⁹⁶. Temsil olunan, onay vermeyeceğini bildirir ya da üçüncü kişinin uygun bir süre içinde onay verip vermeyeceğini bildirmesini istemesine rağmen hiçbir açıklamada bulunmaz ise, temsil olunanın sorumluluğu olmaz ve hukuki işlem artık üçüncü kişiyi de bağlamaz²⁹⁷. Ancak, bu durumda, temsilcinin üçüncü şahsa karşı sorumluluğu doğar²⁹⁸.

²⁹⁴ Akyol, Temsil, s. 450. Yargıtay 15. HD 24.01.2018 tarih ve 2017/2611 esas, 2018/198 karar sayılı ilamında “...temsilci yetkisiz olsa dahi temsil olunanın sonradan icazet vermesi ya da kendi adına yapılan hukuki işlemi benimsemesi halinde baştan itibaren hukuki işlem geçerli ve temsil olunanı bağlayıcı olacaktır.” demek suretiyle; Yargıtay 19. HD 11.12.2017 tarih ve 2016/14483 esas, 2017/7887 karar sayılı ilamında “ yetkisiz bir kimsenin yapmış olduğu sözleşmeye temsil olunanın onay vermesi durumunda o sözleşme, temsil olunanı bağlayıcı olur ve sözleşmeden doğan hak ve borçlar temsil olunana intikâl eder. Yetkisiz temsilcinin yaptığı işleme ya da sözleşmeye temsil olunan tarafından verilen onay, biçime bağlı olmayan, yönetilmesi gerekli tek yanlı bir irade bildirimi olup, açık olabileceği gibi örtülü de olabilir. Davalı sözleşmeyi imzalamadığı halde yetkisiz bir kimse tarafından imzalanmış olsa dahi o sözleşmeyi kullanarak bir hukuksal işlem yapmış ise yetkisiz temsile onay vermiş sayılır ve sözleşme kendisini bağlayıcı olur.” demek suretiyle yetkisiz temsilcinin yaptığı işlemin temsil olunanın onay vermesi ile geçerli hale geleceği hususunu belirtmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

²⁹⁵ Nomer, s. 147; İncoğlu, s. 358.

²⁹⁶ Zevkliler, Aydın: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2001, s.110; Akyol, s.452.

²⁹⁷ İncoğlu, s. 362; Nart, s. 47.

²⁹⁸ Eren, s. 478; Gülerci/Kılınç, s.139. Yargıtay 15. HD' nin, eser sözleşmesinden kaynaklanan istirdat talebine ilişkin dava dosyasında yerel mahkemece verilen red kararının incelenmesi sonucu verdiği 14.02.2017 tarih ve 2016/474 esas, 2017/577 karar sayılı ilamında, “...Doğalgaz ve kalorifer Tesisatı Yapım Sözleşmesi” başlıklı belgenin arka kısmında “Tahsilat Makbuzudur” başlıklı “.....” imzalı

Yetkisiz temsil çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir²⁹⁹. Bir kimse, yine başkası adına hareket etmesine rağmen temsil yetkisi hiç verilmemiş olabilir. Kendisine böyle bir yetki kanun ya da hukuki bir işlemle verilmemiştir. Temsilciye temsil yetkisi verilmiş ancak temsil sınırları aşılmış olabilir³⁰⁰. Bu halde, kısmi geçersizlik durumu söz konusudur, yani, temsil sınırları içinde yer alan kısım bakımından temsil olunan onayı gerekmeksizin bağlı olurken temsil sınırının dışında kalan kısım bakımından askıda hükümsüzlük durumu ortaya çıkar³⁰¹. Temsilcinin temsil yetkisi sona erdiği halde, sanki bu yetki devam ediyormuş gibi temsil ettiği kimse adına başkası ile işlem yapmıştır³⁰². Yine temsil yetkisini verenin ehliyetsiz olması, ya da yetkinin ahlaka aykırı olması gibi durumlarda olduğu gibi temsil yetkisinin verilmesinin geçersiz olduğu durumlarda da, yetkisiz temsil söz konusu olur³⁰³.

belgede kombi bedelinin adına yani davacıdan tahsil edildiği yazılıdır. Davalının 07.02.2015 tarihli beyan dilekçesine göre ödemenin yapıldığı belirtilen 24.07.2012 tarihinde davalı şirkette iç tesisat işçisi olarak çalışmaktadır. Yukarıda açıklandığı gibi parayı tahsil eden davalı şirketin yetkili temsilcisi olmasa dahi 6098 sayılı TBK' nın 46/1. maddesine göre yetkisi olmayan kimsenin temsilci olarak işlem yapması durumunda bu işlem onandığı takdirde temsil olunanı bağlayacağından mahkemece davalının defter ve kayıtları ile fatura ve tahsilat makbuzları ibraz ettirilip konusunda uzman bilirkişiden alınacak raporla' ın bu şekilde başkaca yaptığı işlemlere icazet ve onay verilip verilmediğinin araştırılıp sonucuna göre davacının bu şahsa yaptığı ödemenin davalıya yapılmış ödeme sayılıp sayılmayacağına karar verilmesi gerekirken....” şeklinde bozmaya hükmetmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

²⁹⁹ Tekinay, s.264; Esener/Gündoğdu, s. 307.

³⁰⁰ Esener, Yetkisiz Temsil, s. 121.

³⁰¹ Akyol, Temsil, s. 452.

³⁰² Tekinay, s.264; Akyol, Temsil, s.454.

³⁰³ Akyol, Temsil, s. 454.

Bütün bu hallerde yetkisiz temsilden söz edilir³⁰⁴. Batıl temsil yetkileri de yetkisiz temsili doğurur. Temsilcinin, temsil olunanın talimatına aykırı olarak yapmış olduğu sözleşmelerde de yetkisiz temsil vardır. Müşterek temsil ilişkisi halinde temsilcilerden yalnız birinin temsil olunan adına bir sözleşme yapması halinde de yetkisiz temsil söz konusudur³⁰⁵. Bütün bu hallerde sözde temsilcilerin “temsil yetkisi yoktur, fakat buna karşın onlar başkaları adına ve hesabına hukuki işlemlere girişmekte çoğu kez de bunları temsil olunanın menfaatini kollamak üzere yaptıkları kanaatine sahip bulunmaktadır³⁰⁶. Örneğin, bir kişinin çok ucuz bulduğu bir şeyi alırken arkadaşı için de bir tane alması, bir kimsenin seyahatte olan bir komşusunun kırılan pencere camını taktırması yetkisiz temsil örneklerindendir.

Yetkisiz temsil, sadece hukuki işlemlerin kurulmasına ilişkin olabilirken, vekaletsiz iş görme her türlü işi kapsar³⁰⁷. Yetkisiz temsil, üçüncü kişilerle olan dış ilişkiye, vekaletsiz iş görmeler ise, yetkisiz vekil ile müvekkil arasındaki iç ilişkiye ilişkindir; başka bir deyimle vekaletsiz iş görmede iş görenin, iş sahibine karşı işi yapmak hususunda bir yetkisi olamaması unsuru iç temsil ilişkisinde aranması gerektiği için, yetkisiz temsilden farklı olduğu doğru olarak ifade edilmektedir³⁰⁸.

³⁰⁴ Feyzioğlu, s.431.

³⁰⁵ Eren, s.473.

³⁰⁶ Akıntürk, s.74.

³⁰⁷ Akyol, Temsil, s. 460.

³⁰⁸ Tandoğan, Haluk: Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Hukuku bakımından (vekaletsiz iş görme), İstanbul, 1957, s.358.

II. Yetkisiz Temsilin Sonuçları

Bir kimse temsil yetkisi olmamasına rağmen, başkası adına bir sözleşme veya herhangi bir işlem yaparsa, o takdirde o sözleşme askıda hükümsüzdür³⁰⁹. Temsil olunan onay verirse, sözleşme geçmişe etkili olarak geçerli olur³¹⁰. Onay, karşı tarafa veya temsilciye karşı yapılacak, tek taraflı ve varması gerekli bir irade beyanı ile oluşur. Hakim görüşe göre, bu beyan, sözleşme geçerlilik şekline tabi olsa dahi, herhangi bir geçerlilik şekline tabi değildir³¹¹. TBK' nın 46/2. madde ve fıkrasına göre, karşı taraf temsil olunandan uygun bir süre içinde onay hakkında beyanda bulunmasını isteyebilir. Temsil olunan bu süre içinde onay vermezse, artık bu sözleşmeyle bağlı olmaktan kurtulur. Temsil olunan, onay verip vermemekte de tamamen özgürdür.

A. Temsil Olunanla Üçüncü Kişiler Bakımından Durum

1. Temsil Olunan Bakımından

Yetkisiz temsil ilişkisinde, temsilcinin yaptığı işlem temsil olunanı bağlamayacağı gibi, işlemin hak ve borçları, adına yapılmış olsa dahi doğrudan doğruya onun hakkında hüküm ifade etmez. Herhangi bir tazmin yükümlülüğü altında da bırakmaz. Yetkisiz temsilin söz konusu olduğu hallerde, üçüncü kişinin iyi niyeti, bu sonucu değiştirmez³¹². Aslında, temsil olunan bakımından, yetkisiz temsilcinin yaptığı

³⁰⁹ Hatemi/Gökyayla, s. 107-109.

³¹⁰ Nomer, s.147.

³¹¹ Nomer, s.147.

³¹² Tekinay, s. 265.

sözleşme, ne geçerli ne de geçersiz bir sözleşmedir³¹³. Askıdaki bu durum, sözleşmenin ya geçerli ya da kesin olarak geçersiz olması ile sonuçlanır.

İşlemin, temsil olunan bakımından hüküm ifade etmesi için, onun bu işleme onay vermesi gerekir ve onay verme yenilik doğuran bir işlemdir³¹⁴. Onay, temsil olunanın tasvip etmesi ile başkasının yaptığı sözleşmeyi baştan itibaren geçerli kılmasıdır³¹⁵. Bu husus TBK' nın 46. maddesinde açıkça ifade edilmiştir³¹⁶. Onay vermedikçe, temsil olunan, yetkisiz temsilcinin yaptığı sözleşmenin tarafı olamaz.

Onayın, temsil olunanın kendisi tarafından verilmesi gerekir. Ancak onay açıklaması konusunda da bir temsilciye yetki verebilir, temsil olunanın vesayet altında olması halinde, bu yetkiyi, vesayet makamının da onay vermesi ile vasi; ölmesi halinde ise, kanuni mirasçıları kullanır³¹⁷. Kısmi onay, kural olarak geçersiz olmakla beraber yeni bir sözleşme kurmak için teklif olarak kabul edilebilir ve sözleşmenin edimlerinin bölünebiliyor olması halinde kısmi onay da mümkün hale gelir³¹⁸. Temsil olunan sözleşmeyi kısmen ifa eder ya da üçüncü şahsın kısmi ifasını kabul eder ise de, sözleşmenin tamamı için onay verdiğinin kabulü gerekir³¹⁹.

³¹³ Akyol, Temsil, s. 462.

³¹⁴ Tekinay, s. 267; Oğuzman/Öz, s. 249

³¹⁵ Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 51.

³¹⁶ TBK' nın 46. maddesine göre, “Bir kimse yetkisi olmadığı halde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak onandığı takdirde temsil olunanı bağlar. Yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı diğer taraf, temsil olunandan, uygun bir süre içinde bu hukuki işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir. Bu süre içinde işlemin onanmaması durumunda, diğer taraf bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur.”

³¹⁷ Akyol, Temsil, s. 468, 497-498.

³¹⁸ Eren, s.473 vd.

³¹⁹ Akyol, Temsil, s. 49

TBK' nın 46. maddesi, temsil olunanın iradesine bazı sonuçlar bağlamıştır. Yani, yetkisiz temsil hallerinde, temsil olunan, sözleşmenin tarafı değilse de, bu sonuç onun iradesine bağlı olarak değişebilir³²⁰. Yetkisiz temsilcinin yaptığı sözleşmeden doğan hakların ve borçların temsil olunana geçmesi, temsil olunanın, yetkisiz temsilci tarafından yapılan işleme onay vermesiyle gerçekleşir. Onay doğrudan doğruya temsilin sonuçlarını doğurduğu için, bunun verilmesiyle temsil olunan, yapılan sözleşmenin baştan itibaren alacaklı ve borçlusu olur. Onay ile hukuki işlemdeki eksiklik tamamlanır ve söz konusu işlem temsil olunanın hukuk alanında hüküm ve sonuçlarını tam manasıyla meydana getirir. Onay veren kimsenin bu isteği, evvelce yapılmış işlemi sanki işin en başından beri rızası ile yapılmış bir işlem durumuna sokar³²¹. Yani, onay, geriye etkilidir. Bunun sonucu olarak, sürelerin başlangıcı, sözleşme ve ifa yerinin tayini, nef'i ve hasarın geçmesi, faizin hesaplanması, sözleşmenin yapıldığı anda başlar³²².

Temsil olunan, temsil yetkisinden farklı olarak onaydan dönemez³²³. Zira onay verilmesiyle sözleşme tamamlanır ve dolayısıyla bundan tek taraflı rücu mümkün değildir³²⁴. Hatta temsil olunan, üçüncü kişi muvafakat etse bile onayı geri alamaz ancak her iki taraf isterlerse onay verilerek kurulan sözleşmeyi ileriye etkili olarak tekrar ortadan kaldırabilirler³²⁵.

Onay, temsilciye veya üçüncü kişiye bildirilebilir. Hem temsilci hem de üçüncü kişi temsilciden onay isteme hakkına sahiptir³²⁶. Onay konusundaki irade açıklaması bir

³²⁰ Tekinay, s.266.

³²¹ Feyzioğlu, s.433.

³²² Eren, s.475.

³²³ Esener/Gündoğdu, s. 312; Karahasan, s. 408; Akyol, Temsil, s.489.

³²⁴ Önen, s.77.

³²⁵ Sungurbey, Ayfer Kutlu, s.52.

³²⁶ Akyol, Temsil, s. 469.

şekle tabi değildir, zımni de olabilir³²⁷. Temsil olunanın itiraz etmesi mümkün ya da beklenmekte ise, susma, onama anlamına gelir³²⁸. Ancak onaylama, kayıtsız şartsız olmalıdır³²⁹.

Onay her işlem için ayrı ayrı verilmelidir. Zira, bir kimsenin bir başkası adına ayrı zamanlarda ve başka kimselerle yapmış olduğu bir işleme onay vermek, diğer işlemlerin de onaylanmış işlem hükmünde olmasını sağlamaz. Fakat temsil edilmek

³²⁷ Kılıçoğlu, s.337; Karahasan, s. 408.

³²⁸ Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 59. Temsil olunanın, yetkisiz temsilcinin işlemlerinden haberdar olmasına rağmen susmasının onay olarak değerlendirilmesi gerektiğine yönelik Yargıtay 11. HD' nin 19.09.2016 tarih ve 2015/7624 esas, 2016/7345 karar sayılı (yayınlanmamış) kararında bu durum, “ susmanın icazet sayılabilmesi için gereken ön şart temsil olunanın yetkisiz olarak yapılmış olan işlemten haberdar olmasıdır. Zira aksi takdirde temsil olunandan söz konusu hukuki işleme itiraz etmesinin beklenilmesi mümkün olmayacaktır. Ayrıca, bir hukuki işlemin yetkisiz olarak yapılması durumunda, icazetin verilmiş olduğunu iddia eden kimse bu hususu kendisinin ispat etmesi gerekecektir. Bu açıklamalardan sonra somut olaya gelindiğinde, davacı şirket adına hesabın, müşterek temsilci olan tarafından tek imza ile 05.07.2011 tarihinde açıldığı, ...’ün 06.07.2011 tarihinde hissesini devrettiği, 04.08.2011 günü müdürlük görevinden azledildiği, sermaye taahhüdü olarak tüm ortaklar adına 06.07.2011 tarihinde yatırılan 470.000 TL’nin 25.07.2011 tarihinde tek imza ile tarafından çekildiği, 02.08.2011 tarihinde ortak tarafından yatırılan 165.000 TL’nin 23.08.2011 tarihinde 100.000 TL ve 64.500 TL olarak tarafından tek imza ile çekildiği, geriye kalan 500.00 TL’nin 450.00 TL’sinin adına çıkışının yapıldığı makbuzda imzasının bulunduğu, ayrıca bu davanın konusu olan ödemelerden sonra, hesaba, şirket yetkilileri tarafından bir çok defa para yatırılmış ve çekilmiş olması karşısında, tüm işlemler, özellikle dava konusu paraların çekilmesinden sonra şirket yetkilisi tarafından yapılan birçok işlem değerlendirildiğinde, davacı şirketin, dava dışı tarafından dava konusu paraların çekildiğinden haberdar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum karşısında, davacının yetkisiz olarak yapılmış olan işlemten haberdar olmasına rağmen uzun süre sessiz kalması, itiraz etmemesi karşısında, olayın özelliği ve dürüstlük kuralı gözönüne alındığında, davacının dava konusu işlemlere icazet verdiğini ortaya koymaktadır.” şeklinde açıklanmış ve karara bağlanmıştır.

³²⁹ Tekinay, s. 268; Oğuzman/Öz, s. 249; Akyol, Temsil, s. 497-500.

istenen kimsenin, işlemlerin hepsini belirtmek şartıyla bir seferde ve bir belgede onay vermesi de elbette mümkündür³³⁰.

Temsil olunanın adına yapılan sözleşmeyi onaylamasına ilişkin irade açıklamasının güven ilkesine göre yorumlanması gerekmektedir. Yazılı bir sözleşmeye dayanarak onay veren temsil olunanın sadece bu belgede yazılı işlemi onayladığının kabulü gerekirken, üçüncü şahsın, bu durumu bilmediği ve temsilci ile yakınlığından dolayı sözlü şartlardan da haberdar olduğunu varsaymakta haklı ise, onayın gerçekte yapılan işleme verildiği kabul edilir³³¹. Ancak, yapılan işlemi onaylamış olduğu kabul edilen temsil olunan, bu durumu öğrendikten sonraki bir yıl içinde TBK' nın 30. maddesi³³² uyarınca gerçek iradesine uymayan bu yöndeki sözleşme ile bağlı olmak istemediğini bildirebilir.

Temsil olunan için onay vermek bir zorunluluk değildir. Zira dürüstlük kuralı gereği, temsil olunanın kendi bilgi ve rızası dışında yetkisiz bir kişinin yarattığı sözleşme kurma halinden korunması gerekir³³³. Üçüncü şahsın iyi niyetli olması da, temsil olunanın, üçüncü kişiye karşı durumunu değiştirmez ve onay vermek zorunda kaldığı sonucunu doğurmaz³³⁴. Bu itibarla, temsil olunanın onay vermemesi durumunda, temsilci sorumlu olmakta iken, onay verilmesi halinde, temsilci yetkisiz temsilden doğan sorumluluğundan kurtulur. Ancak, temsil olunan ve üçüncü şahıs arasında

³³⁰ Feyzioğlu, s.434.

³³¹ Sungurbey, Ayfer Kutlu, s.85.

³³² TBK' nın 30. maddesine göre, “Sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen taraf, sözleşme ile bağlı olmaz.”

³³³ Akyol, Temsil, s. 493.

³³⁴ Akyol, Temsil, s. 493.

yıllardır süregelen borç ilişkisi var ise, bu süreçte münferit işler bakımından onay zorunluluğu olduğu kabul edilebilir³³⁵.

Temsil olunanın, sözleşmeyi onaylaması durumunda, belirsizlikten doğan askı durumu sona erer ve temsil olunan sözleşmenin tarafı haline gelir³³⁶. Temsil olunanın, onay vermemesi halinde; sözleşme baştan itibaren hükümsüz hale geleceğinden³³⁷, bu durumdan zarar gören üçüncü şahıs, temsil olunan ve temsilciye zararın tazmini için başvurabilir. Onay verilmemesi sebebiyle işlemin hükümsüzlüğü, bu hukuki işleme

³³⁵ Akyol, Temsil, s. 495. Yargıtay 23. HD' nin 13.10.2015 tarih ve 2014/10853 esas, 2015/6502 karar sayılı (yayınlanmamış) ilamında, yetkisiz temsilcinin işlemine onay vermeyen yetkisiz temsilci ve temsil olunanın üçüncü şahsa karşı sorumluluğu, aralarındaki ilişkiye ve üçüncü kişinin karşı tarafın şartlarını bilmesi ya da bilmesinin gerekmesi hususları gözetilerek; “somut olayda, mahkemece hükme esas alınan 07.11.2005 tarihli ödemenin, ...’ya yapılması talimatını içerir belge altındaki imzanın davacı şirket ortaklarından adına ait olduğu davalı tarafça savunulmuş olup, bu imza ve belge içeriğinin davacı tarafça benimsenmediği, davalı tarafça ödemenin’ya yapılmasına dayanak gösterilen 07.11.2005 tarihli talimat yazısında tek imza bulunduğu gibi, imzalayan şahsın davacı şirketin temsilcilerinden olduğunun da savunulmadığı, anılan temsilcinin, davacı şirket temsilcisi olduğuna dair herhangi bir belge sunulmadığı gibi, yetkisiz temsilci durumunda bulunan bu kişinin tahsile ilişkin işlemlerinin davacı şirket tarafından açıkça ya da taraflar arasında oluşan bir teamül ile örtülü olarak benimsendiğinin de ispatlanamadığı, diğer anlatımla, taraflar arasında dava konusu sözleşme tarihinden önce gerçekleşen başka tahsil işlemlerinin aynı temsilcinin tek imzası ile yapıldığı ve bunun davacı şirket tarafından benimsendiği ve taraflar arasında bu şekilde bir teamül olduğunun ispat edilemediği, tacir olan davalının 07.11.2005 tarihli talimat yazısının davacı Anonim Şirket yönünden bağlayıcı nitelikte olmadığını bilmesi gerektiği, bu durumda mahkemece, davalının, davacı şirketin talimatıyla dava dışı şirketine ödeme yaptığını ya da davacının 818 sayılı BK’nın 38. (TBK ’nın 46.) madde hükmü uyarınca bu ödemeyi benimsediğini kanıtlayamadığının kabulü ile uyumsuzluğun esası incelenmelidir” şeklinde değerlendirme yapıldığı ve bu gerekçe ile bozulduğu belirtilmiştir.

³³⁶ Belgesay, s. 135; Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 52.

³³⁷ Tunçomağ, s. 423; Esener, Yetkisiz Temsil, s. 131; Karahasan, s. 414.

dayanılarak kazanılan hakların iadesini gerektirir³³⁸. Bu sebeple, öncelikle, tarafların aldıklarını iade yükümü doğar. Taraflar aldıklarının iadesini istihkak davası ile isteyebilir zira temsil olunanın onay vermemesi ile akdin hak ve borçları onun şahsında doğmamıştır, bunun sonucu olarak verilen şeyin mülkiyeti de ona geçmemiştir. Bu takdirde, hala malik sıfatını muhafaza eden diğer tarafın, verdiği şeyi bu nedenle geri alması mümkündür ve ilk planda başvurulacak yol da budur³³⁹.

Ancak temsilci ya da üçüncü şahıs misli eşya ya da para almış ya da aldığı şey kendi malvarlığına karışmış ise, ya da aldığı şeyi başkasına satmış ve teslim etmişse, artık istihkak davası açma imkanı kaybolduğundan zarar konusundaki talep sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayandırılır³⁴⁰. TBK' nın 47. maddesindeki düzenleme de, sadece sebepsiz zenginleşme davasından söz etmekte ise de, istihkak davasını reddetmiş sayılmaz. Mülga BK' nın 39/son madde ve fıkrasında (6098 sayılı TBK' nın 47. maddesi) düzenlenen, “*Haksız mal iktisabı esasına binaen dava ikamesi, bu hallerin kaffesinde bakidir*” hükmünde yer alan “*bu hallerin kaffesinde*” deyimini, temsilcinin yetkisiz olduğunu gerek kendisinin, gerekse üçüncü şahsın bildiği veya bilmesi gerektiği haller ile bilmediği bilmesinin de gerekmediği haller arasında bir ayrım yapılmasına lüzum bulunmadığını anlatmaktadır³⁴¹.

Bunun yanında, TBK' da temsil olunanın bu durumda sorumluluğu doğacağına ilişkin yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, temsilcinin, temsil olunanın iradesi

³³⁸ Oğuzman/Öz, s. 251.

³³⁹ Feyzioğlu, s.438.

³⁴⁰ Tekinay, s. 273; Esener/Gündoğdu, s. 313. Sebepsiz zenginleşme davası, ancak başka dava yollarına müracaat edilmesi mümkün olmayan hallerde başvurulabilen ve nisbi bir hak davası niteliğinde olduğundan öncelikle istihkak davası yolu denenmeli, mümkün olmaması halinde ise, sebepsiz zenginleşme davası yoluna gidilmelidir. (Feyzioğlu, s.438.)

³⁴¹ Tekinay, s.273.

ve bilgisi dahilinde sözleşme görüşmelerine katılması halinde, temsil olunanın culpa in contrahendodan sorumlu olduğu kabul edilmelidir³⁴².

Temsil olunan, davranışları ile görünüşte temsil yetkisinin varlığı konusunda izlenim yaratmış ise, bu durumda da üçüncü kişinin güveni korunur ve temsil olunanın sorumluluğu doğar³⁴³. “Hukuki görünüş”³⁴⁴ ya da “görünüşte temsil” sebebiyle doğan bu sorumluluk, güven teorisinin doğal bir sonucudur³⁴⁵. Temsil olunanın, görünüşte temsil durumunu, temsilciye vermiş olduğu belgeyi geri almamak suretiyle oluşturması halindeki sorumluluğu, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Katlanma temsili³⁴⁶ halinde de temsil olunanın, temsilcinin daha önce yaptığı işlemlere katlanmış olduğundan bu konuda oluşan güven sebebiyle temsil olunan, üçüncü şahsa karşı sözleşme ile bağlı olur³⁴⁷. Temsil olunan, temsil yetkisini verirken hatalı ve kusurlu davranmış ise ya da temsilcinin yetkisinin sınırlarını aşma ihtimalini bilmesi ya da bilebilecek durumda olduğunda yetkinin aşılma kısmı bakımından da yetkisiz temsil oluşacağından temsil olunan, üçüncü şahsın bu durumdan kaynaklanan

³⁴² Akyol, Temsil, s.546.

³⁴³ Sungurbey, s. 90; Akyol, Temsil, s. 546. Özellikle temsil konusunda yetki belgesi veren temsil olunanın, yetkinin sona ermesinden sonra yetki belgesini geri almaması halinde yetkisi sona eren temsilcinin, elindeki yetki belgesine güvenerek işlem yapan iyi niyetli üçüncü şahsa karşı durumu bu şekildedir.

³⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm § 7, II. Kısım.

³⁴⁵ Tekinay, s. 274.

³⁴⁶ Katlanma temsili, bir şahsın temsil olunan adına hukuki işlemler yaptığının temsil olunan tarafından görülmesine rağmen müdahalede bulunmaması halinde oluşur ve itiraz edilmemesi sebebiyle yapılan işlemler sonuç doğurur (Akyol, Temsil, s. 55).

³⁴⁷ Akyol, Temsil, s. 548.

zararlarından sorumlu olur ve culpa in contrahendo sorumluluğu kapsamında menfi zararları tazmin zorunda kalır³⁴⁸.

Yetkisiz temsilcinin, temsil olunanın yardımcısı olması halinde ise, yetkisiz temsilci üçüncü şahıs ile hukuki işlemi kendisince verilen hizmet kapsamında gerçekleştirmiş ise, üçüncü şahsın uğradığı zararın TBK' nın 66. (Mülga BK' nın 55. maddesi) maddesi uyarınca temsil olunan tarafından giderilmesi gerektiğinin kabulü gerekir³⁴⁹. Ancak yetkisiz temsilciyi, temsil edilenin yardımcısı sayarak TBK' nın 116. maddesi hükmüne uygun bir nitelikte mi, TBK' nın 66.maddesi (Mülga BK' nın 55. maddesi) hükmünün şartlarına uygun bir nitelik mi almış olabileceği konusu tartışmalıdır. Söz konusu durumda, Eren' e göre³⁵⁰, yardımcı kişilerin fiillerinden sorumluluğu düzenleyen TBK' nın 116. maddesi; Tekinay' a göre³⁵¹, adam çalıştırmanın sorumluluğunu düzenleyen TBK' nın 66. maddesi (Mülga BK' nın 55. maddesi) uygulanmalıdır.

2. Üçüncü Kişi Bakımından

Üçüncü kişi, temsil olunan tarafından onay, açıkça veya zımnen reddedilinceye kadar sözleşmeyle bağlıdır, yani onay verilinceye değin sözleşme askıda kalır³⁵². Kanun askı süresiyle ilgili bir düzenleme yapmamakla³⁵³ beraber, TBK' nın 46. maddesi, üçüncü kişiye askı durumunun doğurduğu sakıncaları gidermek için süre belirlenmesi konusunda bir yetki tanımıştır. Sözleşme yapıldıktan sonra, geçerli olup olmayacağı

³⁴⁸ Akyol, Temsil, s. 549.

³⁴⁹ Tekinay, s. 273.

³⁵⁰ Eren, s.478-479.

³⁵¹ Tekinay, s.273.

³⁵² Karahasan, s. 412.

³⁵³ Esener, Yetkisiz Temsil, s. 124.

hususundaki belirsizliğin bir an önce sona erdirilmesi üçüncü kişinin menfaatinedir. TBK' nın 46/2. madde ve fıkrası onun bu menfaati göz önünde tutularak konulmuştur³⁵⁴. Buna göre, yetkisiz temsilcinin kendisiyle işlem yaptığı üçüncü kişinin, temsil olunandan, uygun bir süre içinde bu hukuki işlemi onayıp onamayacağını bildirmesini isteyebilir³⁵⁵ ve bu süre içinde bu hukuki işlemin onanmaması halinde, diğer taraf bu işlemle bağlı olmaktan kurtulur³⁵⁶. Ancak buradaki sürenin tayininde, üçüncü kişinin içinde bulunduğu duruma göre bildiği tüm hususlar gözetilir³⁵⁷.

Temsil olunan onay verdiği takdirde sözleşme baştan itibaren geçerli hale gelir³⁵⁸. Buna karşılık, temsil olunanın onaydan kaçınma amacı olmasa dahi, tanınan sürenin geçmesi onay vermeme sonucunu doğurur; onay verme hakkı düşer³⁵⁹. Bunun sonunda askı durumu ortadan kalkar ve böylece kesin hükümsüzlük nedeniyle üçüncü kişi de sözleşmeyle bağlı olmaktan kurtulur. Onaydan kaçınma halinde, temsil olunanla

³⁵⁴ Tekinay, s.269. Burada tanınan süre, “münasip müddet” olarak belirlenmiştir. Münasip demek, akdin niteliğine, tarafların durumuna, işin gerektirdiği tetkik ve düşünce payına uygun bir süre demektir. (Feyzioğlu, s.435). Beyana daveti alır almaz cevap vermesini istemek uygun olamayacağı gibi, basit bir satım akdi için ayları bulan bir süre tayin etmek de gerekmez. (Feyzioğlu, s.435). Konulan sürenin, uygun olup olmadığı konusundaki uyuşmazlık durumunda ise, hakim hal ve şartları inceleyerek sorunu çözer. (Esener/Gündoğdu, s. 311). Beklenen süre içinde, davranışları ile sözleşmeyi onaylamayacağı yönünde haklı bir güven oluşturan kişinin, sonrasında bu hakkı kullanmak istemesi yönündeki talebi, dürüstlük kuralına aykırı ve hakkın kötüye kullanılması yasaklarından biri olan çelişkili davranış yasağının (çelişkili davranış yasağı hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, §7, V. Kısım) sonucu olan hak düşümü kuralı uyarınca kabul edilmez. (Bkz. PALANDT/HEINRICH, anılan yer. (Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 87' den naklen).

³⁵⁵ Karahasan, s. 412; Esener/Gündoğdu, s. 311.

³⁵⁶ Tekinay, s. 269.

³⁵⁷ İncoğlu, s. 404.

³⁵⁸ Esener, Yetkisiz Temsil, s. 126.

³⁵⁹ Oğuzman;Öz, s. 250.

üçüncü kişi arasında hiçbir hukuki ilişki doğmaz ve hakim bunu re'sen göz önünde tutmalıdır.

Temsil olunanın sözleşmeye onay vermemesi, üçüncü şahsa, temsil olunandan tazminat isteme hakkı vermez. Bunun tek istisnası, temsil olunanın bu davranışından TBK' nın 44/2. madde ve fıkrasına sorumlu olması halidir. Buradaki tazminat, menfi zararın giderilmesine ilişkin bir tazminat talebidir. Bazı istisnai hallerde yetkisiz temsilcinin yaptığı akitler, temsil yetkisi bulunmamasına ve onay verilmemesine rağmen, temsil olunanı bağlar. Bu haller, bilhassa temsil olunanın temsil yetkisini üçüncü kişilere bildirmesi ve onların da iyi niyetli olmaları durumunda söz konusu olur. Eğer, temsil olunan üçüncü kişiler nezdinde, yetkisiz temsilcinin kendisini temsile yetkili olduğu izlenimini yaratmışsa, yapılan sözleşmenin sonuçlarına katlanması gerekeceği konusundaki düşünce giderek yaygınlaşmaktadır. Daha önceki bölümlerde açıkladığımız gibi, “Hukuki görünüş” veya “Görünüşte temsil” teorisi olarak adlandırılan bu görüş, hukukumuzda egemen olan “güven ilkesi” nin bir sonucudur³⁶⁰. Burada somut örnek olarak şunu verebiliriz; bir bankanın Sirkeci garındaki bürosunu bir tek memur yönetiyor; döviz bozma, hesap açma işlemlerini bu memur yapıyordu. Burada bazı kimseler hesap açtırmışlar ve karşılığında kendilerine, sözü edilen tek memur tarafından banka adına düzenlenip imzalanan mektubu almışlardı. Oysa, banka sirkülerine göre, bürodaki memur tek başına imza yetkisinden yoksundu. Bu olayda, bankanın yapılan işlemle bağlı olması gerekir³⁶¹.

³⁶⁰ Tekinay, s. 274.

³⁶¹ Sungurbey, s. 90 vd.

B. Temsilci ile Üçüncü Kişi Arasındaki Durum

Yetkisiz temsilde, temsil olunan sözleşmeye onay vermediği takdirde, sözleşme kesin olarak hükümsüz hale gelir ve temsilci, yetkisiz temsilde de başkası adına hareket ettiği için, hiçbir zaman sözleşmenin tarafı olmaz. Zira, temsilci sözleşmeyi kendi adına yapmadığını üçüncü şahsa açıklamış bulunmaktadır ve başkası adına sözleşme yaptığını söyleyen kimsenin, kendi adına sözleşme yapmış sayılması mümkün değildir³⁶².

Yetkisiz temsilci, sözleşmeye taraf olmamakta ise de, üçüncü şahıs, yetkisiz temsilciye verdiği ya da temsilcinin elde ettiği şeyler var ise, bunların iadesini temsil olunana yönelik olduğu gibi mümkünse istihkak, mümkün olmaması halinde ise,

³⁶² Tekinay, s.266.(Bunun tek istisnası, TTK' nın 678. maddesinde düzenlenen “Temsile yetkili olmadığı halde bir kişinin temsilcisi sıfatı ile poliçeye imzasını koyan kişi, o poliçeden dolayı bizzat sorumludur” hükmüdür.) Yargıtay 12. HD' nin 30.11.2017 tarih ve 2016/22966 esas, 2017/14858 karar sayılı (yayınlanmamış) ilamında, “TTK'nun 818/1. maddesinin (c) bendinin göndermesiyle çekler hakkında da uygulanması gereken TTK'nun 678. maddesinde; "Temsile selahiyeti olmadığı halde bir şahsın temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzasını koyan kişi, o poliçeden dolayı bizzat sorumludur..." hükmü yer almaktadır. Borçlunun atmış olduğu imzadan sorumluluğu için senet üzerinde imzasının bulunması yeterli olup, ayrıca isminin yazılı olması da gerekli değildir. Somut olayda, alacaklı tarafından hakkında takip yapılan borçlu’nun senet tanzim tarihi itibarı ile keşideci konumunda olan A.Ş’nin yetkilisi olmadığı gibi adı geçen şirketin müşterek imza ile temsil edildiği dosya içerisinde mevcut belgelerden anlaşılmış olup tarafların da aksi yönde bir iddiası bulunmamaktadır. Alacaklı vekili tarafından verilen cevap dilekçesinde, borçlunun TTK’nun 678. maddesi uyarınca imzasından bizzat sorumlu olacağı ileri sürülmüş, yetkisiz temsil hükümleri gereği bizzat imzanın sahibi olduğu iddia edilen borçlu hakkında takip yapıldığı belirtilmiştir. Bu durumda temsil yetkisi olmadığı halde keşideci şirket adına senet imzalayan ve imza inkarında da bulunmayan muteriz borçlu Mustafa Mumcu’nun attığı imzadan dolayı şahsen sorumlu olacağı tabiidir. Yetkisiz temsilci sıfatıyla hareket eden borçlu, çekten dolayı keşideci sıfatıyla sorumlu olacağından, hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip yapılmasında yasaya aykırılık bulunmamaktadır.” şeklinde karar verilmiştir.

sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre isteyebilir³⁶³. Bununla birlikte, TBK' nın 47. maddesi³⁶⁴, üçüncü kişiye, yetkisiz temsilciye karşı tazminat talep hakkı tanımıştır. Buna göre, sözleşmenin geçersiz olmasından doğan zararların giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir³⁶⁵. Ancak, temsilcinin, üçüncü kişiye karşı sorumluluğu, temsil olunanın sözleşmeyi onaylayıp onaylamamasına ve onaylamaması halinde de kusurlu olup olmamasına göre farklı şekilde değerlendirilir³⁶⁶.

Temsil olunanın sözleşmeye onay vermesi halinde, sözleşme olağan olarak geçerli hale gelir ve üçüncü şahsın, yetkisiz temsilciye karşı varsa geciktirmeden doğan zararı talep edebilmesi dışında tazminat davası açması söz konusu olmaz³⁶⁷. Geciktirmeden doğan zarar ise temsil olunanın onay vermesi için beklenen süreden

³⁶³ Tunçomağ, s. 424; Karahasan, s. 417; Bozer, s. 281; Akıncı, s. 134.

³⁶⁴ TBK' nın 47. maddesine göre, *“Temsil olunanın açık veya örtülü olarak hukuki işlemi onamaması halinde, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir. Ancak yetkisiz temsilci, işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın, kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat ederse, kendisinden zararın giderilmesi istenemez. Hakkaniyet gerektiriyorsa, kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların giderilmesi de istenebilir. Sebepsiz zenginleşmeden doğan haklar saklıdır.”*

³⁶⁵ Erzurumluoğlu, s. 54; Eren, s.478 vd.; Reisoğlu, s. 160.

³⁶⁶ Akyol, Temsil, s. 536. Yargıtay 19. HD' nin 26.04.2016 tarih ve 2015/16587 esas, 2016/7465 karar sayılı ilamında, çifte temsil yetkisi verilmesi halinde tek temsilcinin yaptığı işlemde yetkisiz temsil hükümleri uygulanması gerektiği ve kendi üzerine aldığı şeylerin de iadesi ile yetkisiz temsilcinin menfi zarardan sorumluluğuna dair verdiği kararda, sözleşmeye dayalı alacak istemine ilişkin davada, davalının sözleşmeyi şirket adına imzaladığını ileri sürmesine rağmen, söz konusu şirketin çift imza ile temsilinin mümkün olduğu cihetle davalının, TBK' nın 47. maddesi uyarınca yetkisiz temsilci sıfatı ile sözleşmenin ifa edilmemesinden doğan zarardan şahsen sorumlu olduğu ve ayrıca sözleşme gereği davacının demir bedeli olarak devrettiği taşınmazları da kendi üzerine aldığı anlaşıldığından somut olayın bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiği gerekçesi ile yerel mahkemenin davanın reddine yönelik kararını bozma kararı vermiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

³⁶⁷ Akyol, Temsil, s. 536.

kaynaklanır. Gecikmeden dolayı üçüncü şahıs zarara uğramış ve illiyet bağı da kurulabiliyor ise, üçüncü şahıs bu zararın tazminini yetkisiz temsilciden isteyebilir³⁶⁸.

Temsil olunanın sözleşmeyi onaylamaması halinde ise bu durum, yetkisiz temsilciyi, üçüncü kişinin bu yüzden uğradığı zararı giderme, tazmin etme zorunda bırakır ve bu durumda üçüncü kişi, yetkisiz temsilciye karşı, bu yüzden uğramış olduğu zararın tazminini dava edebilir³⁶⁹. Ancak, üçüncü kişi tarafından yetkisiz temsilciden talep edilebilecek tazminatın kapsamı, temsilcinin kusurlu olup olmamasına göre değişir.

Yetkisiz temsilcinin kusursuz olması halinde, kanunun hükmüne göre, yetkisiz temsilciyi yetkili sanarak onunla, temsil etmek istediği kimsenin temsilcisi sıfatıyla sözleşme yapan üçüncü kişi, ancak akdin hükümsüz olmasından doğan zararlarının tazminini isteyebilecektir³⁷⁰. Burada hükme bağlanan tazminat davası, menfi zararın tazmini davasıdır³⁷¹. Menfi zarar kapsamına, yerine getirilmiş olan edim, zarar görenin yerine getirdiği edimden elde edeceği yararlanmalar, sözleşme kurma giderleri, sözleşmenin yerine getirilmesi için yapılan harcamalar, edimin yerine getirilmiş olmasından dolayı uğranılan zarar, bu sözleşmenin sonuçsuz kalması sebebiyle kaçırılan sözleşmelerden doğan zarar, sözleşmenin sonuçsuz kalması sebebiyle yerine getirilmeyen sözleşmelerden kaynaklanan ceza yükümü girmektedir³⁷². Menfi zarara ilişkin tazminat davasının açılması için, yetkisiz temsilcinin kusurlu olması şart değildir³⁷³. Ancak, üçüncü şahıs, yetkisiz temsilci ile yetkisiz olduğunu bilerek sözleşme yapmış ise, sözleşmenin geçersizliğinden dolayı tazminat talebinde bulunması,

³⁶⁸ Akyol, Temsil, s. 543.

³⁶⁹ Reisoğlu, s. 160.

³⁷⁰ Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 98; Feyzioğlu, s.436; Karahasan, s. 415.

³⁷¹ Erzurumluoğlu, s. 54. Eren, s.479, Yalman, s. 44.

³⁷² Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 146 vd.

³⁷³ Eren, s.478 vd.

dürüstlük kuralına ve bundan kaynaklanan çelişki yasağına aykırıdır³⁷⁴. Bu sebeple, üçüncü kişi, temsilcinin temsil yetkisinin olmadığını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, temsilciye karşı tazminat davası açamaz³⁷⁵. Ancak burada, üçüncü şahsın yetkisizliği bildiğini ya da bilmesi gerektiğini ispat yükü yetkisiz temsilciye düşer.³⁷⁶

Bununla birlikte, temsilcinin kusurlu olması da mümkündür, yetkisiz temsilci, sözleşmeyi yaptığı sırada temsilci olmadığını biliyor veya bilmesi lazım geliyorsa kusurludur. Yetkisiz temsilcinin kusurlu olduğu durumlarda, temsil olunan sözleşmeyi onaylamaz ise, yetkisiz temsilcinin menfi zarardan daha fazlası olan müspet zarardan da sorumluluğu gerektirebilir³⁷⁷. Ancak temsilcinin daha fazla zarardan sorumlu olması için hakkaniyetin bu durumu gerektirmesi gerekir³⁷⁸. Hakkaniyetin bunu gerektirip gerektirmediği ise, her somut olayın özelliğine göre belirlenecektir³⁷⁹. Federal Mahkemenin kararında, “... temsilcinin kusuru halinde yargıç, hakkaniyet gerektiriyorsa onu daha önemli tazminata, özellikle sözleşmenin yerine getirilmesinden doğan zararın tazminine mahkum edebilir” şeklindeki ifade şeklinden anlaşıyor ki; kusur halinde tazminatın, mutlaka bütün müspet zarar miktarınca olması zaruri değildir; daha az da olabilir (BGE 90 II 404 = JdT 1965 I 345)³⁸⁰. Müspet zararın tazmininde, kusursuz olduğunu ispat yükü yetkisiz temsilciye düşer³⁸¹. TBK' da, yetkisiz temsilcinin ifaya mahkumiyeti hususunda düzenleme yoktur³⁸² ancak hakim, temsil olunan adına

³⁷⁴ Akyol, Çelişki, s. 33, 50.

³⁷⁵ Erzurumluoğlu, s. 54; Bozer, s. 281; Kılıçoğlu, s. 267.

³⁷⁶ Kılıçoğlu, s. 339.

³⁷⁷ Tunçomağ, s. 424; Karahasan, s. 416; Akyol, Temsil, s. 538.

³⁷⁸ Esener/Gündoğdu, s. 314; Karahasan, s.416; Yalman, s. 44.

³⁷⁹ Reisoğlu, s. 160; Tekinay, s.271.

³⁸⁰ Tekinay, s.272.

³⁸¹ Kılıçoğlu, s.339.

³⁸² Akyol, Temsil, s. 540.

taahhüt edilen edimin aynen yerine getirilmesine de karar verebilir. Ancak, böyle bir karar pratik bakımdan, sözleşmenin temsilci ile üçüncü şahıs arasında kurulmuş sayılması gibi bir sonuç verecektir³⁸³. Oysa, yetkisiz dahi olsa, başkası adına işlem yaptığı için o kimse önce de, sonra da akdin tarafı sayılamaz³⁸⁴. Ayrıca, yetkisiz temsilci, ifayı gerektiren bilgi, beceri ve koşullara sahip olmadığı için yeni uyumsuzluklar meydana gelir ve bu durum üçüncü şahsın menfaatine de değildir³⁸⁵.

Yetkisiz temsilci, ancak üçüncü kişinin temsil eksikliğini bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispatlar ise, sorumluluktan kurtulabilir³⁸⁶.

Yetkisiz temsilcinin yapmış olduğu hukuki işlem, temsil edildiği iddia edilen tarafın yararına olduğu ispat edilirse, menfi zararı ödeyen yetkisiz temsilci, vekalet olmadan başkası hesabına tasarruf hükümlerini düzenleyen TBK' nın 529. maddesi (Mülga TBK' nın 413. maddesi) gereğince temsil olunduğu iddia edilen tarafa rücu edebilir³⁸⁷. Hatta müspet zararı ödeyen yetkisiz mümessil onu da rücu suretiyle talep edebilir³⁸⁸.

TBK' nın 47. maddesine dayanan sorumluluğun türü tartışmalıdır. TBK' nın 47. maddesine dayanan sorumluluk türünde, sözleşmeye benzer bir ilişki ve bu ilişkinin ihlali söz konusudur. Burada, bizim de katıldığımız görüşe göre, yetkisiz temsilcinin sorumluluğu, niteliği itibarıyla sözleşme görüşmelerinden doğar, dolayısıyla burada da

³⁸³ Tekinay, s.272.

³⁸⁴ Feyzioğlu, s.437.

³⁸⁵ Akyol, Temsil, s. 540.

³⁸⁶ Karahasan, s. 416. Kusurlu yetkisiz temsilcinin de aynı şekilde üçüncü kişinin temsil yetkisi olmadığını bildiğini ya da bilmesi gerektiğini ispatlaması halinde, sorumluluktan kurtulabileceği yönünde bkz. Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 181-182.

³⁸⁷ Önen, s.78.

³⁸⁸ Bozer, s.281

bir culpa in contrahendo sorumluluğu söz konusu olduğu düşünülebilir³⁸⁹. Zira, yetkisiz temsilci, sözleşmeye ilişkin müzakerelerin gerektirdiği yükümleri ihlal etmiştir ve dürüstlük kuralı ile güven ilkesi gereğince, bu konuda üçüncü kişiyi aydınlatmamıştır³⁹⁰. Bu sebeple de, sözleşmeye aykırı davranışlara ilişkin kurallar burada da kıyasen geçerli olur³⁹¹. Sonuç olarak, burada, haksız fiil sorumluluğu değil, TMK' nın 2/1. madde ve fıkrası gereğince güven ilkesinden doğan özen yükümlülüğü, aydınlatma, bilgi verme borçlarının ihlalinden doğan sözleşme sorumluluğu ve dolayısıyla sözleşme sorumluluğuna ilişkin kurallar uygulanmalıdır³⁹².

Kusur buradaki sorumluluğun kurucu şartını oluşturmamaktadır. Buna karşılık, temsilci yetkisiz de olsa, burada temsilci ile üçüncü kişi arasında sözleşme görüşmeleri başlamış ve hatta eksik de olsa sözleşme kurulmuştur³⁹³. Bu sebeple sorumluluğu, sözleşme görüşmeleri esnasında temsilcinin uymak zorunda olduğu aydınlatma yükümlülüğü ile dürüst davranma yükümlülüğünün ihlalinden doğan zarardan sorumluluk olarak kabul etmek gerekir.

Üçüncü kişinin tazminat talebine uygulanacak zamanaşımı süresi ise, sorumluluğun, culpa in contrahendo veya haksız fiilden hangisine dayandırılacağı konusundaki tartışmaya paralel olarak tartışmalıdır. Üçüncü kişinin yetkisiz temsilciye

³⁸⁹ Akyol, Temsil, s. 541. Aynı yönde görüş için bkz. Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 117-118; Karahasan, s. 414-415; Eren, s. 476; Nomer, s.147; Antalya, s. 565; Kalkan Oğuztürk, s. 229; İnceoğlu, s. 482.

³⁹⁰ Adıgüzel, s. 298.

³⁹¹ BGE 58 II 429 = JdT 1933 I 345; BGE 104 II 94 = JdT 1978 I 556, (Tekinay, s.272'den naklen); Doktrinde ise, bu sorumluluğu doğrudan haksız fiil sorumluluğuna sokan görüşler de söz konusu olup Piotet, Culpa bu görüşte olduğu konusunda bkz. Eren, s.476, d.n.129. Ayrıca, zararın başka esasa göre hesaplanmasının, tazminatın, haksız eylemden doğacağı cihetle, hukuki mahiyetini değiştirmeyeceği konusunda aynı yönde görüş için, bkz. Oser/Schönenberger, s.322.

³⁹² Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 117.

³⁹³ Eren, s.478 vd.

karşı açacağı bu dava, haksız fiil sorumluluğu söz konusu olmadığı için, iki yılda değil, TBK.'nın 146. maddesine göre on yılda zamanaşımına uğrar.

C. Temsilci ile Temsil Olunan Arasındaki Durum

Temsilcinin yetkisiz hareketi sonunda temsil olunan bir zarara uğramış ve bu zarar, temsilci ile temsil olunan arasındaki vekalet veya hizmet sözleşmesi gibi bir sözleşme ilişkisinin ihlali sonucu meydana gelmişse, TBK'ın 112 vd. madde ve fıkralarına göre, temsilci sözleşmeden doğan sorumluluğa, aksi halde TBK'ın 49 vd. madde ve fıkralarına göre ve vekaletsiz iş görenin sorumluluğuna tabi olur.

D. Saklı Hükümler

Veli ve vasinin, küçüğü ya da kısıtlıyı temsil etmesi TMK' da yer alan düzenlemelere göre velayet ve vesayete ilişkin hükümlere tabidir³⁹⁴.

TBK'nın 48. Maddesi, *“Ortaklık temsilcileri ile organlarının ve ticari vekillerin yetkisine ilişkin hükümler saklıdır”* şeklinde düzenlenmiştir. Bu hüküm, gerek Borçlar Kanunumuzda, gerek Ticaret Kanunumuzda, gerekse de Medeni Kanunumuzda, şirket temsilcileri ve memurları ile ticari temsilciler ve diğer ticari vekiller hakkında, yine haksız fiil sorumluluğu ile şirketi bağlayış imkanları ile ilgili özel hükümlerin mevcut olmasından dolayı konulmuştur ve Borçlar Kanununun genel hükümler kısmındaki (temsil) esaslarının uygulanmasından önce bu özel hükümlerin uygulanması gerekmektedir³⁹⁵.

³⁹⁴ Oğuzman/Öz, s. 254.

³⁹⁵ Feyzioğlu, s.439.

Kamu hukuku alanında temsil kamu hukuku kurallarına tabidir ancak tüm alanlar bakımından özel hüküm bulunmayan durumlarda TBK' nın temsile ilişkin hükümleri uygulanır³⁹⁶.

§ 7. TEMSİL BELGESİNİ GERİ ALMAYANIN SORUMLULUĞU

I. Genel Olarak

Temsil olunanın, temsilciye temsil yetkisini yazılı olarak vermesi temsil belgesi ile olur. Temsil yetkisinin yazılı olarak verilmesi zorunluluk değildir ve yetki belgesinin de şekil şartı bulunmamaktadır³⁹⁷. Ancak üzerindeki imza temsil olunana ait olmalıdır³⁹⁸. Temsil belgesi verilmesi ile yeni bir hukuki durum yaratılması mümkün olduğu gibi, daha önce verilmiş bir yetkinin tespit edilmesi de mümkündür³⁹⁹.

Temsilciye verilen yetki belgesi, temsilin üçüncü kişilere duyurulmasına; bu da iç temsil yetkisinin varlığının ispatına imkan sağlar⁴⁰⁰. Bu belgenin temsilcinin elinde bulunduğu sürece, üçüncü şahıslar temsil yetkisinin devam ettiğini varsayarlar⁴⁰¹.

Temsil yetkisinin her zaman geri alınması mümkündür, ancak yetkinin, kural olarak bildirildiği şekilde geri alınması gerektiğinden⁴⁰²; şayet temsil yetkisi belge ile verilmiş ise, yetkinin geri alınması da belgenin kullanılmamasını istemek suretiyle

³⁹⁶ Oğuzman/Öz, s. 254.

³⁹⁷ Oser, Hugo/Schönenberger, W.: Borçlar Hukuku, Birinci Kısım, 2. Baskı, Türkçeye Çeviren, Recai Seçkin, Ankara, 1947, s. 303.

³⁹⁸ Akyol, Temsil, s. 124.

³⁹⁹ Oser/Schönenberger, s. 303.

⁴⁰⁰ Akyol, Temsil, s. 126.

⁴⁰¹ Tunçomağ, s. 419.

⁴⁰² Tunçomağ, s. 420.

mümkün olur⁴⁰³. Temsilcinin yetkinin geri alınmasından sonra belgeyi kullanarak üçüncü kişilerle işlem yapması ihtimali, temsil olunanın katlanması gereken bir risktir⁴⁰⁴.

Temsilci, yetkinin geri alınması halinde, elinde bulunan temsil belgesini iade etmeli, bu imkanının bulunmaması halinde ise, tevdi mahalli tayin ettirilerek belirlenen yere yetki belgesini teslim etmelidir⁴⁰⁵. Zira, yetkinin geri alınması ile birlikte temsil belgesinin temsilcide kalmasının hukuki nedeni de ortadan kalkacağından yetki sona erdikten sonra bu belge ile üçüncü kişilerle işlem yapma hakkı kalmaz⁴⁰⁶. Ayrıca tevdi, temsilcinin menfaati için de kabul edilmiştir⁴⁰⁷.

Temsilcinin buradaki sorumluluğunun culpa in contrahendo sorumluluğu olduğu değerlendirilerek sadece sözleşmenin kurulamamasından ve kaçırılan fırsatlardan kaynaklanan zararı kapsayan menfi zararın tazmininin gerektiği⁴⁰⁸ düşünülse de, culpa in contrahendonun güvenin korunması bakımından zayıf kaldığından bahisle güven sorumluluğu kapsamında, sözleşmenin ifa edilmemesinden kaynaklanan müspet zararın tazmininin gerektiği de savunulmuştur⁴⁰⁹.

⁴⁰³ Nomer, s. 147; Akyol, Temsil, s. 129.

⁴⁰⁴ Akyol, Temsil, s. 130.

⁴⁰⁵ Eren, s. 474 vd.

⁴⁰⁶ Özkaya, Eraslan: Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 971. Aynı nedenle de temsilcinin, temsile ilişkin yetki belgesi üzerinde hapis hakkı da bulunmamaktadır. (Akyol, Temsil, s. 130).

⁴⁰⁷ Oser/Schönenberger, s. 304.

⁴⁰⁸ Akyol, Temsil, s. 132.

⁴⁰⁹ Canaris, Vertrauenshaftung, s. 15 (Akyol, Temsil, s. 132' den naklen).

II. TBK.' nın 44. Maddesindeki Durum

TBK' nın 44. maddesi, “*Temsilciye yetki belgesi verilmişse, yetkinin sona ermesi durumunda temsilci, bu belgeyi temsil olunana geri vermekle veya hakim in belirleyeceği yere bırakmakla yükümlüdür. Temsil olunan veya halefleri, temsilcinin belgeyi geri vermesi için gerekeni yapmazlarsa, bundan dolayı iyiniyetli üçüncü kişilerin zararını gidermekle yükümlüdürler*” şeklindedir.

Temsilci, evvelce yapmış bulunduğu sözleşmelerde yetkisiz bir temsilci olarak hareket ettiği iddiası ile karşılaşmaktan endişe ediyorsa, bu konudaki belgeyi mahkemeye tevdi etmelidir. Yetkisi sona eren temsilci geri verme veya tevdi yükümünü yerine getirmeyecek olursa, temsil edilen, yetki belgesini ondan dava yoluyla geri alabilir. Dava, temsil belgesinin geri verilmesine, geri alma mümkün olmadığı takdirde hükümsüz sayılmasına dair olacaktır⁴¹⁰. Temsilcinin yerinin bilinmemesi ve geri istemenin mümkün olmadığı hallerde ise, temsilcinin bulunduğu kabul edilen çevrelerde temsil yetkisinin geri alındığının ilanı gerekir. Böylece temsil olunan belgeyi geri isteme konusunda her şeyi yapmış olmaktadır ki, belgeyi kanun yolları ile geri istemiş olması yeterlidir⁴¹¹. Zira temsil yetkisi verdiği yönündeki iradesini, üçüncü kişilere bildirmiş olan temsil olunan, yetkiyi geri aldığını da aynı şekilde bildirmemiş ise, temsil yetkisini geri aldığını iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez⁴¹². Burada, yetki belgesi kullanılarak üçüncü kişide özel bir güvenin yaratılmasına engel olmak amaçlanmaktadır⁴¹³.

⁴¹⁰ Eren, s. 474 vd.

⁴¹¹ Oser/Schönenberger, s. 304.

⁴¹² Özkaya, s.972.

⁴¹³ Inceoğlu, s. 492.

Temsil olunan veya haleflerinin belgeyi geri isteme konusundaki davayı açmakta ihmal göstermelerinin hukuki sonucu, TBK' nın 44/2. madde ve fıkrasında gösterilmiştir. Bu maddeye göre, temsilcinin yetkisi sona ermesine rağmen temsil belgesini kullanarak sözleşme yapması, temsil olunanı sorumlu duruma düşürür. Bu sorumluluk temsilci ile sözleşme yapan iyiniyetli üçüncü kişinin menfi zararını, yani sözleşmenin hüküm ifade edeceğine güvenmesinden doğan zararını tazmin yükümünden ibarettir⁴¹⁴. Burada, bir kusur sorumluluğunun bulunduğu genel olarak kabul edilmektedir⁴¹⁵ ve niteliği itibariyle bir culpa in contrahendo hali bulunduğu söylenebilir⁴¹⁶.

Temsilcinin, temsil yetkisi bulunmadığı halde temsil olunan adına işlem yapması halinde, Borçlar Kanununu, bazı özel durumlarda üçüncü kişilerin iyi niyetini korumuş ve yapılan işlemi, TBK' nın 46. ve 47. maddelerinde (Mülga BK' nın 38. ve 39. maddeleri) düzenlenen askıda hükümsüzlük müeyyidesine terk etmeksizin geçerli saymıştır⁴¹⁷. Yetkinin sona erdiğinin ileri sürülememesinin düzenlendiği TBK' nın 45.

⁴¹⁴ Esener, Temsil, s.470; Tekinay, s.262; Oser/Schönenberger, s.304; Tunçomağ, s. 419, Adıgüzel, s. 298. Hakkaniyetin gerektirdiği hallerde müsbet zararın da tazminine de hükümlenabileceğine yönelik aksi görüş için bkz. Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 179; Burada hakime olumlu zarara hükmetme imkanının tanınmasının pratik sonucu, hakimin bazı durumlarda, aynen ifa şeklinde bir tazminata hükmedebilmesi ihtimalidir.(von Tuhr/Peter, § 45, III, sah. 403-Kocayusufpaşaoğlu, Necip: (Bir Yetki Belgesi İle Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Geri Alınmasında Üçüncü Kişilerin İyi Niyetinin Korunması Açısından BK.md. 33/2, 34/3 ve 37 Karşısında BK. md.36/2' nin Uygulama Alanının Belirlenmesi), Tandoğan'a Armağan, Ankara, 1990, s. 215-216' dan naklen).

⁴¹⁵ Burada bir kusur sorumluluğunun bulunduğu yönündeki görüşler için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Tandoğan' a Armağan, s.215, 23 nolu dipnotta belirtilen yazarlar; ayrıca Eren, s. 474 vd.; Tekinay, s. 262; Esener, s. 212.

⁴¹⁶ Tunçomağ, s. 419; Tekinay, s.262; Yalman, s. 44; Adıgüzel, s. 298.

⁴¹⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Tandoğan'a Armağan, s.207-230.

maddesindeki durum bu şekildedir⁴¹⁸. Temsil yetkisinin, temsilci tarafından üçüncü kişilere bildirilmiş olması halinde, yetkinin geri alındığından haberdar olmayan iyi niyetli üçüncü kişiler temsil olunana karşı korunmazken; temsil yetkisinin bizzat temsil olunan tarafından bildirildiği hallerde üçüncü kişilerin iyi niyeti korunur⁴¹⁹.

İşte Borçlar Kanununda değişik ölçü, derece ve birimlerde de olsa, sözleşmenin kurulduğunu kabul ederek ya da olumsuz zararın tazminini gözeterek üçüncü kişinin temsil yetkisinin varlığına güveni korunmaktadır. Genel olarak, yetkisiz temsil hallerinde, temsil olunan bakımından, yapılan sözleşme ile bağlı olma sonucu doğabilmekte iken, istisnai durumlarda, yetkisiz temsilcinin yapmış olduğu işleme onay vermeyen temsil olunanın, iyi niyetli üçüncü kişiye karşı tazmin sorumluluğu doğabilmektedir⁴²⁰. Temsilcinin yetkinin geri alınmasından sonra da yetki belgesine dayanarak yaptığı işlemlerde yetkisiz temsil durumu söz konusu olacağından yapılan sözleşme ile temsil olunan bağlı olmayacağı gibi, temsilci de kendi adına hareket etmediğinden sözleşmenin tarafı olmaz⁴²¹ ve üçüncü kişi, temsil belgesine güveninden kaynaklanan zararın tazminini talep edebilir⁴²². Temsil yetkisi sona ermiş olmasına rağmen, yetki belgesini geri almak için gerekeni yapmayan temsil olunanın, temsilcinin

⁴¹⁸ Gülerci/Kılınç, s. 138; TBK' nın 45. maddesine göre, “Temsilci yetkisinin sona ermiş olduğunu bilmediği sürece, temsil olunan veya halefleri, temsilcinin yapmış olduğu hukuki işlemlerin sonuçlarıyla bağlıdırlar. Bu kural, üçüncü kişilerin yetkinin sona ermiş olduğunu bildikleri durumlarda uygulanmaz.”

⁴¹⁹ Tunçomağ, s. 420.

⁴²⁰ Esener/Gündoğdu, s. 314.

⁴²¹ Eren, s. 474 vd.

⁴²² Kocayusufoğlu, Tandoğan' a Armağan, s. 214.

elindeki belge ile işlem yaptığı iyi niyetli üçüncü kişiye karşı durumu istisnai bir haldir ve temsil olunanı üçüncü kişiye karşı tazmin yükümlülüğü altına sokar⁴²³.

Esasen burada, üçüncü kişi hakkındaki koruma daha sınırlı olarak düzenlenmiştir. Temsil olunan, sona eren yetkiye ait belgeyi temsilciden geri almak için dava açmış olmakla artık üçüncü kişiye karşı sorumlu olmaktan kurtulmaktadır. Temsil olunanın, TBK' nın 44. maddesinden doğan tazminat yükümlülüğüne muhatap olmaktan

⁴²³ Esener/Gündoğdu, s. 315. Yargıtay HGK' nın 15.02.2012 tarih ve 2011/19-772 esas, 2012/71 karar sayılı ilamında, temsilcinin yetkisi sona ermesine rağmen, yetki belgesini geri almayan temsil olunanın sorumluluğu ayrıntılı olarak açıklanmış, ayrıca, "...Somut olaya gelince: Davalı asilin, dava dışı’a, aracını satmak üzere 18.5.2006 tarihinde vekalet verdiği ancak 20.12.2006 tarihinde de bu kişiyi vekillikten azlettiği ve vekilin bu azilden haberdar olduğu; aracın vekil tarafından davacı üçüncü kişiye haricen satılıp, teslim edildiği konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; dava dışı vekil ile davacı üçüncü kişi arasında yapılan 20.5.2006 tarihli harici satış sözleşmesinin azilden önce mi sonra mı akdedildiği noktasındadır. Ne var ki, bu husus ancak dava dışı vekil ile üçüncü kişinin elbirliği içinde hareket ettiklerinin kanıtlanması halinde sonuca etkili olacağı için öncelikle bu yönde bir iddia ve kanıt bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Hemen belirtmelidir ki, vekil edilen ile onunla işlem yapan üçüncü kişi davacının, azle rağmen el ve işbirliği halinde hareket ettikleri davalı vekil edence iddia edilmiş ise de bu iddia dosya kapsamında kanıtlanmamıştır. Hal böyle olunca, yapılan işlem vekil eden davalıyı bağlar. Diğer taraftan, dosyada, harici sözleşmenin azilden sonra düzenlendiğinin kabulünü gerektirecek somut bir delil de bulunmamaktadır. Harici sözleşmede yer alan 20.05.2006 tarihi esas alındığında ise, 20.12.2006 tarihli azil çok açık biçimde bu tarihten sonradır. Kaldı ki, harici satışın bir an için azilden sonra yapılmış olduğu kabul edilse dahi, vekilin ve onunla işlem yapanın bu azilden haberi yoksa azle rağmen bu işlem vekil edeni bağlayacaktır. Şayet, azilden vekilin haberi olup ta, onunla işlem yapan üçüncü kişinin bundan haberi yoksa; el ve işbirliği içinde de değillerse yapılan işlemin yine vekil edeni bağlayacağı kuşkusuzdur. El ve iş birliği hali ise yukarıda da belirtildiği gibi kanıtlanmış değildir. Öte yandan, eldeki dava, vekilden araç satın alan üçüncü kişi tarafından, vekil edene karşı açıldığına göre, müvekkil-vekil arasındaki iç ilişkide gözetilecek hususların, bu taraflar arasındaki uyuşmazlığa uygulanması da olanaklı değildir.” şeklinde karar verilmiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, E.T. 24.12.2018).

kurtulmak için ya yetki belgesinin geri verilmesini ya da onun mahkemeye tevdi edilmesini sağlamak üzere icap eden hukuki girişimlerde bulunması gerekli ve yeterlidir, daha önce de belirtildiği üzere, girişimin sonuçlanması şart değildir. Temsil olunan, TBK' nın 44/2. madde ve fıkrası uyarınca kendine düşeni yapmışsa sorumluluktan kurtulur ve bu halde temsil yetkisi sona erdiği halde yetki belgesini kullanan temsilciyi TBK' nın 47. maddesinden dolayı sorumlu olur. Dava açılmadığı takdirde ise, üçüncü kişiyle yapılan sözleşme, temsil olunanı bağlamaz ancak iyi niyetli üçüncü kişiye karşı temsilci ile birlikte sorumlu olur. Böylece kanun, dış temsil yetkisinin bulunduğu hallerde, yetkinin sona erdiğini üçüncü kişiye bildirmeme durumunu (TBK.' nın 42/3. madde ve fıkrası), yetki belgesinin geri alınmaması halinden ayırmış ve bunlardan her birini farklı sonuçlara bağlamıştır: Birinci durumda, temsil edileni bağlayan geçerli bir sözleşme kurulduğu halde, ikinci durumda sözleşme kurulmamış, kurulmadığı için de temsil edilen, üçüncü kişinin bundan doğan zararını tazmin yükümü altında kalmıştır. Böyle bir halde, temsil olunan ile temsilci arasında eksik bir teselsül ilişkisi doğmuş olur zira temsil olunanın TBK' nın 44/2. madde ve fıkrasına göre sorumluluğu, yetkisiz temsilcinin TBK' nın 47. maddesinden doğan sorumluluğuna engel olmaz⁴²⁴.

Netice olarak TBK' nın 44/2. madde ve fıkrası madde ve fıkrasında yer alan düzenleme, doktrinde culpa in contrahendo sorumluluğu örneği olarak da güven sorumluluğu örneği olarak da değerlendirilmiştir⁴²⁵.

Bizim de katıldığımız görüşe göre, belgeyi geri almakta ihmal gösteren temsil olunan bakımından kusur sorumluluğu söz konusudur ve bu sorumluluk da güven

⁴²⁴ Tekinay, s.263, 49 nolu dn.

⁴²⁵ TBK' nın 44/2. madde ve fıkrası hakkında; güven sorumluluğu örneği olarak değerlendirilmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuztürk Kalkan, s.227-228; culpa in contrahendo sorumluluğu örneği olarak değerlendirilmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Sungurbey, Ayfer Kutlu, s. 99 vd.; oluşan zararın tazmin edileceğinden bahisle genel olarak değerlendirilmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Tandoğan' a Armağan, s. 207-230.

sorumluluğu kapsamında değerlendirilmelidir. Temsil belgesini geri almakta ihmal gösteren temsil olunan, güven ilkesinden kaynaklanan görünüşte bir temsil yetkisi yaratmış olduğundan, temsil olunan, nc şahsın sözleşmenin geçerli olacağına güvenmesinden doğan -menfi- zararın tazmininden sorumlu tutulacaktır.

Temsil olunan, iyi niyetli nc kişiye karşı, yapılan işlem ile bağlı olacağı düşüncesini oluşturmuş ve bu bakımdan güven yaratmış ise, güvenin pozitif korunması kapsamında, yetkisiz temsilcinin yaptığı işlemle bağlı olması gerektiği dřnlebilir⁴²⁶. Zira, daha önceki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, hakkaniyetin gerektirdiği bazı durumlarda, hukuki görünüşe güvenin korunması kapsamında kalır.

⁴²⁶ Kalkan Oğuztürk, s. 230.

SONUÇ

Güven toplumdaki bireyler arasında ilişkilerin düzenlenmesinde, hukuki ve ticari hayatta istikrarın ve düzenin sağlanmasında merkezde yer alan en önemli unsurdur. Bireylerin hem diğer bireylerle hem de toplumsal ilişkilerinde kendini güvende hissetmesi, hem büyük bir iç rahatlığı hem de hukuk devleti ilkesinin bir gereği ve de sonucudur.

Kimi zaman bireyler hukuki işlemleri sırasında ya da sözleşme kurarken kendilerini net olarak ifade edemeyebilir, ya da karşısındaki kişinin anlatmak istediğini yanlış anlayabilir ve bu sebeple de iradeler ve beyanlar arasında uyumsuzluk olabilir. Hukuk düzeni ise, öncelikle yapılmak istenen hukuki işlemi geçerli kılmayı amaçlar. Bu sebeple de irade beyanlarının yorumlanması yoluna başvurulur.

Açıkladığımız gibi hukuki işlemler ve sözleşmelerde bu açılarda güven kavramı büyük önem taşımaktadır. Güvenin temelinde ise, tarafların birbirlerine karşı dürüst davranmaları yer alır. Bu sebeple, tarihsel gelişim sürecinde, öncelikle beyanda bulunanın söylediği sözlerin lafzına; sonrasında lafzına bakılmaksızın iradesine göre yorumlama yöntemleri benimsenmiş, ilerleyen süreçte dürüstlük ilkesi gereği yoruma objektif açıdan bakılmaya başlanarak muhatabın yerine objektif üçüncü şahıs konularak beyanının yorumlanması yolu ortaya çıkmış ancak zaman içinde bu durumun da taraflardan tamamen bağımsız ve muhatabı hiçe sayan bir yaklaşım olduğu değerlendirilerek “objektif muhatap” kriteri esas alınarak irade beyanının yöneltildiği muhatabın yerine aynı durumda olan, içinde bulunduğu hal ve şartlara göre de bildiği ya da bilmesi gerektiği kabul edilen dürüst, makul ve objektif muhatap konularak beyana verilmesi gereken anlama göre yorumlama yöntemini kabul eden güven teorisi geliştirilmiş ve hem doktrin hem de uygulamada benimsenmiştir.

Güven teorisi, diğer yorumlama teorilerinden farklı olarak beyanı, somut olaydaki hal ve şartlara göre yorumlar ve tarafları da dürüstlük ilkesine göre

konumlandırarak her iki taraf bakımından koruma sağlar. Bu açıdan uygulanması hem daha pratik hem de daha adil ve dengeli sonuçlar doğurur.

Tarafların yapmış oldukları sözleşmenin gereğini yerine getirmemeleri ya da eksik ya da hatalı yerine getirmiş olmaları; yine bireylerin birbirlerine karşı haksız fiilde bulunmaları hallerinde sorumluluklarının türü ve kapsamı yasalarımızda düzenlenmiştir. Güven sorumluluğu ise, kaynağını dürüstlük ilkesinden alan, yasamızda düzenlemesi olmayan ancak zaman içinde toplumda ve tek tek bireylerde oluşan ihtiyaçtan doğan bir sorumluluk türüdür.

Güven sorumluluğu, sadece karşı tarafa verilen güvenin boşa çıkması sonucu zarar meydana gelmesi halinde söz konusu olur. Aynı anda hem sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk ve ya sözleşmesel sorumluluk veya haksız fiil sorumluluğu hem de güven sorumluluğu meydana gelmez. Tüm bu hallerdeki sorumluluğun temelinde de güven kavramı yatmakta ise de, her durumda güven sorumluluğu söz konusu olabileceğinden, salt güven sorumluluğu daha dar yorumlanmalı, diğer sorumluluk türlerine girmeyen durumlarda varlığı kabul edilmelidir. Bu sebeple de güven sorumluluğunun sınırları, benzer kurumlar açıklanarak ve güven sorumluluğunun bu kurumlardan ayrılan yönleri belirlenerek daha kolay açıklanabilir.

Genel anlamda güven sorumluluğunun varlığı için, bir tarafın karşı tarafta “haklı” bir güven yaratması, bu güvenin boşa çıkması, karşı tarafın uğradığı zararın da bu güvenin boşa çıkmasından kaynaklanması ve durumun başka hukuki kurumların kapsamına girmemesi ile yaratılan güvenin pozitif korunması anlamında hukuki geçerlilik sonucuna bağlanmamış olması gerekir.

Güven sorumluluğunun kapsamı ise, kural olarak menfi zararın karşılanmasıdır. Ancak istisnai olarak hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda menfi zarar, müspet zarar sınırını da aşabilir.

Yine kural olarak güven sorumluluğunun doğması için güven ve dolayısıyla zarar veren tarafın kusurlu olması gerekir. Güven sorumluluğunun kusursuz sorumluluk halleri kapsamına girdiği yönünde görüşler bulunmakla beraber, her durumda kusursuz sorumluluğun kabul edilmesinin de kendi içinde dürüstlük ve hakkaniyete uygun düşmeyeceği kabul edilmelidir.

Çalışmamızda ana konuya temel teşkil etmesi için ele alınan temsil kurumunun da, temsil olunanın kendisinin nam ve hesabına işlem yapması için bir başkasını yetkilendirmesi; temsilcinin kendisine verilen yetki ile bir başkası adına üçüncü şahısla işlemsel temasa girerek işlem yapması; üçüncü bir şahsın da sözleşmeye taraf olmayan temsilci aracılığıyla o anda muhatabı olmayan temsil olunanla işlem yapması olduğu gözetildiğinde yine temelinde güven unsurunu barındırdığı açıkça görülmektedir. Zira, temsil kurumunun her üç tarafı da, her birinin kendisine sağladığı güvenle ve kendisi de güven vererek bu ilişkinin içine girmektedir.

Temsil kurumunun uygulandığı durumlarda bazı hallerde her bir taraf için güven sarsılabilir ya da boşa çıkabilir.

Temsilcinin, temsil yetkisi hiç olmaksızın ya da temsil yetkisini bir nedenden sona ermesi halinde ya da temsil yetkisinin sınırlarını aşarak temsil olunan adına işlem yapması halinde yetkisiz temsil durumu söz konusu olur. Bu durumda yetkisiz temsilcinin temsil olunan adına geçerli şekilde işlem yaptığını düşünen üçüncü kişiye karşı; temsil yetkisini geri almasına rağmen bunu temsilciye ya da üçüncü kişiye bildirmeyen temsil olunanın ise, duruma göre temsilciye ya da yine üçüncü kişiye karşı sağladığı güven boşa çıkmış olur.

Yetkisiz temsilcinin iyi niyetli üçüncü kişiyle temsil olunan adına işlem yapması halinde, temsil olunan sonradan bu işleme onay vermezse yetkisiz temsilcinin üçüncü kişiye karşı sorumluluğu doğar. Buradaki sorumluluğun türü konusunda doktrinde farklı görüşler var ise de, kanımızca burada, yetkisiz temsilcinin üçüncü kişi ile sözleşmesel

bir ilişkiye girmiş olduğu ve kendisinin yetkisiz olduğunu bilmesi yani kusursuz olsa dahi üçüncü şahsın talebi halinde menfi zararda sorumlu olacağı (kusurlu olması ve hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda daha fazla zarardan sorumlu olacaktır) gözetildiğinde culpa in contrahendo sorumluluğu söz konusudur.

Yukarıda da açıkladığımız üzere, güven sorumluluğunun uygulanması için durumun diğer hukuki kurumlardan birinin koruma alanına girmiyor olması gerekir ki, bu da güven sorumluluğunun dar yorumlanmasını gerektirir. Bu haliyle de yetkisiz temsilcinin temsil olunanın yapılan işleme onay vermemesi halinde üçüncü kişiye karşı sorumluluğunu güven sorumluluğu olarak değil, culpa in contrahendo sorumluluğu olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Temsil olunanın temsil yetkisini bir belge ile vermiş olması halinde, yetkiyi geri alırken bu belgeyi de geri alması ya da en azından geri istemesi sorumluluktan kurtulması için zorunludur. Bu da dürüstlük ve güven ilkesinin gereğidir. Zira belgeyi geri almamakla bu belgeye güvenerek yetkisiz temsilci ile işlem yapan üçüncü şahsa karşı sorumluluğunun doğması da aynı ilkelerin sonucudur.

Buradaki sorumluluğun kapsamı, üçüncü kişinin menfi zararının yani sözleşmenin geçerli olacağına güvenmesinden kaynaklanan zararının tazminidir. Bu, az önce açıkladığımız yetkisiz temsilcinin sorumluluğundan farklıdır. Buradan, temsil olunan, temsil yetkisini geri aldığı anda üçüncü şahısla sözleşme ilişkisine girmemiştir. Ancak belgeyi geri almamakla üçüncü kişide temsil yetkisinin devam ettiği konusunda haklı bir güven yaratmıştır ve üçüncü şahısta oluşan haklı güven gerçekte temsil yetkisi olmadığından boşa çıkmıştır ve bu sebeple üçüncü kişinin gerçekleşmeyen sözleşmeden doğan zararı haklı güveninin boşa çıkmasından kaynaklanmıştır. Ayrıca temsil olunan da belgeyi geri almamakta kusurludur.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, diğer hukuki kurumların alanına girmeyen temsil belgesini geri almayan sorumluluğunun, güven sorumluluğu kapsamında kaldığının kabulü gerekir.

Böylece, güven teorisi ve özellikle yasada düzenlenmediğinden sınırları hala net olarak çizilememiş olan güven sorumluluğu kavramları açıklanmaya çalışılmış, bu vesileyle temsil kurumu ile yetkisiz temsilcinin ve temsil belgesini geri almayan sorumluluğu da güven sorumluluğu kapsamında değerlendirilmiş, buna göre sorumluluğun tür ve kapsamı da belirlenmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA*

ADIGÜZEL, SİBEL

: Sözleşme Görüşmelerinde Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk, TAAD., Yıl:3, Sayı:9, Ankara 2012, s. 281-312.

AKINCI, ŞAHİN

: Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Onuncu. Baskı, Konya 2017.

AKINTÜRK, TURGUT

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Tıpkı 23. (15.) Basım, İstanbul 2009.

AKYOL, ŞENER

: Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, 2. Bası, İstanbul 2006 (*Akyol, Dürüstlük*).

AKYOL, ŞENER

: Medeni Hukukta Çelişki Yasağı, Prof. Dr. Feyzi N. Feyzioğlu' nun Anısına Armağan, İstanbul 2007 (*Akyol, Çelişki*).

AKYOL, ŞENER

: Temsil Teorisinde Ulak (Temsilci Olmayan Aracının Faaliyeti), İstanbul 2007 (*Akyol, Ulak*).

AKYOL, ŞENER

: Temsil Yetkisinin Yorumu, Prof. Dr. Ali Naim İnan' a Armağan, Ankara 2009 (*Akyol, İnan' a Armağan*).

* Birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

- AKYOL, ŞENER** : Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul 2009 (*Akyol, Temsil*).
- ALTAŞ, HÜSEYİN** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler 2018-2019 Ders Notları, 2018, (huseyinaltas.net-24.12.2018).
- ALTOP, ATILLA** : Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında Bankaların Verdikleri Banka Bilgilerinden Dolayı Hukuki Sorumlulukları, İstanbul 1996.
- ANTALYA, GÖKHAN** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul 2016.
- AYAN, MEHMET** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Konya 2007.
- AYBAY, AYDIN** : Borçlar Hukuku Dersleri Genel Bölüm, 14. Bası, İstanbul 2016.
- BAŞPINAR, VEYSEL** : Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, 2. Bası, Ankara 2004.
- BELGESAY, MUSTAFA REŞİT** : Hukuki Muamelelerde Temsil, İstanbul 1941.
- BOZER, ALİ** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2007.
- DEMİRCİOĞLU, HURİYE REYHAN** : Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk, Ankara 2009.

- DEMİRCİOĞLU, HURİYE REYHAN** : Sorumluluk Hukukunun İkili Yapısının Aşılması Çabalarının Ürünleri Olarak Culpa in Contrahendo ve Güven Sorumlulukları, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 2009, s. 219-229 (*Demircioğlu, Sempozyum*).
- DURAK, YASEMİN** : Güven Sorumluluğu ve Culpa in Contrahendo, SÜHFD., C. 25, S. 1, 2017, s. 239-288, (<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/333283-21.02.2018>).
- EREN, FİKRET** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara 2018.
- ESENER, TURHAN/**
- GÜNDOĞDU, FATİH** : Borçlar Hukuku I, İstanbul, 2017.
- : Türk-İsviçre Hukuku Bakımından Yetkisiz Temsil, Ankara 1963 (*Esener, Yetkisiz Temsil*).
- ERZURUMLUOĞLU, ERZAN** : Borçların Genel Kuralları, Ankara 1982.
- FEYZİOĞLU, FEYZİ NECMEDDİN** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul 1976.

- GEZDER, ÜMİT** : Türk/İsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, İstanbul 2009.
- GÖZLER, KEMAL** : Hukuka Giriş, Bursa, 2010.
- GÜLERCİ, ALTAN FAHRİ/
KILINÇ, AYŞE** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2011.
- GÜRPINAR, DAMLA** : Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Öğüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir 2006.
- HATEMİ, HÜSEYİN/
GÖKYAYLA, EMRE** : Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011.
- İNAN, ALİ NAİM / ÖZEL, ÇAĞLAR** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Ankara 2014.
- İNAL, TAMER** : Türk Hukukunda Borç Kaynakları, Borca Aykırılık ve Sonuçları (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, 1992.
- İNCEOĞLU, M. MURAT** : Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul, 2009.
- KALKAN OĞUZTÜRK, BURCU** : Güven Sorumluluğu, İstanbul 2008.
- KAPLAN, İBRAHİM** : Borçlar Hukuku Dersleri, Ankara 2012.

- KARAHASAN, MUSTAFA REŞİT** : Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Birinci Cilt, İstanbul 2003.
- KAYAR, İSMAİL** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2014.
- KILIÇOĞLU, AHMET** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Bası, Ankara 2018.
- KIRCA, ÇİĞDEM** : Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, Ankara 2004.
- KIRCA, İSMAİL** : Vekaletsiz İş Görmenin Temsil Hukukunda Uygulama Alanı Bulduğu Haller, AÜHFD., C.44, S. 1-4, s. 443-450, 1995.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, NECİP/ HATEMİ, HÜSEYİN / SEROZAN, RONA/ ARPACI, ABDÜLKADİR** : Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, İstanbul 2008.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, NECİP** : "Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Geri Alınmasında Üçüncü Kişilerin İyiniyetinin Korunması Açısından BK.33/II, 34/III ve 37 Karşısında BK. M. 36/II' nin Uygulama Alanının Belirlenmesi", Prof. Dr. Haluk Tandoğan' ın Hatırasına Armağan, Ankara 1990 (*Kocayusufpaşaoğlu, Tandoğan' a Armağan*).

- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, NECİP** : Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı, İstanbul 1968 (*Kocayusufpaşaoğlu, Hata*).
- NART, SERDAR** : Borçlar Hukuku (Genel Hükümler-Özel Hükümler), Ankara 2014.
- NOMER, HALUK** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Onbeşinci Baskı, İstanbul 2017.
- OĞUZMAN, M. KEMAL/**
- BARLAS, NAMİ** : Medeni Hukuk (Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar), 18. Bası, İstanbul 2012.
- OĞUZMAN, M. KEMAL/**
- ÖZ, M. TURGUT** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, 12. Bası, İstanbul 2014.
- OSER, HUGO/**
- SCHÖNENBERGER, WILHELM** : Borçlar Hukuku, Birinci Kısım, 2. Baskı, Türkçeye Çeviren, Recai Seçkin, Ankara 1947.
- ÖNEN, TURGUT** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1999.
- ÖZKAYA, ERASLAN** : Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, 4. Baskı, Ankara 2016.
- REİSOĞLU, SAFA** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Bası, İstanbul 2012.

- SEROZAN, RONA** : İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, İstanbul 1994.
- SUNGURBEY, AYFER KUTLU** : Yetkisiz Temsil (özellikle culpa in contrahendo-sözleşmenin görüşülmesinde kusur ve olumsuz zarar), İstanbul 1988 (*Sungurbey, Ayfer Kutlu*).
- SUNGURBEY, İSMET** : Medeni Hukuk Sorunları, Cilt I, İstanbul 1973.
- ŞENYÜZ, DOĞAN** : Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, 6. Baskı, Bursa 2012.
- TANDOĞAN, HALUK** : Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Hukuku Bakımından (vekaletsiz iş görme), İstanbul 1957.
- TANRIVER, SÜHA** : Bilirkişinin Hukuki Statüsü, Yükümlülükleri, Yetkileri ve Sorumluluğu, Ankara 2002.
- TEKİNAY, SELAHATTİN SULHİ/**
- AKMAN, SERMET/**
- BURCUOĞLU, HALUK/**
- ALTOP, ATİLLA** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul 1988.
- TUNÇOMAĞ, KENAN** : Türk Borçlar Hukuku, I. Cilt, Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2015.
- ÜLGEN, HÜSEYİN** : Hukuki Görünüş Nazariyesi, İstanbul 2005.

YALMAN, SÜLEYMAN

: Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme
Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk,
Ankara, 2006.

YAVUZ, CEVDET

: Türk-İsviçre ve Fransız Hukuklarında
Dolaylı Temsil, Doktora Tezi, İstanbul,
1983. (*Yavuz, Dolaylı Temsil*)

YILDIRIM, ABDULKERİM

: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
Beşinci Baskı, Ankara 2006.

ZEVKLİLER, AYDIN

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
Ankara 2001.

İNTERNET KAYNAKLARI

dergipark.gov.tr

huseyinaltas.net

karararama.yargitay.gov.tr

www.kazanci.com

ÖZET

Bireyler arasında gerçekleşen hukuki işlem ve sözleşmelerde bir takım uyuşmazlıklar meydana gelebilmektedir. Bu uyuşmazlıklarda zaman zaman beyan ve sözleşmelerin yorumlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmamızda ana konu olarak, öncelikle, irade beyanlarının ve sözleşmelerin yorumlanmasında başvurulacak güven teorisi tüm yönleriyle ele alınmıştır.

Yine hukuk düzeni, bazı uyuşmazlıkların çözümünde, tarafların birbirine duyduğu güveni esas alır. Bu sebeple, birbirlerine karşı sorumlulukları da, güven esasına göre belirlenir.

Çalışmamızda, diğer ana konu olarak, yetkisiz temsilcinin ve yetki belgesini geri almayan kişinin sorumluluğu, güven sorumluluğu kapsamında incelenmiştir.

Birinci bölümde, irade beyanı, yorum kavramı, yorum teorileri ile çalışmamızın asıl başlıklarından ilki olan güven teorisi ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

İkinci bölümde, güven sorumluluğuna ve uygulama alanlarına yer verilmiş ve çalışmamıza temel teşkil edecek başlıklara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde, temsil konusu, ayrıntılı olarak ele alınmıştır ve hukuki yönleri açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde, çalışmamızın ana başlıklarından ikincisi olan güven sorumluluğu kapsamında yetkisiz temsilcinin ve yetki belgesini geri almayanın sorumluluğu açıklanmış ve değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, belirlediğimiz önemli noktalar açıklanarak çalışmamız sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güven, güven teorisi, güven sorumluluğu, irade beyanı, yorum, yorum teorileri, temsil, yetkisiz temsil, culpa in contrahendo, temsil belgesi.

ABSTRACT

A number of disputes may occur in legal acts and contracts between private individuals. Interpretations and contracts are required to be interpreted from time to time in these disputes.

As the main subject in our study, the theory of trust in the interpretation of the declaration of intention and the contracts are dealt with all aspects of it.

Again, the legal order is based on the trust of the parties in the resolution of some disputes. Therefore, their responsibilities to each other is determined on the basis of trust.

In our study, the responsibility of the unauthorized agent and the person who does not take back the authorization certificate, is analyzed, as the other main subject with in the scope of the responsibility of trust.

In the first part, as the first topic of main titles in our work, the theory of trust is examined in detail with the declaration of intention, the concept of interpretation and the theories of interpretation.

In the second part, the topics that will constitute the basis of our study are mentioned and given wide coverage to trust responsibility and its execution areas.

In the third part, the subject of agency is discussed in detail and its legal aspects are explained.

In the fourth part, as the second topic of main titles in our work, the responsibility of the unauthorized agent and the person who does not take back the authorization certificate are explained and evaluated within the scope of the responsibility of trust.

In the conclusion section, our work is rested by explaining the important points we designated.

Key Words: Trust, theory of trust, trust responsibility, declaration of intention, interpretation, theories of interpretation, agency, unauthorized agent, culpa in contrahendo, authorization certificate.

